

89. Torstaina 20 päivänä syyskuuta 1990

kello 12

		Siv.
Päiväjärjestys		
Ilmoituksia		
Esitellään:		
1) Hallituksen esitys n:o 117 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991 ..	2912	
2) Hallituksen esitys n:o 121 laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista	3019	
3) Hallituksen esitys n:o 122 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta	„	
4) Hallituksen esitys n:o 123 laiksi korkotulon lähdeverosta sekä laiksi talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslain muuttamisesta	„	
5) Hallituksen esitys n:o 124 laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 1 ja 14 §:n muuttamisesta	„	
6) Hallituksen esitys n:o 125 laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	„	
7) Hallituksen esitys n:o 126 kone- ja laiteinvestointien vähennysoikeutta koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön	„	
8) Hallituksen esitys n:o 127 laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	„	
9) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi tasausverolain muuttamisesta	3019	
10) Hallituksen esitys n:o 128 laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	„	
11) Hallituksen esitys n:o 129 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta	„	
12) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta	„	
13) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi fosforilannoiteverosta	3020	
14) Hallituksen esitys n:o 131 laiksi alkoholijuomaverosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	„	
15) Hallituksen esitys n:o 118 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1991	„	
16) Hallituksen esitys n:o 119 valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1991	„	
17) Hallituksen esitys n:o 120 asunto-olojen kehittämisrahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1991	„	
Pöydällepanoa varten esitellään:		
18) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä vuonna 1988 pidetyn 75. Kansainvälisen		

Siv.

työkonferenssin hyväksymien yleissopimusten ja suositusten johdosta (HE n:o 239/1989 vp.) 3020

19) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 71) „

20) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 20 Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 1988 (K n:o 4/1989 vp.) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, R. Aho, Alaranta, Alho, Björklund, Bärlund, Heikkinen, Jurva, Järvisalo, Kalima, Kanerva, Kauppinen, Kettunen, Kietäväinen, Kohijoki, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Laitinen, Laurila, Lehtosaari, U. Leppänen, Luttinen, Mattila, Metsämäki, Nieminen, Nyman, Perho, Pohjola, Pokka, Puhakka, Pulliainen, Puolanne, Puska, Rajamäki, Ranta, Riihijärvi, Saastamoinen, Sarapää, Soininvaara, Suominen, Valli, Valo, Varpasuo ja Westerlund.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Kanerva, Perho, Pokka, Kietäväinen, Mattila, Westerlund, U. Leppänen, Ranta ja Pulliainen.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Kanerva, Puhakka ja Puolanne sekä yksityisasioiden takia edustajat E. Aho, Kettunen, Kohijoki, Laurila, Luttinen, Pohjola, Puska, Saastamoinen, Taxell ja Westerlund sekä

tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Järvisalo ja yksityisasioiden takia ed. Mattila.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 117 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) — 17) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Holkerin hallituksen viimeinen budjetti tällä vaalikaudella antaa aihetta monenlaisiin vertailuihin. Päällimmäisenä nousee esille maamme talouselämän syöksykierre, joka kiihtyy kiihtymistään. Ulkomaisen nettovelan määrä on kasvanut vuoden 1987 60 miljardin markan tasosta ensi vuoden arvioituun noin 132 miljardin markan tasoon. Kansantajuisesti tämä tarkoittaa kasvun kaksinkertaistumista neljässä vuodessa. Jokaista suomalaista kohti arvioituna ulkomaisen velan määrä oli vuonna 1987 noin 12 000 markkaa/suomalainen ja ensi vuonna arvio on noin 26 000 markkaa/suomalainen.

Vaihtotaseen vaje on kasvanut vuoden 1986 3,8 miljardin markan tasosta ensi vuoden liki 30 miljardin markan tasoon. Näitä vertailuindikaattoreita on täällä parin päivän aikana kuultu hyvin monella tavalla, mutta yleisesti ottaen on samanaikaisesti todettava, että suomalainen pääoma virtaa ulkomaille ja yritykset sijoittavat ulkomaisiin yritysosiin enemmän kuin kotimaan investointeihin.

Tämä puolestaan ennakoi kansalaisten työllistämisvaikeuksia monilla perinteisillä aloilla. Tämä kehitys tapahtuu samanaikaisesti, kun tietyillä aloilla on näköpiirissä työvoimapula. Kokonaistilanne edellyttää yritysten kilpailukyvyyn palauttamista ja eri-

laisilla yhteiskunnallisilla toimenpiteillä pääomavirtojen nykyistä suurempaa kotimaahan jättämistä.

Holkerin hallituksen aikana Suomen kansalaiset on velkaannutettu korviaan myöten ja korkotasoa on nostettu pilviin. Ratkaisuksi ei riitä, että saman velkakierteen annetaan jatkaa ja myös yksityisten henkilöiden lainanotto-oikeutta ulkomaiseen halvempaan korkotasoon oikeuttaviin lainoihin laajennetaan. Ihmetellä täytyi eilisiä uutistietoja pankkivaltuusmiesten myönteisestä suhtautumisesta siihen, että myös yksityisten suomalaisten lainanotto-oikeuksia ulkomailta tultaisiin helpottamaan. Nyt on maltin paikka. Ei ole yksinkertaista panna talouselämän kierrettä kuriin ja saada jarruja päälle. Yksityisten velkaongelmien siirtäminen ulkomaisen lainoituksen varaan siirtää vain ongelmaa suurempana eteenpäin.

Budjettikeskustelun yhteydessä ministerit ja hallituspuolueiden kansanedustajat ovat osittain kiistäneet edessä olevat kansantaloutemme vaikeudet, jotka eittämättä ennakoivat kansalaisten toimeentulon kiristymistä lähivuosina. Vaalihuuma tai eurohuumakaan ei saisi sokaista päättäjien ja hallituksen vastuuntuntoa kaikkien kansalaisten etujen vaalijana.

Arvoisa puhemies! Holkerin hallitus on lisännyt eriarvoisuutta maan eri osien kesken ja kansalaisten kesken. Aluepolitiikka on vesitetty, ja alueelliset tukitoimet eri hallinnonaloilla saavat ensi vuoden budjetissa vähemmän budjettivaroja kuin aikaisempina vuosina. Hallitusohjelmassa kuitenkin luvataan maan eri osien kehitysmahdollisuuksien tukemista. Näin ei ole tapahtunut. Räikeimpänä esimerkkinä voidaan poimia mm. ensi vuoden budjetissa vähennettävät lääninrahat. Esimerkiksi Oulun läänin kohdalta leikkaus tulee merkitsemään noin 30 prosentin pienemistä tämän vuoden lääninrahoitukseen nähden.

Suomi on jäämässä kaiken kaikkiaan takapajulaksi maakuntahallinnon kehittämässä, eikä läänikohtaista kehittämistään Holkerin hallitus halua tukea siinä määrin kuin läänit itse monipuolaisen harkintansa jälkeen haluaisivat. Helsinki-johtoisuus jatkuu ja budjettivarojen käyttöä ohjataan eteläiselle Suomelle.

Tavallinen kansalainen tuntee turvattu muutta Holkerin hallituksen aikana työpai-

kastaan, asunto-ongelmistaan ja pienen eläketulonsa tai minimiopintotuen varassa eläessään. Epäsosiaalisuus on lisääntynyt. Täytyykin ihmetellä sosialidemokraattien voimattomuutta budjettia laadittaessa ja itse budjettiriihessä. Nyt aloitteiden muodossa esille tuotu vaalipolitiikointi tuntuu härskiltä, kun on kyseessä kuitenkin kokenut ja pitkään hallitusvastuussa istunut puolue. Oliko tahallista jättää asioiden hoitaminen ja tehdä hädänalaisen ihmisen asioilla räikeää politiikkaa aloitteitten muodossa? Eduskunnan tuleekin korjata Holkerin hallituksen budjettia korottamalla määrärahoja opintorahaan, asunovelallisten korkotukeen, kotihoidon tukeen ja kansaneläkkeen jälkeensä jääneisyyden korjaamiseen.

Viime päivien keskustelussa tässä salissa on voinut tehdä sen johtopäätöksen, että nykyhallitus ei kykene hoitamaan vähäosaisen ihmisen asioita ilman opposition tukea. Keskusta on määrätietoisesti vaatinut kansaneläkeuudistuksen neljättä vaihetta ja tasokorotusta, samoin opintososiaalisten etujen uudistamista ja uudelleenmäärittelyä eduskunnan hyväksymän ponnien mukaisesti.

On mielenkiintoista nähdä, mitä kokoomus tulee tässä ns. vaalipelissä mittaamaan itselleen ulos. Kehotankin kokoomusta kivaamaan esille opposition aikaisia vaatimuksiaan esimerkiksi kotihoidon tuen korottamisesta, kotiapulaisen palkkauksen verovähennysoikeudesta, veteraanien ja kotirintamaisten aseman korjaamisesta jne. Luetteloa voisi jatkaa, mutta jätän sen tietoisesti kokoomuslaisten kansanedustajien viitseliäisyyden varaan. Korjattavaa on, mikäli vain poliittista tahtoa riittää.

Alueellista palvelutasoa on heikennetty ja tullaan heikentämään hyvin voimakkaasti ennen kaikkea postipalveluja vähentämällä. Kuntien talouden kiristytessä myös terveys-, sosiaali- ja koulupalvelut ovat vaarantumassa. Kuntien valtionosuusuudistusta tulee lykätä, kunnes saadaan riittävät vakuudet palvelujen tason ja määrän säilymisestä myös kehitysalueeläneissä. Budjetin perusteluissa mainitaan, että vuosi 1992 olisi kuntien valtionosuusuudistuksen lähtövuosi, mutta tällä erää me emme ole tyytyväisiä esitettyihin malleihin.

Lisäksi tässä vaiheessa ei ole mitään perustelua alentaa kuntien verotulojen tasotusrajaa, kun on kysymys muutenkin veroäy-

ripainneiden alla taistelevista kunnista. Erään lehtitiedon mukaan jopa maatilahallituksesta käsin on esitetty syvää huolta siitä, että maatalousvaltaiset kunnat ovat joutumassa usean pennin veroäyrin korotukseen lähivuosina, mikäli valtionosuusuudistukset tulevat kaavailussa muodossa toteutumaan.

Kuntien taloudellista eriarvoisuutta lisätessä yhä heikompaan ja heikompaan asemaan tulee tavallinen kansalainen, koska palvelut häneltä etääntyvät ja tulevat enemmän markan taakse.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan kuitenkin kiittää Holkerin hallitusta päänavauksesta Itä-Euroopan ympäristönsuojeluyhteistyössä. Kaukopäästöjen kuriin saaminen on monin verroin kiireellisempi kuin rantojen suojelupakko, pakko, joka lisää kansalaisten epäluottamusta päätöksentekijöitä kohtaan. Liberalistinen, uudistushenkinen ja yksilön oikeuksia korostava aikamme ei kerta kaikkiaan siedä pakkotoimia, ja hallituksen tulisi tämä jo pikkuhiljaa uskoa ja vetää koko rantojen suojeluohjelmansa pois. Ellei näin tapahdu ja hallitus etenee pakkolinjalla, me teemme erittäin suuren karhunpalvelun kaiken kaikkiaan kansalaisten vihamielisten asenteiden lisäämiseksi ympäristökysymyksiin, jotka kuitenkin ovat koko yhteiskuntamme kannalta tärkeitä, vaikeasti hoidettavia ja kuitenkin yhteisesti hoidettavia asioita.

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Arvoisa puhemies! Täällä eduskunnassa käydyssä keskustelussa on eri yhteyksissä kannettu huolta maatalouden vientitukimäärärahojen lisääntymisestä. On aivan oikein ja kohtuullista, että näistä määrärahoista kannetaan huolta, koska ne ovat aika suuret. Kuitenkin on todettava, että vientituen hetkellinen kasvaminen ei ole meidän maataloutemme eikä maatalouspolitiikkamme varsinainen ongelma. Ongelma on aivan muualla, ja siihen me joudumme tämän syksyn aikana perin pohjin tutustumaan. Suomen maatalous on pystyttävä hallitusti sopeuttamaan ulkoiseen ja sisäiseen kehitykseen ja meneillään olevien kansainvälisten neuvottelujen mukanaan tuomiin vaatimuksiin.

Jos tarkastellaan vientitukea, niin vuoden 1990, siis kuluvan vuoden, vientituki kaikkiaan varsinainen tulo- ja menoarvio sekä lisäbudjetit huomioon ottaen tulee olemaan 3 376 miljoonaa markkaa, ja hallituksen bud-

jettiesityksessä ensi vuodelle on 3 080 miljoonaa markkaa. Nämä ovat siis kokonaismääriä ja siten vertailukelpoisia. Näihin sisältyvät myöskin maatalouden osuudet. Vuonna 1990, siis tänä vuonna, se tulee olemaan 791 miljoonaa markkaa ja ensi vuonna 708 miljoonaa markkaa. Näitä osuuksia laskettaessa on otettava huomioon siirtymät vuodesta toiseen, jotka ovat näissä laskelmissa mukana. Valtion netto-osuudet tulevat vastaavasti olemaan tänä vuonna 2 585 miljoonaa ja ensi vuonna 2 403 miljoonaa markkaa.

Kun täällä on myös vertailtu vientitukea aikaisempiin vuosiin, niin haluan todeta, että vuonna 1986 vientituki oli silloisessa rahassa, siis rahan arvon muutosta ei ole otettu huomioon, 3 030 miljoonaa markkaa ja vuonna 1987 2 883 miljoonaa markkaa, ja valtion osuus vuonna 1987 2 562 miljoonaa markkaa, joten se oli silloinkin markkamääräisesti suurempi kuin se on ensi vuoden budjetissa.

Vientitukitarpeen kasvu tänä vuonna ja ensi vuonna verrattuna vuosiin 1987 ja 1988 johtuu satojen verrittain suurista sekä määrällisistä että laadullisista vaihteluista, joista me emme varmasti koskaan näillä leveysasteilla pääse eroon. Se johtuu myös maitotaloustuotteiden kulutustottumusten hyvin nopeasta muutoksesta. Pitkän aikavälin trendi on koko ajan ollut ja on tuotantoa, vientiä ja vientitukea supistava. Näyttää kuitenkin siltä, että kehitystä on nopeutettava, ja sen takia hallitus budjettiesityksessään ehdottaa sen nopeuttamista.

Kun on myös ollut puhetta maataloustulolain muuttamisesta, haluaisin todeta, että muuttamalla tässä vaiheessa maataloustulolakia ehdotetulla tavalla siten, että ensi vuoden vientikustannusten kuormaa siirrettäisiin merkittävästi enemmän maatalouden itsensä kannettavaksi, ei se itse asiaa auttaisi. Sillä vain heikennettäisiin maatalouden taloudellisia mahdollisuuksia vastata sitä odottaviin haasteisiin, joten ratkaisut on kyllä löydettävä muulla tavoin.

Ne, jotka ovat ilmoittaneet, ettei maatalouden sopeuttamista edessä oleviin muutoksiin ole millään tavalla aloitettu, ovat kyllä väärässä. Suomessa on otettu selvä askel suoran tulotuen suuntaan viimeksi tehdystä maataloustuloratkaisussa ensimmäisen keran. Tuottajahintoja ei silloin maitoa lukuun ottamatta korotettu, ja tästä on seurannut

elintarvikkeiden hintakehityksen tasaantumisen. Jos kauppa ja teollisuus olisivat omalta osaltaan vetäneet yhtä tiukkaa linjaa, tulos olisi tietysti ollut vielä paljon parempi. Joka tapauksessa kuluttajahintaindeksin kehitys elokuusta 1989 elokuuhun 1990 osoittaa, että ravinnon hinta on noussut vähiten indeksiryhmistä eli 3,4 prosenttia, kun indeksin nousu samana ajanjaksona on ollut kokonaisuutena 6,2 prosenttia.

On selvää, että nämä hinnat ovat korkeat. Yhtä selvää on, että niitä ei nopeasti voida pudottaa itse kunkin haluamalle tasolle, mutta minusta on kyllä kohtuullista, että myönnetään se kehitys, mikä on tapahtunut ja mikä varsinkin maatalouden osalta, kun hintoja ajatellaan, on tapahtunut. Hinnankorotukset tulevat muualta, ja niiden kurissapitämiseen pitäisi myöskin kiinnittää nykyistä suurempaa huomiota.

Ilman toteutettua tuotannon supistamista se olisi tänään nykyistä huomattavasti korkeammalla tasolla. Kun esimerkiksi EY laskee ns. krediitiä Gatt-neuvottelujen yhteydessä, se ottaa huomioon, mitä tuotannon supistamistoimet ovat vaikuttaneet verrattuna siihen, että niitä ei olisi lainkaan toteutettu. Tällä tavalla laskettuna meilläkin vaikutus on ollut melkoinen.

Maatalouden vientikustannusosuuden lisäämisessä on siirrytty enemmän tuote- ja tilakohtaiseen suuntaan. Tätä kehitystä jatketaan vuonna 1991, jos eduskunta hyväksyy hallituksen tätä koskevat esitykset. Jos esimerkiksi viljan viljelijät maksavat suoraan osan omasta vientikustannuksestaan, tiedän, että tätä myöskin vastustetaan eduskunnassa. En ymmärrä, miksi, koska viljan vienti maksaa maataloudelle ensi vuonna lähes 650 miljoonaa markkaa, niin pitäisikö se kaikki kotieläintuottajien maksaa? Minusta ainoa oikea kehitys on se, että jokainen tuottaja maksaa suunnilleen siinä suhteessa vientikustannuksia kuin niitä kertyy.

Maatalouden vientituen perusteita on muutettu lähemmäs Euroopan yhteisön järjestelmää ja samalla on vähennetty ns. teollisuustukea. Vientitukeemmehan sisältyy huomattavat määrät itse asiassa teollisuudelle, osin myöskin kaupalle, menevää tukea. Kun hallitus on ottanut periaatekannan siihen, että teollisuuden tukea pitää vähentää, ja myös se on maatalouden edun mukaista, niin sitä on lähdetty vähentämään, vaikka se

tietysti tässä vaiheessa tuntuu myöskin viljelijäin kukkarossa. Mutta pitemmän päälle se on ainut keino varmistaa elintarviketeollisuuden toimintaedellytykset Suomessa, kun se joutuu sopeuttamaan toimintansa enemmän kansainväliseen kilpailuun.

Tuontia on avattu, tosin varovaisesti, sitä on pyritty avaamaan hallitusti, ja se tulee varmasti lisää avautumaan kansainvälisten neuvottelujen myötä. Maatalouden rakenne on kehittynyt koko ajan. Todellinen keskimääräinen tilakoko lieenee tällä hetkellä yli 20 hehtaaria peltoa, lähes 40, tai ehkä ylikin, hehtaaria metsää. Saamme todelliset tiedot, kun kesällä suoritettuna maatalouslaskennan tulokset tulevat käyttöön. Tätä luetteloa voisi jatkaa, mutta ehkä se riittää osoittamaan, että yhtä ja toista sentään on tapahtunut.

Uskon, että myöskin maatalouden piirissä asenteet ovat nyt aikaisempaa valmiimmat vastaanottamaan näitä toimenpiteitä ja että maaseudun muun elinkeinotoiminnan, erityisesti metsätalouden, kehittämisen liikkeellelähtö tulee paranemaan ja että sitä kautta voidaan maaseutualueiden tulevaisuuden näkymiä saada valoisammiksi.

Arvoisa puhemies! En halua ruveta arvaimaan, mitä käynnissä olevissa Gatt- ja Eta-neuvotteluissa tapahtuu. Niistä on erilaista tietoa käytettävissä, mutta kukaan ei tiedä vielä lopputuloksia. Olemme hallituksessa parhaillaan laatimassa Suomen ns. maalista ja myös neuvottelutarjousta, joista ensin mainittu on annettava lokakuun alkuun mennessä ja neuvottelutarjous lokakuun puoliväliin mennessä. Tarjouksessa lähdetään luonnollisesti siitä, että meillä tulee jatkossakin olemaan elinvoimainen maatalous. Siteeraan omin sanoin esimerkiksi Demarin tänään pääkirjoituksessa lausumaa, jossa puhutaan tosin Euroopan yhdentymisestä, mutta se sopii myös Gatt-neuvotteluihin. Siinä sanotaan, että yhentyminen ei saa olla minkään väestöryhmän kannalta kohtuuton. Se on minusta aika hyvä kannanotto, kun vertaa saman lehden joihinkin aikaisempiin pääkirjoituksiin.

Ilman elinvoimaista maataloutta ja maaseutua suomalainen yhteiskunta olisi rampa ja nykyiset maakuntakeskukset olisivat rampoja. Ne eivät pystyisi toimimaan ilman ympäröivää maaseutua. Niinpä esimerkiksi halvan ruoan hankkimisen huumassa ei pidä

hävittää mitään sellaista, mikä on pysyväksi tarkoitettu. Maatalous joutuu varmuudella kiristämään suolivyötänsä, mutta ellei eri puolille maata syntyvien uusien hehtaarihallien rakentamista saada aisoihin, niin maatalouden suolivyön kiristäminen ei tuo kuluttajalle minkäänlaista etua. Silloin toteutuu se sama kehitys, mikä tänä vuonna on toteutunut: Siitä huolimatta, että tuottajahinnat eivät nouse, kuluttajahinnat nousevat.

Mitä meidän sitten pitäisi tehdä maatalouspolitiikassa ja mitä siinä tapahtuu? Tätä asiaa pohtii parhaillaan ns. Maatalous 2000 -ohjelman tarkistustyöryhmä, jonka työn ajoitus on tehty siten, että se pystyy ottamaan huomioon ennen työnsä valmistumista maatalouslaskennan tulokset, saa siis oikeat tiedot maatalouden nykyisestä rakenteesta, ja pystyy ottamaan huomioon sekä Gattissa että Etassa tehdyt päätökset. Jos sitä ennen tehdään erilaisia johtopäätöksiä, niillä vain vaikeutetaan muutenkin monimutkaista ja hankalaa tilannetta ja luodaan nimenomaan epävarmuutta ihmisten mieliin. Jos minä tältä paikalta menisin sanomaan omat arvailuni lopputulokseksi ja ne olisivatkin sitten Suomen maatalouden kannalta huonommat kuin todellinen lopputulos on, niin epävarmuuden kylvö olisi suoritettu turhaan. Sen takia minä en halua sitä tehdä.

Jos me voisimme nyt lähteä liikkeelle 1970-luvun alkupuolen tilanteesta, jolloin suomalainen tuottajahintataso ei sanottavasti poikennut ns. eurooppalaisesta tasosta — poikkesi, mutta aika vähän nykyiseen verrattuna — me olisimme paljon helpommassa tilanteessa. Tänäa hintatasot ovat kaukana toisistaan.

Samaan hengenvetoon on todettava, että samana ajanjaksona myös maatalouden kustannukset ovat kasvaneet suunnilleen samaa vauhtia. Maataloudelle itselleen ei tuottajahintojen kehityksestä siis ole ollut paljonkaan hyötyä. Hyöty on mennyt jonnekin muualle, jos siitä joku on hyötynyt. Meidän on pakko saada kustannustasomme alemmaksi, sekin lähemmäksi ns. eurooppalaista tasoa. Se taas edellyttää sitä, että meidän on saatava yleinenkin kustannustasomme alemmas ja muikin hintatasomme alemmas. Jos suomalainen viljelijä joutuu maksamaan tuotantovälineistään ja -tarvikkeistaan 20—30, jopa 50 prosenttia enemmän, häneltä ei voida vaatia, että Suomen oloissa hän pys-

tyisi tuottamaan läheskään sillä hinnalla kuin Keski-Euroopassa tuotetaan.

Monia muitakin tekijöitä liittyy tähän prosessiin. Mutta kun valo vilkkuu, on syytä ehkä lopettaa ja palata vaikka ensi viikolla asiaan, kun on lakien lähetekeskusteluja.

Toteaisin vielä lopuksi, että kyllä Suomen maatalous pystyy sopeutumaan edessä oleviin asioihin edellyttäen, että se saa siihen riittävästi aikaa ja että muutosta tuetaan riittävästi eikä ryhdytä utopioihin, kuten Ruotsissa etanolituotannon osalta on ryhdytty — veikkaan, että siinä käy samalla tavalla kuin näyttää käyvän ydinvoiman purkamisen kanssa — ja että muutosta tuetaan sekä henkisesti että taloudellisesti. Sitä tarvitaan, jos me tahdomme, niin kuin minä ymmärrän, että me kaikki tahdomme, turvata elintarvikehuoltomme omavaraistutannolla ja pitää myös laajat maaseutua-lueemme asuttuna.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Opposition edustajana ja maatalouden edustajana, jonkinlaisena maanviljelijänäkin, täytyy antaa tunnustus herra maa- ja metsätalousministerin puheelle. Toivoisin, että hän omille kollegoilleen pitäisi samanlaisen puheen, etteivät he höporehtisi tässä asiassa, niin kuin ovat tehneet.

Kiinnitin erääseen seikkaan huomiota, jota herra ministeri ei tarpeeksi korostanut. Meillä on ongelmana liikatuotanto, ja sitä täytyy supistaa. Minä en ole vastustanut leipäviljan vientikustannusmaksua, vaan sitä tapaa, millä sitä ajetaan. Olen esittänyt, että kun viljelijä on luovuttanut leipäviljan kauppaan ja sopinut hinnasta ja kun jälkeenpäin siitä otetaan 20 penniä kilolta hinnasta pois, niin minusta tämä ei sovi meidän normaalin-säädäntöömme. Mutta se on asia erikseen.

Toivoisin, että hallitus ryhtyisi nimenomaan toimenpiteisiin, etteivät hehtaarisadot joka vuosi nousisi. Sodan aikana ne laskivat aika alas, ja kun ne sodan jälkeen olivat alhaalla, niin eduskunnassa erityisesti sosiaalidemokraatit vaativat, että tuotantoa pinta-alayksikköä kohden on nostettava. Nyt saatavaan rukiista ja syysvehnästä 5 000 kiloa hehtaarilta, kevätehnästäkin 4 000 kiloa. Mitä varten pitää pitää lannoitteiden hinta niin alhaisena, että tällainen homma on mahdollista? Siihen on puututtava nopeasti käsittääkseni.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattisena kansanedustajana ja kuluttajan edustajana en voi olla ihmettelemättä maatalousministeri Pohjalan samoin kuin pääjohtaja Hemilän tyytyväisyyttä siihen, miten Suomen maatalouspolitiikkaa on viime vuosina hoidettu. Itse asiassa annan hallitukselle muutoin aivan hyvän arvostuksen rakennemuutoksen aikaansaamisesta, mutta maataloudessa valitettavasti me emme voi sanoa, että olisi edes kunnolla päästy alkuun.

Kun ministeri Pohjala totesi, että tänä vuonna käytetään 3 370 miljoonaa markkaa kaikkiaan vientitukeen, niin tämän päivän Helsingin Sanomien pääkirjoituksen mukaan hallitus on pohtimassa 400 miljoonan markan lisätuen ottamista vientitukena lisäbudjetin yhteydessä. Tämä olisi suurin piirtein sama summa, joka oli esimerkiksi sosialidemokraattisten kansanedustajien aloitteiden yhteisumma viime viikolla. Joten mielenkiinnolla seuraan niin minä kuin muutkin sosialidemokraattiset kansanedustajat sitä, miten tämän 400 miljoonan markan kanssa käy, joka tämän päivän Helsingin Sanomien tietojen mukaan olisi tulossa lisäbudjettiin.

Mitä sopeutumiseen tulee, kyllä ihmettelen sitä, että näin suurta tyytyväisyyttä vastuulliset ihmiset osoittavat tällä hetkellä. Jos ajatellaan esimerkiksi Ruotsia, niin Ruotsihan on selvästi meitä edellä nyt Euroopan yhdentymissopeutumisessa nimenomaan maatalouden osalta. Ruotsihan yksimielisesti, muuten keskustapuolue mukaan lukien, päätti luopua kokonaan vientituesta. Ainoastaan tuontisuoja säilyy Ruotsissa. Minusta se on se esimerkki, jota meidän pitäisi ehdottomasti ja mahdollisimman nopeasti seurata.

Kun ja jos ministeri Salolaisen tiedot siitä, että maatalous on vahvasti tulossa Eta-neuvotteluihin ja se johtaa 4—5 miljardin markan maatalouden tuotannon tukemisen supistumisvaatimuksiin, mielestäni meillä on erinomaisen suuri kiire sopeuttaa maataloutemme nyt Euroopan vaatimuksiin ja myös Gattin Uruguayn kierrokseen.

Anteeksi rouva puhemies! Lopettaisinkin tämän puheenvuoron kysymällä: Pitääkö se paikkansa, että hallitus suunnittelee 400 miljoonan markan ottamista lisäbudjettiin?

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Pohjala viittasi viime

aikoina esille tullessiin tietoihin maataloutta koskevista keskusteluista kansainvälisillä foorumeilla ja mainitsi, että hallitus valmistelee nyt ehdotuslistaa. Minulle jäi epäselväksi, valmisteleeko hallitus ehdotuslistaa Gatt-neuvotteluihin vai Eta-neuvotteluihin.

Jos jälkimmäinen oletamus on oikea, silloinhan hallitus valmistautuukin neuvottelemaan Etan yhteydessä maataloudesta, jonka tähän saakka on kerrottu olleen ja olevan Eta-neuvottelujen ulkopuolella. Tähän toivoisin selvennystä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Pohjalan äsken käyttämä puheenvuoro oli todella asiallinen, ja toivoisinkin, että enemmän meillä käytettäisiin tämän tyyppisiä puheenvuoroja siitä syystä, että itseäni ainakin pelottaa valtavasti se tilanne, jossa meillä tätä keskustelua käydään. Suomessa on sisäpoliittisista syistä nostettu maatalous yhdeksi pääongelmaksi ja samalla unohtamme, että ei tarvitse mennä kuin muutama kymmenen, ehkä sata — kaksisataa, kilometriä niin tilanne onkin elintarvikehuollon suhteen aivan toinen.

Lähinnä olisi mielellään kuullut ministerin näkemystä siitä, että kun nyt tätä keskustelua käydään Suomessa ja tietyllä tavalla maatalous on yleisen kritiikin kohteena, niin miten on: Pystyvätkö Suomen hallitus ja sen neuvottelijat puolustamaan maamme elintarvikeomavaraisuutta Eta- ja Gatt-neuvotteluissa? Nyt tuntuu siltä, että se on asia, joka ollaan valmiit myymään. Sosialidemokraatit ainakin ovat ottaneet euronuon tavoitteeksi. Minä todella toivoisin, että te perehtyisitte siihen, mitä se euronuoka on. (Ed. Elo: Mennään Strasbourgin syömään!)

Toinen kysymys maatalousministerille: Eläkeläisiä edelleen meillä on maidontuottajina ja viljelijöinä johtuen pienistä eläkkeistä. Eikö olisi myös yksi hyvä vaihtoehto se, että yli 60-vuotiaille tuotantoa harjoittaville viljelijöille taattaisiin kunnon eläke? Se olisi minusta luonnollisin tie tasapainottamista toteuttaa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tämän hallituksen aikana ei ole ollut tilaisuutta kovin monta kertaa kehua kokoomuslaista ministeriä, hänen puheitaan eduskunnassa, niin tällä ker-

taa voin sanoa, että ministeri Pohjalan puheenvuoro oli asiallinen, (Ed. Virolainen: Miehen puhetta!) se oli realismin tietä kulkeva ja suomalaista maataloutta ja maaseutua ymmärtävä.

Arvoisa puhemies! Viimeaikaisessa julkisessa keskustelussa, jopa ministereiden suulla, eräiden muiden kuin Pohjalan suulla, on kerrottu sen sorttisia uutisia Eta-neuvotteluista nimenomaan maatalouden osalta, että ainakin minulle on jäänyt epäselväksi se, mikä tulee olemaan se konseptio, jolla Suomen hallitus näitä neuvotteluja pohjimmiltaan käy. Pysykö ja pitäytykö Suomen hallitus edelleenkin siinä konseptiossa, joka luotiin eduskunnassa viime syksynä joulun alla, vai onko se konseptio joltakin osin muuttumassa?

Mielenkiintoista olisi myös tietää, että jos se on jollakin tavalla muuttumassa esimerkiksi jonkinlaisen pakon edessä, aikooko hallitus siinä tilanteessa tuoda tämän konseption uudelleen eduskunnan käsittelyyn. Tämä ei ole kysymys, mutta jos ministerit haluavat tavalla tai toisella sitä kommentoida, niin arvaan, että he sen tekevät.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minäkin puolestani kiitän ministeri Pohjalaa tästä puheenvuorosta. Me olemme kaikki oppineet näkemään, että hallituksessa ei liiemmästi maatalouden asian tuntijoita, saati ystäviä ole.

Varsinaisesti halusin kuitenkin kohdistaa sanani ed. Elolle, kun hän puhui Ruotsin keskustasta ja maatalouden vientituesta. Ruotsin keskustapuolue oli hyvin epätoivoisessa tilanteessa sen vuoksi, että se taistelu, jota se on käynyt maatalouden puolesta Ruotsissa, on ollut äärettömän epätasainen. Epätoivoisessa tilanteessa sillä oli kaksi mahdollisuutta: joko taistella katkeraan loppuun asti maatalouden puolesta ja hävitä tai mennä vientituesta luopumispäätökseen mukaan ja yrittää neuvotteluissa edes jotakin pelastaa Ruotsin maataloudelle. Tässä tilanteessa keskustasta valitsi jälkimmäisen tien. Heidän puoluekokouksessaan viime kesänä tämä suhtautuminen oli monen tunnin keskustelun aiheena.

Ed. Malm (vastauspuheenvuoro): Talman! Med tillfredsställelse konstaterar jag att oppositionen är glad över det uttalande som

lantbruksministern har gjort här. Jag har samma uppfattning om att det var en god synpunkt på det finländska lantbruket.

On hauska kuulla, että oppositiokin on valmis tukemaan maa- ja metsätalousministerin linjaa maatalouspolitiikassa. Toivottavasti oppositio on mukana tukemassa ministerin esityksiä eduskunnassakin. (Ed. Virolainen: Hyviä esityksiä aina tuetaan!) Me olemme valmiit siihen. Se on ainoa mahdollisuus meille päästä eteenpäin ja pelastaa Suomen maatalous. Jos oppositio vastustaa ministerin esityksiä eduskunnassa, sitten me romahdutamme koko maatalouspolitiikkamme. Tällä on niin monta, jotka ovat valmiita vähentämään maataloustuotantoamme ja ottamaan maataloustuotteita ulkomailta. Toivottavasti oppositio on valmis tukemaan ministerin esityksiä.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa niin ed. Väänänen kuin eräät muutkin keskustan edustajat ovat osoittaneet oikeastaan valittavalla tavalla omalla kehumisellaan sen, että hallitus on epäonnistunut maatalouspolitiikassaan ainakin osaksi.

Mitä tulee Ruotsin valmiuteen, niin haluaisin todeta, että Ruotsin keskusta osoitti todella suurta rohkeutta. (Ed. Virolaisen välihuuto) — Anteeksi, ed. Virolainen. — Ruotsin keskusta osoitti todella suurta rohkeutta, kun uskalsi lähteä vientituen poistamiseen ja saamaan aikaan yksimielisen päätöksen Ruotsin eduskunnassa. Totta kai Ruotsin keskustalla olisi ollut sama vaihtoehto, jota Suomen keskusta täällä käyttää, eli taistella, niin kuin ed. Väänänen sanoi, epätoivoiseen loppuun asti maatalouden puolesta, jos se sitten on todella oikeudenmukaista ja oikeutettua taistelua, sitä en osaa sanoa.

Toisaalta kuitenkin, kun tunnen ed. Väänäsen ja sen, että hän hyvin tuntee Ruotsin keskustan asenteet, suosittelisin kyllä muillekin keskustan edustajille sitä, että he vähän tarkemmin seuraisivat, mitä veljespuolue Ruotsissa tekee. Ainakin he suhtautuvat maatalouspolitiikkaan ja Eurooppa-politiikkaan paljon järkevämmiin kuin Suomen keskusta.

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että

ministeri Salolainen tulee vastaamaan esitettyihin kauppapolitiikkaan liittyviin kysymyksiin, koska se on hänen rooteliaan.

Toteaisin ed. Virolaiselle, että tästä tuli pakosta pikkaisen takautuva sen takia, että ei eduskuntaa haluttu kutsua koolle elokuun alussa tämän lain takia. Taas viime keväänä ei olisi ollut minkäänlaisia valmiuksia saada tämmöistä ratkaisua aikaan eikä oikeastaan järkeä tehdä, koska silloin ei vielä tiedetty, minkälaiseksi sato tulee muodostumaan. Mutta pidän tätä hyvin tärkeänä, jotta me pystymme hoitamaan viljelijäämät pois käsistä. Pidän myös hyvin tärkeänä tai pitäisin toivottavana, että eduskunnassa voitaisiin tämä asia mahdollisimman nopeasti käsitellä ja hyväksyä.

Ed. Elolle toteaisin, että kyllä kai minun täytyy puolustaa omaa politiikkaani. Hullua olisi, jos minä tulisin tänne ja sanoisin, että kaikki on mennyt pieleen, varsinkin kun ei mielestäni ole mennyt pieleen. Nimittäin jos lähdetään kääntämään suurta laivaa, jonkallainen Suomen maatalous, Suomen maatalouspolitiikka on, niin peräsin voidaan kääntää äkkiä, mutta laiva kääntyy hitaasti. (Ed. Elo: Suunnan muutoksen pitää näkyä!) — Suunnan muutokset kyllä näkyvät.

Mitä tulee Ruotsin kysymykseen, täytyy muistaa, että varsinainen maatalous Ruotsissa toimii Helsingin eteläpuolella kokonaan. Siellä on olosuhteet täysin toisenlaiset. Siellä ei ole päästetty maatalouden kustannuksia nousemaan pilviin, niin kuin ne ovat Suomessa nousseet. (Ed. Elo: Järkevää politiikkaa!) — Siellä on tehty ehkä jossakin vaiheessa järkevämpää politiikkaa kuin meillä. — Mutta vielä toistan, että en usko, että se 400 000 hehtaaria peltoa energian tuotantoon, jolla Ruotsin keskusta saatiin mukaan tähän hankkeeseen tai hyväksymään tämä ohjelma, että se voi toteutua, koska siitä tulee niin kallista energiaa, että paljon halvemmaksi tulisi viedä se vilja ulos jonnekin, vaikka ilmaiseksi. Minä en usko, että se tulee toteutumaan, ja sitä tarkoitin, kun sanoin, ettei näitä asioita voida utopioiden varaan rakentaa.

Meillä on myös puhuttu etanolin tuottamisesta. Okei! Me voisimme tuottaa etanolia. Silloin syntyy 40 prosenttia etanolia ja 60 prosenttia rehusubstituuttia, jonka tieltä täytyy sitten viedä kotimaista viljaa ulos. Sama problema tulee varmasti esiin myös

Ruotsissa. Pitäisi keksiä jokin sellainen käyttömuoto pelloille, joista ei synny rehuja sivutuotteena. (Ed. Virolainen: Golfia!) Meillä tutkitaan kyllä niitä, esimerkiksi kuitua, jota voitaisiin käyttää paperiteollisuudessa. Se saattaa joskus myöhemmin olla varsinainen ratkaisu. Niin pitkällä ei olla vielä. Sen takia meidän on poistettava peltoa viljelystä sillä tavalla, kuin hallitus tulee todennäköisesti ensi viikolla eduskunnalle esittämään.

Koko maatalouspolitiikan lähtökohta tällä hetkellä on se, että tuotantoa on supistettava niin nopeasti kuin rahkeet kestävät lähelle kotimaisen kulutuksen tasoa, mutta ei se voi tapahtua yhdessä eikä kahdessa vuodessa eikä maidon osalta viidessäkään vuodessa, jos ei Suomen reuna-alueita kokonaan tyhjenetä.

Viljan osalta se voi tapahtua hyvinkin nopeasti. Jos meille tulee ensi vuonna huono vuosi, niin todennäköisesti me emme ole edes omavaraisia, ja viljassa täytyykin ottaa huomioon pitempi ajanjakso, kun tarkastellaan tilannetta. Jos otetaan koko 80-luku, niin me olimme suunnilleen omavaraisia. Siihen sattui vain kaksi viimeistä erittäin hyvää sato-vuotta, ja se sotki kokonaiskuviota.

Arvoisa puhemies! Minä toivon, että ministeri Salolainen vastaa kauppapolitiisiin asioihin, koska niin kuin sanoin, ne kuuluvat hänelle.

Haluaisin vielä lopuksi todeta sen, että kyllä Suomen maataloutta saneerata pitää, muttei sitä välttämättä tarvitse saneerata sillä tavalla, että se kuolee. Meillä on esimerkkejä siitäkin, että teollisuutta on saneerattu sillä tavalla, että sitä ei kohta ole ollut olemassa. Semmoiseen toimintaan minä en halua lähteä. Se ei minusta ole järkevää. (Ed. Rinne: Ei sellaista ole kukaan vaatinutkaan!) Toistan edelleen sen, että kyllä maataloudella suomalaisessa yhteiskunnassa on paljon tehtävää pelkästään vaihtotaseen vuoksi. Ostaetaan ruoka ulkoa, niin mistä tienataan se raha? Me olemme kohta samassa tilanteessa silloin kuin jotkut muut maat: Ruokaa saisi ostaa, mutta kun ei ole rahaa, millä maksaa. Me teemme joka vuosi tietääkseni velkaa ulkomaille. Jos me vielä rupeaisimme syömään velaksi, niin kyllä se tämän tulotason omaavalta kansakunnalta olisi aika huono ratkaisu.

Edustajat Alho, Kanerva ja Perho merkitään läsnä oleviksi.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puemies! Maatalouden kauppapoliittisesta puolesta vallitsee aika paljon sekaannusta osittain siitä syystä, että yleisessä keskustelussa sotketaan kaksi ajankohtaista eri prosessia toisiinsa. Meillä ovat toisaalta meneillään tällä hetkellä konkreettisessa vaiheessa Gattin Uruguayn kierroksen neuvottelut, meillä ovat myös konkreettisessa vaiheessaan menossa Eta-neuvottelut, mutta Eta-neuvottelujen puolella emme ole vasta kuin asioiden valmisteluvaiheessa.

Jos kuvaan tiivistetysti sitä, mikä on tilanne tällä hetkellä Gatt-neuvotteluissa, voitaisiin todeta, että aikataulullisesti asetelma on juuri se, mikä täällä aikaisemmin on tullut esille. Lokakuun 1 päivään mennessä Suomen kuten jokaisen Gattin jäsenen on jätettävä ns. maalista. Tämän maalistan valmistelu on ollut Suomessa tekeillä maa- ja metsätalousministeriössä ja ulkoministeriössä. Siihen ovat osallistuneet Suomen parhaat asiantuntijat, ja pari päivää sitten tältä osin pidettiin Gatt-neuvotteluvaltuuskunnan kokous, jossa oltiin yksimielisiä siitä, minkälainen Suomen maalistan tulisi olla. Oleellista siinä on se, että Suomen maataloudelle antama tuki tulee analysoida, mikä on ns. vihreätä tukea, joka on ns. hyväksyttävää tukea, ja sitten, mikä on ns. punaista tukea, joka on ei-hyväksyttävää tukea ja jonka osalta joudutaan tekemään niitä supistuksia, joista yhteisesti ja kollektiivisesti Gatt-neuvotteluissa ilmeisesti joulukuun alussa päätetään.

Paljon vaikeampi harjoitus kuin maalistojen teko on Suomen tarjouksen teko, joka pitää jättää 15 päivänä lokakuuta, ja sen osalta hallituksessa parhaillaan ovat valmistelut meneillään. Siinä Suomen tulisi ainakin pääpiirteissään omalta osaltaan ehdottaa, millä tavalla se toteuttaa ne kaksi päätavoitetta, jotka Uruguayn kierroksen maataloudella on, ja ne ovat, miten vientitukia ja ylipäätään maailmankauppaan vaikuttavia seikkoja supistettaisiin, ja toinen, millä tavalla kukin jäsenmaa on halukas myös avaamaan omia markkinoitaan ulkomaisille maataloustuotteille. Nämä ovat ne kaksi merkittävää tavoitetta.

Suomen tulee siis omalta osaltaan esittää tarjouksensa 15 päivänä lokakuuta ainakin pääpiirteissään siitä, millä tavalla Suomi on halukas supistamaan maatalouttaan ja millä tavalla se on valmis avaamaan markkinoitaan. Tämä on se kansainvälinen tilanne, jossa me tällä hetkellä olemme kauppapoliittisesti.

Nyt, jos katsotaan, mikä karkeasti ottaen on asetelma, niin meillä on ennakotietoja siitä, että EY on heittänyt epävirallisesti esille mahdollisen 30 prosentin alennuksen ei-hyväksyttävään tukeen. Jos niin tapahtuisi, että se olisi jokin 30 prosenttia, se merkitsisi riippuen siitä, mikä on se ajanjakso, jonka kuluessa se pitäisi toteuttaa, varsin huomattavaa supistustarvetta monelle maalle ja esimerkiksi Suomelle aika huomattavia supistustarpeita maatalouden kokonaistukeen. Tämän ns. punaisen tuen määrä on aika huomattava, jota olemme antaneet ja jota ei siis pidetä hyväksyttävänä tukena kansainvälisen luokituksen pohjalta.

Nämä ovat sellaisia faktoja, joista me emme pääse, ja ne ovat yksinkertaisesti faktoja. Me olemme neuvotteluprosessissa. Meidänkin tulee alentaa. Meidän täytyy tehdä tarjous, ja meillä on aika paljon punaista tukea, jonka suhteen alennus on suoritettava siltä osin kuin kansainvälisesti sovitaan. Suomi ei ole antanut mitään kohdalta periksi. Emmehan ole vielä edes neuvottelleet yksityiskohdittain näistä asioista. Kuinka olisi voitu antaa periksi asiassa, jossa ei ole edes neuvoteltu?

Meidän tavoitteemme on turvata Suomessa maatalous aivan samalla tavalla kuin ministeri Pohjala totesi. Mutta yhtä tärkeätä meidän on johdonmukaisesti tajuta, että tämän tyyppistä maatalouspolitiikkaa, jota me olemme harjoittaneet, me emme voi enää jatkaa. Tässäkin olen samaa mieltä ministeri Pohjalan kanssa, ja nyt on kysymys siitä, että me henkisesti virittäydymme siihen, että esimerkiksi ylituotannosta on käytännöllisesti katsoen päästävä eroon tietyn ajanjakson puitteissa. Sitähän ei voi toteuttaa yhtäkkiä vuodessa, kahdessa. Se vaatii usean vuoden siirtymäajan.

Jos katsotaan, mitä EY on esittänyt, se on esittänyt, että siirtymäaika olisi vuodesta 1986. He esittävät epävirallisesti 30 prosenttia vuodesta 1986 vuoteen 1996, tämän kymmenvuotiskauden aikana. Mutta tämän asian

tekee hieman monimutkaisemmaksi se, minä ministeri Pohjalakin totesi, että ne supistamistoimet, joihin on ryhdytty ennen päätöksiä, voidaan laskea hyödyksi eli tavallaan voidaan katsoa, miksi tuotanto olisi muodostunut ilman niitä supistamistoimia, jotka toteutetaan.

Tällaisessa tilanteessa me olemme tällä hetkellä Gatt-neuvotteluissa, joten tämän kaltainen keskustelu, jota me täällä nyt käymme, on meidän velvollisuutemme suorastaan, pohtia näitä asioita, koska me olemme tekemässä päätökset näinä päivinä, näinä viikkoina, mikä on Suomen tarjous. Hallitus pohtii sitä virkamiesvalmistelun pohjalta aivan lähipäivinä, ja talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa asiaa pohditaan, ja sitten joudutaan Suomen tarjous tekemään.

Mitä tulee Eta-neuvotteluihin, se on kokonaan oma harjoituksensa. Eta-neuvotteluissa on alun perin lähdetty siitä, että perusmaatalous ei kuulu Eta-neuvottelujen puitteisiin. Mutta sen sijaan maatalous elintarvikkeiden osalta ymmärrettynä ja jalostettujen maataloustuotteiden osalta ymmärrettynä tulee kuulumaan toistaiseksi määrittelemättömällä tavalla neuvottelujen puitteisiin. Tämä on se lähtökohtatilanne, josta on lähdetty liikkeelle.

Kuitenkaan me emme ole ainoa osapuoli näissä neuvotteluissa, vaan näissä neuvotteluissa on yksi toinen merkittävä osapuoli, ja se on Euroopan yhteisö, joka on meidän vastapartnerimme siellä neuvottelupöydän toisella puolella. Se on ilmoittanut, että se ei vielä tee mitään esityksiä vaan että sillä ovat valmisteltavina esitykset omassa piirissään, omassa komission virkamiesvalmistelussa.

Ne tiedot, jotka meillä ovat virkamiesvalmistelusta, viittaavat siihen, että EY ei tule rajaamaan mielenkiintoaan näissä neuvotteluissa pelkästään siihen alkuperäiseen lähtökohtaan, joka on ollut neuvottelujen lähtöpisteinä, vaan haluaa neuvotella myös laajemmin maatalouden ja elintarvikepolitiikan kysymyksistä liittyen siihen, että se katsoo, että se antaisi joillekin jäsenmaille tiettyä vastavuoroisuutta. Tämän vuoksi huomattava osa EY:n jäsenmaista on aktiivisena vaatimassa laajapohjaisempia neuvotteluja. Tässäkään asiassa me emme ole joutuneet vielä edes neuvottelupöytään selkeiden vaatimusten osalta. Me vain tiedämme, että tällä alueella tulevat laajemmat neuvottelut esille

ja että me joudumme monipuolisemmin keskustelemaan vastapuolemme kanssa näistä kysymyksistä.

Mutta johtopäätös niistäkin neuvotteluista ja siitäkin tilanteesta on sama periaatteessa kuin Gatt-neuvotteluissa eli se, että me joudumme neuvottelemaan lähinnä kahdesta kysymyksestä, oikeastaan enemmän Etan puolella siitä, millä tavalla me parannamme niiden maiden pääsyä Efta-maiden markkinoille. Tämä tulee olemaan se pääasiallinen vaatimus, millä tavalla EY-maiden maataloustuotteet ja elintarvikkeet pääsevät paremmin markkinoille Efta-maissa. Tämä tulee olemaan heidän vaatimustensa pääsuunta. Mutta ilmiselvästi on nähtävissä, että sieltä on tulossa myös lisäpaineita maatalouteen.

Meillä on asenneilmastossa tapahtunut varsin myönteistä kehitystä. Puolisen vuotta sitten ei Suomessa vielä voinut keskustella siitä, että meidän on luovuttava maatalouden ylituotannosta. Se oli mahdoton asia keskusteltavaksi. Sen sijaan tänä päivänä näyttää siltä, että tämä on yleisesti hyväksytty asia, ja oikeastaan ei meidän ilmeisesti lähiaikoina muusta tarvitsekaan päättää maatalouden osalta kuin siitä, että me luomme konkreettisen ohjelman siitä, millä tavalla me luovumme ylituotannosta, koska se on meidän kansallisen etumme mukaista. Me emme pysty enää tulevaisuudessa myymään maataloustuotteita maailmanmarkkinoille sellaisilla verotuilla, koska systeemit tulevat muuttumaan.

Sen sijaan meidän on kansallisista syistä tiukasti pidettävä kiinni siitä, että me pysymme tuottamaan Suomessa maatalouden omavaraisuuden niissä keskeisissä tuotteissa, jotka soveltuvat täällä tuotettaviksi. Siihen on monet kansalliset, sosiaalipoliittiset, asutuspoliittiset, jopa puolustuspoliittiset syynsä kriisin sietokyvyn kannalta, jotta me säilytämme Suomen maatalouden omavaraisuuden. Sellainen vastuullisuus näissä neuvotteluissa tietenkin meillä on.

Meidän on mahdoton kuvitella, että me voisimme itse sanella nyt kyseisessä kansainvälispoliittisessa neuvottelutilanteessa kaikkia asioita, vaan esimerkiksi Gatt-neuvotteluissa tulevat aika kovat yleiset säännöt. Me pyrimme neuvottelemaan siinä juuri tällaisia ns. non-trade concerns, ei-kaupallisia näkökohtia, jotka olisivat juuri kriisin sietokykyä,

ympäristönäkökohtia jnp. Mutta mainittakoon, että ei ole ollut kovin suurta ymmärtämystä näihin asioihin maailman turuilla, koska monet maat, mm. monet kehitysmaat, Latinalaisen Amerikan maat esimerkiksi, katsovat, miksi rikkaat teollisuusmaat estävät heidän halpojen tuotteidensa myymisen markkinoilleen, kun se olisi se, millä ne pystyisivät omia talouksiaan kohentamaan. Meidän täytyy ymmärtää, että siellä vastapuolella on ihmisiä, joilla on omia tavoitteita näissä neuvotteluissa.

Olen pyrkinyt kuvaamaan asian nyt sellaisena kuin tilanne tällä hetkellä on, ja on tosiaan ikävä, jos nämä kaksi neuvotteluprosessia sotkeutuvat julkisessa keskustelussa toisiinsa. Ne ovat luonteeltaan kuitenkin aika erilaisia, mutta kumpikin sisältää aika huomattavia haasteita suomalaiselle yhteiskunnalle maatalouden osalta ja myös rakennekysymyksenä.

Ed. Pokka merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka en olekaan mikään maatalousekspertti, ihan talonpoikaisjärkeä käyttäen haluan huomauttaa molemmille ministerille ja myös niille henkilöille, jotka ovat puhuneet maataloudesta. Kaikki olemme sitä mieltä, että ylituotantoa tulee rajoittaa, mutta samanaikaisesti emme voi puhua siitä, että maaseutu pidetään elävänä. Maatalouden ylituotannosta kärsivät juuri pientuottajat, pienviljelijät maaseudulla, ja varmaan tullaan näkemään, niin kuin nyt on parinkymmenen vuoden aikana nähty, mihin se tulee johtamaan.

Budjettikirjassa sanotaan, että yrityskoon kasvua pyritään edistämään tiloilla eli suurille tiloille annetaan tuki, niin kuin aikanaan jo maatilahallituksen Hemilä mainitsi meille, kun puhuttiin pellonraivauksista. Samoin on, kun on sukupolvenvaihdoseläkkeistä kysymys. Maatilalainoja ei anneta alle 12 hehtaarin pelto-omistajille. Samoin pakkokesanointi kuoleuttaa pikkutiloja. Halusin huomauttaa siitä, että minä en voi ymmärtää tällaista maatalouspolitiikkaa. Kun puhutaan ylituotannon lopettamisesta, on muistettava, että siitä kärsivät pientilat, joita maaseudulla, on ja ainakaan Satakunnassa

keskimääräinen peltotila ei ole 20:tä hehtaaria. Ne ovat paljon alle 10 hehtaaria, ja siellä on kituuttaen tultu toimeen, mutta näin tulee käymään, kuten on 20 vuoden aikana valitettavasti ollut näkyvissä.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin haluan ministeri Salolaiselle esittää kiitoksen varsin asiallisesta ja kiihottomasta puheenvuorosta, mutta samassa yhteydessä esitän tietysti kysymyksen: Miten Salolaisen mielestä meidän omavaraisuutemme asianlaita todellisuudessa on? Kun yhä useammat ovat sitä mieltä, ettemme kriisiaikoina suinkaan ole muillakaan aloilla täysin omavaraisia, miksi meidän maataloudessa täytyy pitää tällainen kriisiajan omavaraisuus? Varsin monet ovat sitä mieltä, että 80 prosentin omavaraisuus riittäisi, sillä kuitenkin pidettäisiin maanviljelyksessä tietty taso, joka voitaisiin kriisiaikana nopeasti nostaa ylemmäs.

Toinen kysymys on Gattin Uruguayn kierros. Suomihan lupasi pari vuotta sitten, kun neuvottelut alkoivat, pitää maatalouden tuen vuoden 1988 tasolla. Kysyisin nyt vain: Onko Suomi onnistunut tässä lupauksessa, joka annettiin Gatt-neuvottelujen alkaessa?

Oikeastaan Salolaiselle vielä huomautus Ruotsin minun mielestäni ns. irtiottosta, joka on tapahtunut ja joka liittyy aivan selvästi Ruotsin pyrkimykseen sekä Eta-neuvotteluisa että EY-jäsenyydessä. Ruotsi on sopeutanut jo paljon nopeammin kuin me maataloutensa tulevaan mahdolliseen EY-jäsenyyteen ja varsinkin nyt käynnissä oleviin Eta-neuvotteluihin, ja minun ihmettelyni on vain se, miksi me emme Suomessa pyri samanlaiseen aikatauluun kuin Ruotsikin, koska aivan selvästi tässä on nähtävissä tällainen irtiotto.

Ministeri Pohjala ei vielä vastannut tosiaan lisäbudjetin 400 miljoonaa markkaan, onko se tulossa vai ei. Se kiinnostaa minua. Kun hän sanoi, kuinka meillä on varaa tuoda ruokaa ulkomailta, minun vastakysymykseni on: Kuinka meillä on varaa käyttää maatalouden tukeen kaikkiaan 19 miljardia markkaa, joka Oecd:n mukaan viime vuonna käytettiin?

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen piti erinomaisen puheenvuoron. Hän selkeästi

tilitti ne näkemykset, mitkä hän henkilökohdaisesti omaa ja miten neuvotteluissa on edetty.

Toisaalta en olisi hyväksymässä sitä, jotta kuusi kuukautta sitten ei voitu vielä keskustella ylituotantokysymyksistä. Niistä kyllä keskustelimme, ja näkemyserot eivät olleet kovin suuria. Sanoisin tähän kysymykseen, jotta ministeri Salolaisen oma näkemys on laajentunut ja tullut realistisemmaksi (Ed. Anttila: Näin on!) ja hän on perehtynyt asioihin tarkemmin ja myöskin näihin maatalouskysymyksiin. (Ed. Virolainen: Pakko!) Havaitsin viime keväänä, jotta hänen tietonsa tämän puolen asioista olivat suhteellisen puutteelliset, mutta täsmällisenä ja perehtyvänä henkilönä hän on ottanut näistä asioista selvää. Tämä puheenvuoro oli jo paljon realistisempi kuin viime keväänä käyty puheenvuoro.

Ed. Elolle huomauttaisin, että hän on erinomainen maatalouden asiantuntija. (Ed. Virolainen: Pitkä kokemus!) Jos kaikki olisi noin selkeätä ja määrätietoista ja ennakoitavissa tarkkaan, jotta mitkään muut tekijät eivät vaikuttaisi maataloustuotantoon kuin teollisuusprosessissa toimiminen, tämä olisi-kin tavattoman helppoa, ja uskoisin, että ministeriöittenkin tehtävä olisi aika helppo.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua seuraa, tuntuu välillä siltä, että esimerkiksi sosiaalidemokraatit eivät ole hallituspuolue eivätkä ole olleet kuitenkaan, jos hallituksessa ovatkin, tekemässä maatalouteen liittyviä päätöksiä koskaan. (Ed. Elo: Huonoja kompromisseja!) Muistelen, että mm. vuosi sitten hallitus teki hyvin nopeaan tahtiin maataloustuloratkaisun moneksi vuodeksi. (Ed. Elo: Keskustan painostuksesta!) — Siinä näyttävät painostukset olevan toiseen suuntaan.

Mutta minusta on aika ihmeellistä todella se, mihin ministeri Pohjalainen viittasi aikaisemmin, että kun maatalouden tuottajahinnat eivät ole nousseet, siitä huolimatta kuluttajahinnat jatkuvasti nousevat. Siinä varmasti hallituksella on omat mahdollisuutensa puuttua asiaan, jos haluaa.

Toisaalta myöskin kilpailulainsäädäntökysymykset ovat aika ongelmallisia, koska meillä esimerkiksi monopoli- ja kartelliasiat hoidetaan aivan toisella tavalla kuin muualla. Meillä täytyy osoittaa, että niistä on

haittaa, kun muualla täytyy ensinnäkin, jos niitä muodostetaan, osoittaa, että niistä ei tule haittaa. Jo vuosia sitten, kun kilpailulakejakin täällä käsiteltiin, nykyisten hallituspuolueiden edustajat eivät olleet valmiit radikaaleihin kilpailulakimuutoksiin.

Mitä tulee ministeri Salolaisen Euroopan talousalue -puheenvuoroon, niin totean, että se näyttää leviävän aika paljon. Aikaisemmin sanottiin, että maatalousasiat eivät kuulu siihen. Nyt ne tulevat mukaan. On sanottu, että sosiaalipolitiikka ei kuulu siihen. Pelkään pahoin, että siinä tulee hyvin voimakkaita kytkentöjä. Ihan viime päivänä on puhuttu jopa sotilaspoliittisista kytkennöistä Euroopan yhteisön puitteissa, ja saattaa jopa olla, että nämäkin tulevat keskusteluun mukaan. (Ed. Virolainen: Mennään Atlantinliittoon!) Aikamoisissa ongelmissa tässä ol- laan.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Ed. Helteelle huomauttaisin siitä, että kyllähän sosiaalidemokraatit monta kertaa eduskunnassa ja silloin myös hallituksessa, kun SKP, SKDL olivat mukana, jäivät jopa viime tilanteessa yksin näitten asioiden kanssa. Teilläkin tuntui olevan silloin monesti mainittua kannatusta maaseudulla niin, että näitä ja näitä asioita ei voitu tehdä.

Mutta se, mikä tässä tietysti ihmetyttää edelleenkin, vaikka asenteet ovat muuttuneet ja näistä asioista voidaan vapaammin puhua niin hallitustasolla kuin eduskunnassakin, on se, että mitään ei kuitenkaan tapahdu, riittävästi. Kuitenkin, riippumatta siitä, miten Gatt-neuvotteluissa käy, miten Eta-neuvotteluissa käy, Suomen on joka tapauksessa tehtävä näitä toimenpiteitä, mitä, täällä on esitetty. Tämä on tosiasia.

Ongelma on tietysti se, että esimerkiksi MTK:n puitteissa ei se ole yksistään Heikki Haavisto, joka järkähtämättä puolustaa suomalaista talonpoikaa ja sitä, että mikään ei muutu. Keskustan osalta, entisen maalaisliiton osalta, hallituksessa oli tilanne se, että MTK:n maalaisliittosiipi ajoi jyrkästi tätä linjaa. Mutta siellä on myös kokoomussiipi, jota nykyinen maatalousministeri joutuu, osittain ymmärrettävästi, mutta aina ei ymmärrettävästi, näköjään aika tavalla tottelemaan. Tässä suhteessa toivoisi, että asioissa nyt päästäisiin todella eteenpäin, sillä kyllä on turha olla liian sinisilmäinen. EY tavoit-

telee sitä, että se voi tuoda maataloustuotteita Efta-maihin, aivan samalla tavalla kuin me hurskaasti uskomme, että voisimme lisää viedä EY-maihin.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielestäni erittäin hyvä, että ministeri Salolainen otti nyt puheeksi sekä Eta- että EY-asiat, myöskin Gatt-neuvottelut. Kun on seurannut tätä keskustelua viime aikoina, niin on tullut kyllä sellainen vahva tunne, että Eta-prosessi on jollain tavalla vastatuulella tai luhistumassa. Nythän Norja ja Ruotsi ovat aika selkeästi jo ottaneet kantaa EY-jäsenyyshakemuksen puolesta.

Mielestäni on ollut jonkin verran vaikea tietää, mikä on ministereiden kanta. Välillä tuli sellainen tunne, että ministeri Salolainen ei oikein usko, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä asetettuja ehtoja edes voisi vakavasti esittää siis koskien parlamenttilainsäädäntövaltamme heikkenemistä, kansallista omistusta puunjalostusteollisuuteen ja metsiin sekä sosiaali- ja ympäristöpuolta jne. Ministeri Suominen on myös puhunut EY-jäsenyydestä. Kaikki tällainen minusta vie uskottavuutta vähän pois Eta-hankkeesta.

Mielestäni olisi tärkeää nyt, että saisimme eduskuntaan todella seikkaperäistä ja ajan-kohtaista viimeistä informaatiota, missä ollaan menossa. Maatalouskysymys, joka tuli toissapäivänä yhtäkkiä koko Eta-keskusteluun, on koko Suomen kannalta erittäin tärkeä. Vaikka en ole mikään maatalousspecialisti, ymmärrän sen verran, että kysymys on koko maaseudustamme, ei pelkästään maanviljelystä ja maataloudesta. Meidän täytyy löytää keinot, että säilytämme elävän maaseudun, missä ihmiset voivat tehdä työtä ja tulla toimeen tässä maassa. Keinot on keksittävä nopeasti.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen puheenvuorossaan varsin seikkaperäisesti kertoi neuvottelutilanteesta niin Gatt- kuin Eta-neuvotteluidenkin osalta. Gatt-neuvotteluissa käsittäakseni hyvin pitkälti kysymys on siitä, että pyritään maailmankauppaa entisestään vapauttamaan, ja maataloustuotteiden osalla nähdäkseni kyse on myöskin siitä, että tätä kautta voitaisiin markkinoille pääsyä lisätä

ja vähitellen saada mahdollisesti dumpatut hinnat nousemaan. Tämä kysymys on toisaalta kaksiteräinen miekka. Niille maailman valtioille, joilla ei ole ostovoimaa, maataloustuotteiden ja yleensä hintojen nousu ei varmaankaan ole kovin ilahduttava asia.

Sen sijaan Gatt-neuvottelupöydästä puuttuu kokonaan ympäristökysymysten käsitteily. Samoin sieltä puuttuu se, että käsiteltäisiin maaseudun merkitystä muutoin, aivan niin kuin ministeri Pohjala puheenvuorossaan käsittelee. Tässä mielessä olisin halunnut kuulla: Onko mitään mahdollisuuksia nostaa ympäristökysymyksiä ja maaseudun asutunapitämiskysymyksiä myös Gatt-pöydässä siinä yhteydessä, kun Suomi tekee omaa neuvottelutarjoustaan?

Ministeri Salolainen totesi toisena tilanteena olevan sen, että Suomen pitää tehdä tarjous, miten me olemme valmiita avaamaan omia markkinoitamme. Oma käsitykseni on se, että elintarvikeomavaraisuus edellyttää, että niitä ei todella totaalisesti avata. Meidän on pakko säilyttää rajasuoja tuontimaksu- ja tullitariffikaatiojärjestelmin. Jos tätä ei voida säilyttää, meillä ei ole elintarvikeomavaraisuustuotantoa jatkossa.

Edelleen ministeri Salolainen aivan oikein totesi Eta-neuvotteluista, että siellä pyritään tekemään tilaa eteläisten maiden tuotteille. Minusta se ei ole kovinkaan suuri ongelma, koska siellä tuotetaan tuotteita, joita ilmeisesti meillä ainakaan ei kovin paljon tuoteta.

Ensimmäinen varapuhemies: Haluaisin tässä keskustelun vaiheessa todeta edustajille yleensä, että vastauspuheenvuoroja ei ole tarkoitettu ensisijaisesti kysymysten esittämiseen.

Ed. Malm (vastauspuheenvuoro): Talman, puhemies! Först vill jag tacka minister Salolainen för att han kom hit och klargjorde situationen i Ees-förhandlingarna och Gatt-förhandlingarna. Det var det här som jag ville, då jag i går framställde förslaget om att ministern skulle komma och redogöra för dagsläget, det som av många uppfattats som synnerligen oklart.

Rouva puhemies! Ed. Elo on monta kertaa sanonut, että Ruotsin tuottajat ovat valmiita menemään mukaan EY:hyn, ja hän katsoo,

että tämä on erinomainen asia. Syy siihen on se, että Ruotsin tuottajat luottavat enemmän EY:hyn ja EY:n maatalouspolitiikkaan kuin omaan sosialidemokraattiseen puolueeseensa ja sen maatalouspolitiikkaan.

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi ed. Elolta, että unohdin vastata kysymykseen. Lisäbudjetissa on tulossa lisää rahaa vientitukeen. Summaa ei ole kai vielä syytä kertoa, mutta olin laskenut sen yhteen siihen kokonaissummaan, jonka esitin, se oli siinä mukana. Sen perusteella vertailin esimerkiksi vuosia 1986—87, joihin täällä on viitattu aikaisemmassa keskustelussa.

Toteaisin vielä Ruotsin asiasta sen, että me voimme tietysti keskustella kuinka kauan hyvänsä, mutta meillä on ollut erilaiset lähtökohdat kuin heillä sekä maatalouspolitiikkaan että nimenomaan myös maan asuttuna pitämiseen. (Ed. Virolainen: Ilmasto!) — Kokonaan toinen asia on se, että Etelä-Ruotsin olosuhteissa satotaso on noin kaksinkertainen, jopa kolminkertainen Suomeen verrattuna. (Ed. Elo: Siellä on sosialidemokraattinen hallitus!) — Ja sitten siellä on ollut sosialidemokraattinen hallitus. (Ed. Virolainen: Sotkenut kaikki asiat!)

Mitä tulee hintoihin, joista ed. Hellekin mainitsi, todella toivoisin, että kuluttajahintakehitystä seurattaisiin vähän tarkemmin ainakin tässä tilanteessa, jolloin mikään hinta ei maatalouden puolella nouse, siis tavoitehintatuotteiden hinnat. Esimerkiksi leivän hintaan, joka on jatkuvasti hienossa nousussa kuukaudesta toiseen, ei ole mitään raaka-aineperustetta. Peruste tulee muualta ja voi olla hyvinkin perusteltu, mutta seurattakoon siitä huolimatta. Leivästä voisi vielä todeta, että se on noussut eniten viime vuosina Suomessa ja se on vapaakauppatuote myös EY:n kanssa. Sillä järjestelmällä, jolla jatkosakin on tarkoitus toimia, eli hinnanerokorvausjärjestelmällä, jossa raaka-aineen hinnat tasataan rajalla, se on täsmälleen sen mukainen tuote, mistä nyt puhutaan Eta-neuvotteluissa. Se tuote on meillä noussut eniten. Joku, joka löytää siihen hyvän selityksen, voi kertoa. Arvailuja en viitsi esittää tässä yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Luulen, että keskustelu on syytä vähitellen lopettaa. On hyvä, että tätä on käyty, ja varmasti tänä syksynä tulee

uusia tilaisuuksia keskustelua käydä. Toteaisin lopuksi, että ilmeisesti tässä salissa kuitenkin olemme yksimielisiä kaikki niin hallituksen kuin oppositionkin puolella siitä, että maatalouden ylituotannosta pitää päästä eroon. Meillä saattaa olla vähän erilaisia käsityksiä siitä, millä aikavälillä (Ed. Virolainen: Ja miten!) — ja myös ehkä siitä, miten. — Kun ed. Elo viittasi Gattin sitoumuksiin tai päätöksiin kaksi vuotta sitten, niin totean, että kyllä me olemme esimerkiksi peltoa ottaneet pois viljelystä sen jälkeen yli 200 000 hehtaaria viime vuonna ja alle 200 000 hehtaaria tänä vuonna. Mutta kun Gattissa ei voida päättää siitä, minkälainen kesä tulee, millaiset luonnonolosuhteet tulevat, niin siitä seuraa se, että emme pysyneet niissä raameissa sillä tavalla kuin olisimme itsekin halunneet.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Vielä muutama vastaus esitettuihin kysymyksiin hyvän keskustelun päätteeksi. Tämä on osoittanut, että näistä asioista näyttää vallitsevan huomattavasti suurempi yksimielisyys Suomessa kuin olisi voinut arvatakaan.

Totean ed. Anttilan esittämistä kysymyksistä, että kyllä ympäristönäkökohta on Gattin neuvotteluissa mukana, mutta se on niitä kiistanalaisia kysymyksiä, joita jotkut maat eivät halua hyväksyä lainkaan argumenteiksi aivan samoin kuin muita ei-kaupallisia näkökohtia, eli tämä on kiistanalainen kysymys. Muun muassa Suomen ja Pohjoismaiden taholta on korostettu myös tätä kysymystä tässä yhteydessä. Mutta en usko, että se tulee saamaan hirveän suurta suosiota alkutiedoista päätellen.

Sitten tuontisuoja-problematiikka kaiken kaikkiaan, minkälainen se kauppapoliittisena kysymyksenä on? Se on sitä, että nyt Yhdysvallat vaatii Gatt-neuvotteluissa, että pitäisi koko suoja siirtää tariffikaatioon. Ei saisi olla mitään määrällisiä rajoituksia, vaan kaiken pitäisi näkyä tulleissa, jotta siinä olisi transparenssi eli läpinäkyvyys ja kaikki voisivat seurata, miten suurella prosentilla kukin maa suojaa omaa tuontiaan ja omia tuotteitaan. Jos meidän suojamme siirrettäisiin Suomessa tariffikaatioon, me pääsemme 400 prosentin ja 600 prosentin tulleihin, jotka itse asiassa ovat maailmanmarkkinahintatasoon verrattuina eräs indikaatio siitä,

kuinka kilpailukyvyttömiä me olemme monissa tuotteissa. Tämä on aika hankala kysymys, jos jatkoneuvottelut edellyttävät, että näitä tasoja ruvetaan leikkaamaan. Sen vuoksi me haluamme pitää kiinni myös mahdollisuudesta tiettyihin määrällisiin rajoituksiin.

Sitten oli vielä maatalouden asioita. Ed. Helteelle kyllä vastasinkin jo ensimmäisessä puheenvuorossani, että alun perinhän lähtökohtana on ollut se, että perusmaataloustuotanto olisi ulkopuolella ja että jalostetuista ja elintarvikesektorin tuotteista käytäisiin maakohtaisia neuvotteluja, niin kuin meillä on tällä hetkellä EY:n kanssa esimerkiksi juustotosopimus, jossa vastavuoroisesti sovitaan, millä tavalla vaihdetaan juustoja.

Mutta minä korostin juuri sitä, että tässä neuvottelussa on kaksi osapuolta, siinä on Efta ja EY, ja EY katsoo asioita hieman toisesta näkökulmasta ja on vähän nostanut kunnianhimoaan nyt jäsenmaittensa painostuksesta. Me näemme lähiviikkoina, mitä he tulevat esittämään. Ilmeisesti lokakuun puoleenväliin mennessä tulemme tietämään, mitä he suurin piirtein vaativat Eftalta maatalouden osalta.

Sitten olivat elintarviketeollisuuteen ja kilpailulainsäädäntöön liittyvät kysymykset. Minä luulen, että täällä on nyt käynyt ilmi se, että kun maataloustuotteitten tavoitehintoja ei ole nostettu, selitykset löytyvät aika paljon meidän kilpailukyvyttömästä elintarviketeollisuudestamme ja myös yleisestä kustannus- ja palkkakehityksestä sekä kaupan marginaaleista. Sillä puolella on myös klapia. Meillä on eräillä elintarviketeollisuuden aloilla kolminkertainen ylikapasiteetti. On selvää, että jokuhan sen maksaa, ja se on kuluttaja.

Ei ollenkaan ole kysymys siitä, että meidän täytyy kiristää vyötä maatalouden osalta, jotta päästään yli tuotannosta pois, vaan myös elintarviketeollisuus, joka on painunut osittain myös palvelemaan vientituotantoa, joutuu aikamoisiin supistuksiin. Tämäkin on realistista nähdä tässä tilanteessa ja sekin on syytä todeta.

Kilpailulainsäädäntö elää nyt sikäli omaa elämäänsä, että sehän on joka tapauksessa pantava järjestykseen Eta-neuvotteluissa. Ei EY tule missään tapauksessa hyväksymään sellaista, etteivät markkinatalousjärjestelmän peruselementit eli kilpailuolosuhteet olisi

suurin piirtein samat tai oikeastaan täsmälleenkin samat koko Eta-alueella. Se tulee joka tapauksessa muuttamaan aika paljon tätä meidänkin kilpailutilannettamme, ja silloin tällaiset monopolistiset struktuurit joutuvat kaikki uudelleentarkasteluun, niin Neste kuin Alko ja monet muut asiat. Niistä voivat yksityiset yritykset tehdä valituksia ja edellyttää, että kilpailuolosuhteet muodostetaan samanlaisiksi.

Ed. Andersson kysyi, esitetäänkö meidän vaatimuksemme vakavasti. Totta kai Suomi esittää ja on esittänyt omat poikkeus- ja siirtymäsäännösvaatimuksensa vakavasti. Sehän on päivänselvää, että meidän työryhmissä olevat neuvottelijamme esittävät Suomen vaatimukset vakavasti ja täydellä tositaroituksella. Mutta mikä on tilanne tällä hetkellä? Se on se, että kumpikin osapuoli on tavallaan nyt ajautunut asemiin. Efta on esittänyt omat vaatimuksensa, ja EY on tulossa nyt syksyllä ensimmäisten kommenttiansa kanssa siitä, miten se näkee nämä Efta-vaatimukset.

Minä kuvaan, mitä he sanovat. He sanovat, että Eftalla on edelleenkin aivan liian paljon erilaisia poikkeusvaatimuksia. He eivät tule hyväksymään sitä eikä tätä eikä tätä. Tämä on se heidän linjansa, minkä he kertovat. Mutta me emme ole vielä siinä neuvottelutilanteessa, että olisi katsottu, mitä lopulta hyväksytään ja mitä ei, vaan meillä on vasta ensikomentit siitä, että EY on pitänyt täysin epärealistisena Efta-maiden kokonaispoikkeuslistaa, jopa siinä määrin, että sanovat neuvotteluissa, että heidän on vaikea neuvotteluissa hyväksyä mitään pysyviä poikkeuksia, mitään pysyviä poikkeuksia.

Me näemme, että jos luodaan markkinatalousjärjestelmän puitteissa yhtenäiset kilpailuolosuhteet, niin markkinatalousjärjestelmän keskeisten elementtien kuten kilpailupolitiikan ja omistusoikeuskysymysten täytyisi toimia tällä alueella suurin piirtein samalla tavalla.

Ed. Elo puhui Ruotsista ja sen maatalouspolitiikasta. Siitä haluaisin vain todeta, että Ruotsi on kyllä hyvin erilaisella linjalla tässä. Me olemme hyvin paljon samanlaisella linjalla ja myös maantieteellisesti samanlaisissa kuvioissa kuin norjalaiset ovat maatalouskysymyksissä. Näin meidän näkemyksemme ovat olleet lähempänä Norjan kuin Ruotsin

näkemyksiä maatalouspolitiikan kysymyksissä.

Samalla käytän tilaisuutta hyväksi, kun näköjään, eräiden lehtitietojen pohjalta, ed. E. Aho olisi eilen maininnut jotain siitä, että Suomen ministereitten kannat näissä lausunnoissa horjuvat, ja maininnut kunnioittavasti allekirjoittaneenkin nimen. Voin todeta, että ei se kanta ole mihinkään horjunut. Mutta ei kai ed. E. Aho lähde tekemään virallisia johtopäätöksiä ulkomaisten lehtien ja virheellisten referaattien pohjalta. Tässä mielessä pannaan nyt asiat oikeaan järjestykseen. (Ed. Pekkarinen: Mistä sen tietää, että ne ovat virheellisiä?) — Siitä, kun minä sanon, että ne ovat virheellisiä, ja se on vielä lehdessä painettu. Silloin ei pitäisi toistaa virheellisiä tietoja.

Ed. Saapunki: Arvoisa puhemies! Tässä oli aika hyvää keskustelua ja ministerit sekä Salolainen että Pohjala toivat sellaista tietoa, joka poikkeaa kyllä tämänhetkisestä, julkisesta lehdistöstä ym. saatavasta tiedosta. Tämä kyllä ainakin henkilökohtaisesti minua rauhoitti aika tavalla. Mutta se, mitä tapahtuu kentällä tänä päivänä maatalouden vaikutusten ja sen tuotannon pienentämiskysymysten seurauksena, ei ole kovin paljon mieltä ylentävää.

Pari päivää ja kaksi yötäkin täällä on nyt istuttu, ja varmaan tämä budjetti on jo aika kaluttu luvut, mutta eräisiin asioihin minäkin haluaisin puuttua tässä yhteydessä. Hallituspuolueiden edustajat ovat kehuneet vuorotellen tätä budjettia ja puolustelleet sitä, ja tietysti opposition puolelta on pyritty hakemaan negatiivisia näkemyksiä. Voittopuolisesti myös omalta kohdaltani vängällä tulee tällaisia negatiivisia näkemyksiä, kun katseen asioita lähinnä pohjoisen ihmisen näkökulmasta.

Kun me kansakuntana olemme velkaantuneet viimeisten kolmen neljän vuoden aikana ulkomaille 72 miljardia lisää entisen 60 miljardin sijasta, niin se varmasti on meidän talouselämäämme täällä kotimaassa pyritänyt aika tavalla. Mutta se on samalla luonut epätervettä kulutuskysyntää ja lisääntyneen valtion kokonaisverorasituksen kautta tuonut valtion kukkaroon runsaasti kyllä rahaa, ja tästä syystä kai sanotaankin, että valtion rahatilanne on hyvä, mutta kansalaisilla ei kaikilla ole pussissa juuri mitään.

Kokonaisveroaste kaikista veronkevennyspuheista huolimatta on noussut nykyisen hallituksen aikana 40 prosentista 44 prosenttiin ja samanaikaisesti esimerkiksi kymmenjäsenisen perheen valtion ulkomaanvelkaosuus noussut 120 000:sta 260 000 markkaan, jos näin halutaan perhetasolle konkretisoida tätä valtionvelkakysymystä. Edellä mainitun lisäksi ovat kotimaisten velkojen korot nousseet välillä lähes 20 prosenttiin, minkä seurauksena etenkin pieni ja keskisuuri teollisuus on joutunut erittäin ahtaalle. Näiden teollisuudenalojen tuottavuus ei tahdo riittää edes korkojen maksuun, saati yritystoiminnan kehittämiseen. Kotitalouksissa korkeat korot aiheuttavat asunovelallisille suuria ongelmia, jopa niin, että asuntojen pakkohuutokaupat ovat pullataikinan tavoin tällä hetkellä lisääntymässä, samoin kuin on laita pienen ja keskisuuren teollisuudenkin osalta.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueiden taholta Euroopan yhdentymisvaikutukset tulevaisuudessa Suomelle on lähes poikkeuksetta esitetty positiivisessa valossa. Tosin tietysti myönteisiäkin asioita on, mutta kun on pelkästään puhuttu siitä, että kun Euroopan yhdentyminen tapahtuu, meillä kuluttajahintatasot putoavat, niin tässä suhteessa varmasti kansalaiset saavat harhakäsityksen kokonaiskuvasta.

Hallitus on panostanut omassa informaatiossaan keskusteluun ruoan hinnan korkeudesta. Tämä on tosiasia, mutta olisi kohtuullista myös selvittää, miksi maassamme ovat myös maailman kalleimmat asunnot, maailman kalleimmat autot, maailman kalleimmat kotimaiset asusteet jne. Herää kysymys, tuntee ko hallitus maamme hintatasoon vaikuttavien tekijöiden kokonaismäärää lainkaan vai onko kansalaisten ohjaaminen pelkästään ruoanhintakeskusteluun tarkoituksellista poliittista harhaanjohtamista. Kun edellä mainituista ja muista kotitalouden kantamista kustannuksista poistetaan valtion veronluonteiset rasitteet ja asetetaan ne sitten kilpailijamaiden tasoon, niin hintaongelmakenttä pienenee varmasti huomattavasti.

Hallituspuolueiden piirissä on iloitettu suunnattomasti 17.9.90 radiouutisten tiedosta, että maatalouden vapaan kilpailun seurauksena loppuu myös meidän ylituotantomme ja tuhannet maatilat joutuvat lopettamaan tuotantonsa. Tässä yhteydessä tekee mieli kysyä hallitukselta: Onko teillä laskelmat valmiina,

ja jos on, mikä on niiden lopputulos, kun otetaan huomioon maataloustuotannon rajun supistuksen kokonaiskansantaloudellinen vaikutus? Mitä maksaa tuhansien uusien asuntojen rakentaminen maataloudesta luopuvalle väestölle? Paljonko kansantalous menettää jäljelle jäävän maaseutuasutuksen rappeutumisenä? Mitkä ovat koulutukseen, sosiaalitoimeen, terveydenhuoltoon ym. tarvittavat lisävarat muuttoväestön osalta? Miten käy työvoimapulasta kärsivän metsänhoidon, joka pitkällä aikavälillä aiheuttaa varmuudella metsätaloudelle uskomattomia ongelmia ja sitä kautta myös kansantaloudelle? Miten kokevat jo nyt asutokriiseistä kärsivät kansalaiset muuttoaallon tuomat lisävaikeudet asuntomarkkinoilla? Vielä pari kysymystä. Miten käy maalaiskuntien kunnallistalouden, kun väki vähenee ja kunnalliset veroäyritulot pienenevät? Kuka viljelee ja tuottaa elintarvikkeita maassamme tulevaisuudessa mahdollisia kriisiaikojakin ajatellen?

Nykyisen kaltaisella maatalouden suoranaishallinnalla moukarointipolitiikalla estetään sukupolvenvaihdokset tällä hetkellä lähes täysin. Samanlainen tilanne oli noin 40–50 vuotta sitten eräässä naapurimaassamme, jonka seurauksena tehdyistä tyhmyyksistä maataloutta kohtaan kärsii tänään satoja miljoonia ihmisiä. Älkäämme olko valtakuntana ylimielisiä ja yksisilmäisiä nykyisen maatalouden ylituotannon ratkaisuihimme, sillä tyhmyydestä tullaan sakottamaan varmuudella meidän jälkipolviamme!

Edellä mainituista syistä haluan tässä yhteydessä tuoda esimerkin tavoin maaseudun tämänhetkisiä tunteja kuvaavan puhelinsoiton eiliseltä päivältä. Soittaja on eräs Veikko eräältä sivukylältä Koillismaalta. Kysyin häneltä puhelimesta: ”No, mitä kuuluu kentälle?” ”Ei ainakaan hyvää!” ”Mitenkä niin?” ”Kun näyttää siltä, että täältä kai on lähetävä kotoa pois. Nuorimman pojan piti jäädä jatkajaksi hoitamaan lehmä, mutta kun eilen kuuli uutisista Euroopan vaikutuksen maataloudelle, niin se sanoi lähtevänsä muihin hommiin, ja miten me nyt emännän kanssa täällä tullaan toimeen, kun terveystään ei ole kovin rappea. Helsingin herrat aikovat nostaa vielä bensiinin hintaa, niin varmasti viimeinenkin linja-auto lopettaa kulun.” ”Oletko ajatellut ostaa omaa autoa?” kysäisin. ”Millä se meikäläinen auton ostaa,

kun ne maksavat niin mahottomia? Sano kuule niille herroille, että alentaisivat autoveroa meiltä eläkeläisiltä eivätkä sakottaisi minua ja emäntää naimisissaolosta halventamalla toisen eläkettä. Ei me kehittäisi enää tässä iässä ruveta eroamaan, että saataisiin vähän enemmän rahaa eläkkeestä. Kunhan me kaikki täältä lähemme maalikyliin, niin kuka nuo metätkin hoitaa, ja eihän naita puitakaan saa sieltä kohta pois, kun tietkin menevät niin huonoon kuntoon. Karhujen temmellyskentäksi kai nämä tanteret tällä menolla jäävät. Sota-aikana ymmärsi paremmin kotoa karkuun lähdön, mutta nyt lähtö tuntuu, aivan kun ne Helsingin herrat sen aiheuttaisivat. Tämä on kuule katkera paikka”, tuumasi Veikko. Kerroin hänelle, että ymmärrän hyvin alueen ihmisenä hänen tuntojaan, kun tunnen hänet henkilökohtaisesti. Olin panemassa jo puhelinta kiinni jatkaakseni tämän esityksen tekemistä, jota täällä nyt pidän, mutta sieltä kuului vielä: ”Elähän vielä katkaise puhelua, sano edes jotain näistä minun kertomista asioista siellä, sillä meitä samanlaisia on tässä maassa satojatuhanasia.” Nyt minä olen teille sen sanonut.

Kyseinen Veikko asuu 40 kilometrin etäisyydellä kuntataajamasta. Hänen huolensa ovat aitoja sekä aiheellisia, jotka velvoittavat meitä harvoja maaseutualueen edustajia toimimaan Veikon ja Veikon kaltaisessa asemassa olevien ihmisten puolesta. Joskus meitä arvostellaan siitä, että me liioittelemme näiden asioiden kanssa. Sen takia otin yksi yhteen tämän puhelinsoiton, joka tuolta kentältä tuli.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ihan lyhyesti haluan vielä palata raha-asia-aloitteisiin, joista meitä on syytetty aika tavalla, että olemme tehneet budjettiin valtavasti lisäysehdoituksia ja mistä ne rahat otetaan, kun entisekkään eivät tahdo riittää. Mielestäni on kohtuutonta, että eduskunnassa ei voida jättää raha-asia-aloitteita, jotka vähentäisivät budjettia. Sillä tavalla voisimme verrata asioita: Kun me esitämme lisättäväksi, voisimme esittää myös vähennyksiä budjettiin. Mutta nyt kun on vain muutama päivä aikaa lisäävien raha-asia-aloitteiden jättämiseksi, niin siinä ei edes ehdi miettimään, mitä sieltä voisi ottaa pois.

Tästä ajattelin tehdä lakialoitteen, mutta kuulin, että tällainen on kaksi vuotta sitten tehty. Toivon tälle lakialoitteelle nopeaa kä-

sittelyä, niin että voisimme tulevaisuudessa tehdä rinnan niin lisääviä kuin vähentäviäkin lakialoitteita.

Ed. Rinne: Rouva puhemies! Käsillä oleva talousarvioesitys on partaradikaalien budjetti ilman radikalismia. Kesällä näytti siltä, että kokoomusministerit ovat omaksuneet vietnamilaisten kommunistien partatyylin á la Ho Chi Minh. Budjettiesityksen läpikäyminen kuitenkin osoitti, että pelko oli aivan turha. Esitys jatkaa päättäväisesti kepun Ahti Pekkalan viitoittamalla thatcherismin tiellä. Eriarvoistamispolitiikan kantaisä on saanut jatkajat työnsä, työ jatkuu suurella ammattitaidolla, ja hedelmät näemme. Hedelmät ovat turvattomuuden ja väkivallan lisääminen, joka aina seuraa yhteiskunnallisen eriarvoistumisen jalanjäljillä.

Uuskonservatiivit yrittävät muuttaa kulttuuri-Eurooppaa kulutus-Euroopaksi. Yritetään tehdä jonkinlainen suuri suomalainen Suomisen supermarket. Se on saanut myös jo rakentamisessakin selvästi tällaisia ilmenemismuotoja, kun katsotaan mm. näitä ostosparatiiseja. Ne ovat kirkon mallisia, jos olette katsoneet. Niissä on aivan samat tunnusmerkit kuin temppeleissä oli, nyt vain näissä kulutuksen temppeleissä.

Suomalaiset ovat tietenkin myös riemulla nyt lähdössä Itä-Eurooppaan, ja kyllä siinä niin käy todennäköisesti, kun koneet tuodaan täältä kansainvälisen kapitaalın sademetsäraiskioilta, että siinä saavat kyytiä Itä-Puolan sankat koivumetsiköt, ja kunhan saadaan fosforia näihin vesistöihin lisää, niin ketterinkään puolalaispoika tuskin pysyy rantakivellä onkiessaan.

Nimittäin kun materialismi vaihdetaan toiseen materialismiin, niin se ei kyllä riitä. Kun marxilainen materialismi muutetaan kansainvälisen kapitaalın materialismiksi, niin lopputulos luonnon kannalta on kyllä ihan sama. Kommunistit jättivät vain haavat auki enemmän. Sen sijaan kapitalisti peittää jälkensä kuin viekas kissa, jotta sitten nämä saatat valuvat pohjavesiin. Tässä on nyt esimerkiksi Saksan liittotasavallassa hyviä esimerkkejä. Siellä on hirvittävät investoinnit tulossa, kun kaivetaan esiin kaatopaikat. Ainakin pohjavesille ovat pahoja nämä haudatut jätteet.

Tämän noudatettavan thatcheristisen politiikan johtoajatus on dostojevskiläinen pant-

tilinaajaeukon ajatus tai toimintatapa. Markan kiilto silmissä lyödään rahoiksi lähimäinen tässä ja nyt ja myös, jos se suinkin on mahdollista, tulevien sukupolvien unelmat.

Sanoisin, että emme me kuitenkaan ole näin mitään ihmisiä. Ihmisissä on jotain muutakin — luovuutta, hoivaamista, siis joitain arvokkaampiakin elementtejä kuin pelkästään kuluttaminen, syrjiminen ja riistaminen. Meille ei ihan se riitä. Meillä on muutakin tehtävää kuin möyhentää kapitalismin naurismaata tai kommunismin kaalipeltoa. Muukin tehtävä ihmisellä on kuin se alkupää ja loppupää ja siinä se suoli välissä.

Jos pelkästään kuluttaminen on ainut arvo, niin sillä tiellä tulee köyhä yhteiskunta loppujen lopuksi. Sääty-yhteiskunnan uudelleentulo näkyy kaikilla elämän alueilla. Monet nuoret vähävaraiset lapsiperheet joutuvat jo turvautumaan vekseleihin, kun joutuvat lapsilleen tekemään joitakin toimenpiteitä ohi jonojen, ja kun tällaisessa tilanteessa ollaan, niin totta kai nämä vanhemmat ovat valmiita maksamaan mitä tahansa, että lapset saavat sen välttämättömän hoidon ja toimenpiteet, jotka he tarvitsevat. Rikkaita ei tämä tietenkään koske eikä hyvätuloisia. Ei se ole probleemi. Probleemi se on vain pieni- ja keskituloisille, eikä sillä ole loppujen lopuksi yhtään mitään merkitystä minun mielestäni, miten nämä terveystalvet organisoitetaan. Kysymys on vain siitä, että myös pieni- ja keskituloiset kykenevät ne maksamaan.

Jo Forssan kokouksessa 1903 sosiaalidemokraatit vaativat, että terveydenhoidon pitää olla maksuton, ja tämä perustuu siihen, että eihän kukaan sairasta huvikseen. Minä en ole ainakaan tavannut vielä ihmistä, joka päättäisi huvikseen sairastua tai sairastaa, ja juuri tällä elämänalueella on kohtalokasta kulkea tällaisella Amerikan raitilla, eli että jos ei ole taaloja, kuolet sairaalan portin pieleen. Siellä saadaan kaikkein tehokkain vaikutus tälle eriarvoistumiselle, ja erityisen kova vaikutus saadaan lapsiperheille.

Asuntopolitiikassa on sama tilanne, siellä myös kuljetaan kohti uutta sääty-yhteiskuntaa. Rakentaminen on onnistunut. Siis tämä hallitus on todella paljon saanut aikaan rakennustuotantoa, mutta se hyöty on hukunut tähän eriarvoistumispolitiikkaan, eli hyöty on vajonnut, hävinnyt hyvin toimeen-

tuleville, joilla ennestään on jo asiat hyvin: on saatu vielä muutama huone lisää ja lisää rantanäköalaa. Se on mennyt sinne ja mitä nuoremasta ihmisestä on kysymys, sitä vaikeammassa asemassa se ihminen on.

Ottaisin esille lakikirjan vuodelta 1734, kun puhutaan asuntopolitiikasta, siitä kaupakaaren 9 luku ja 6 §, siis vuodelta 1734. ”Älköön kukaan ottako tahi kirjoittako itsellensä suurempaa korkoa kuin kuusi sadalta vuodessa. Joka sen tekee tahi ottaa korkoa korolta, menettäköön koko koron ja sakotettakoon kymmenksen päävelasta vavaisille.” Eli toisin sanoen 1700-luvulla katsottiin hirvittäväksi rikokseksi riistää yli 6 prosentin korkoa. Tänä päivänä pahimmat korot ovat lähes 20 prosenttia asuntovelkaisuille. Kun hinta on puolet kalliimpi Helsingin keskustassa kuin Brysselin keskustassa ja korko on 20 prosenttia, niin tämä nuori perhe maksaa kolmeen kertaan kaksinkertaisen hinnan siihen nähden, mikä on se käypä hinta. Tämän mahdollisempaa riistämistä ja hyväksikäyttöä on turha hakea viime sodan jälkeiseltä ajalta. Mutta tähän on tultu. Jos pistettäisiin 6 prosenttia asuntolainojen koroksi, erotuksella pystyttäisiin hyvin hoitamaan niiden ihmisten perusturva, jotka ovat syrjäytyneet.

Myös pienyrittäjälle rahan hinta on täysin mahdoton. Konkurssiaalto alkaa varmasti, jos rahan hinta on näin mahdoton. Yrittäjä Ossi Ihalainen lausui esimerkiksi seuraavaa: ”Kun yritykselle myönnetään vekseli kuukaudeksi kerrallaan eikä yritys pysty sitä suorittamaan, vaan joutuu uusimaan vekselin useita kertoja, tulee lainarahan todelliseksi koroksi jopa 60 prosenttia.” Se on aivan sikamaista. Jossakin rupeavat henkselit pettämään ja huutokauppavasarat paukkumaan korkean koron takia. Pääministeri Holkeri varoitti, että meidän on totuttava korkeaan korkoon. Ei siihen pidä tottua. Sitten ei pidä tottua tällaiseen hallitukseenkaan. Kyllä jossakin jonkinlaiset rajat pitää olla.

Opiskelijat on joutumassa taas kurimukseen. Ne ovat joutuneet sen kaltaiseen kurimukseen, että taas kohta voidaan sanoa, että köyhät ovat tyhmiä ja tyhmät ovat köyhiä. Tämähän oli sääty-yhteiskunnassa aivan tunnuslause. Pappilaitten peräkamareissa ja kartanoitten etuhuoneissa tähän tyyliin haasteltiin. Tällaista yhteiskuntaa ei ole syytä rakentaa. Esimerkiksi opintolainoista huolehtii

muissa Pohjoismaissa valtio, sen sijaan meillä pankit. Tämän mukaan muut Pohjoismaat olisivat sosialistisia valtioita. Ne eivät kai kuitenkaan sellaisia ole.

Tämä eriarvoisuuspolitiikka ruokkii itse itseään, sillä tavalla, että mitä enemmän annetaan periksi epäoikeudenmukaisuudelle, sitä enemmän poliittisen vasemmiston kannattajat väsyvät, luopuvat poliittisesta toiminnasta. Sitä empivämmiksi käyvät myöskin oikeudenmukaisuutta puolustavat kansanedustajat, koska syrjäytyneet eivät äänestä eivätkä rahoita kampanjoita. Eli tämä on kuin pirunlukko, joka toimii itsestään, automaattisesti. Mitä enemmän annetaan periksi epäoikeudenmukaisuudelle, sitä varmempaa on, että ne voimat, jotka ajavat oikeudenmukaisuutta, joutuvat entistä ahtaammalle jne. Siellä päässä on se thatcherismin eli uuden sääty-yhteiskunnan päätepsäkki.

Olen aika paljon arvostellut ja kritisoinut noudatettavaa politiikkaa. Minun mielestäni ainut, mitä arvostelen, on se, että annamme liian helposti periksi. Annoimme keululle liian helposti periksi epäoikeudenmukaisuuspolitiikassa ja nyt annamme kokoomukselle liian helposti periksi. Minun mielestäni kannattaisi joskus pistää katkolle. Mutta kun ei katkolle laiteta, niin ei sitten laiteta.

Vielä tästä porvariopista. Sen opin perustahan on, että jokainen tulkoon toimeen omillaan, jos ei tule, niin syrjäytyköön. Mutta meillä sosialidemokraateilla on sellainen ajatus tai omatunto, jokin tunto täällä, vaikka se ei aina niin esille loista, että niin kuin Eino Leino sanoi eräässä runossaan, että veljeä ja sisarta ei jätetä. Sitäkään, joka on joutunut vaikeuksiin jostakin syystä, ei jätetä vaan autetaan.

Tämä oppi ei ole lähelläkään vielä Jeesuksen oppia. Jeesuksella on täydellinen tasa-jaon oppi. Jos sinulla on kaksi ihokasta, niin anna toinen tarvitsevalle. Ei siinä kysytty, miten kovalla työllä ne kaksi oli hankittu tai millaisella hulttiomaisella elämällä mahdollisesti se ainutkin oli menetetty. Nasaretilaiselle puusepälle kävi huonosti oppinsa kanssa, niin kuin kaikki Raamatun tuntijat tässäkin salissa tietävät. Ed. Tennilän Raamatun tuntemuksesta on ihan varma ole, mutta varmasti täällä monet ymmärtävät.

Aika mielenkiintoista on ollut seurata entisen edustajan Pursiaisen kannanottoja viime aikoina. Hän on tuominnut tasa-arvo-

opin ja sama-arvo-opin kaiken pahan aluksi ja juureksi. Olen suurella mielenkiinnolla seurannut ja lukenut kaiken Terho Pursiainen tuotannon. Yksikään porvari ei kykene niin väkevään oikeistolaiseen sanomaan kuin Terho Pursiainen.

Kun puhutaan budjetista, niin silloin pitäisi ottaa huomioon, että jokin muu voisi hoitaa syrjäytyneiden ihmisten asioita, esimerkiksi kirkko. Mutta mitä papit tänä päivänä tekevät? Esirukoilevat rakennemuutoksen puolesta ja vihkivät pesäpallomailoja pyhin menoin.

Arvoisa puhemies! Ylitän jonkin verran aikani. Olen ollut hyvin säästeliäs ajan käytössä ja alittanut aina sen. Mutta kuten edustajatoveri oikealta, Tuure Junnila — käytän tässä sanaa edustajatoveri — sanoi, budjetin lähetekeskustelu on ainut ja merkittävin vuosittainen tapahtuma, jossa voidaan ja pitää sanoa kaikki se, mitä edustajan tunnon päällä on. Olen hyvin säästeliäs teidän aikanne käytön suhteen taas jatkossakin, mutta nyt ylitän jonkin verran aikani.

Luotetaan siihen, kuten esimerkiksi Englannissa, että hyväntekeväisyysjärjestöt ja hyvät ihmiset tulevat auttamaan syrjäytyneitä ihmisiä. Näin varmasti käykin. Mutta se ei sovi työväenliikkeen periaatteisiin, että ensin nöyryytetään, ensin lykätään avantoon ja sitten hyväntahtoisesti nostetaan avannosta, pelastetaan se ihminen ylös. (Ed. Vähäkangas: Ennen kuin happi loppuu!) — Ennen kuin happi loppuu, kyllä. Nostetaan ylös ja ollaan auttajia.

Tämän kaltainen yhteiskuntakäsitys ei sovi sosialidemokraattisen työväenaatteen periaatteisiin. Sellaisia periaatteita vielä kuitenkin on olemassa. Se ei sovi niihin. Tällaisissa uuden ajan uuskonservatiivisissa yhteiskunnissa, kun ne tarpeeksi pitkälle viedään, kuten esimerkiksi Englanti ja Yhdysvallat, lapset eivät uskalla kulkea päivällä yksin kadulla eivätkä naiset illalla, eivätkä miehet kunnolla yöllä, paitsi ase mukana tietenkin. Kyllähän siellä riski karju pärjää, jos on hyvin aseistautunut, mutta sellainen yhteiskunta tai katunäkymä ole mistään kotoisin, että saa koko ajan pelätä, koska pamahtaa. Sellaista yhteiskuntaa ei ole syytä rakentaa.

Sitä nyt täällä juhlittiin vahvasti oikein, kun Euroopan porvarit kävivät Helsingissä suurilla silakkamessuilla jokin aika sitten. Messuväki ihasteli rautarouvan käsilaukussa

kuljetettavan raha-aatteen suurta sanomaa kuin liiton arkkia, mammonan palvonnan pyhää käsikirjoitusta. Julkilausumassa mainitaan, että nyt kun on saatu sosialismi matalaksi, koittaa uusi aamu. Julkilausumassa oli tällainen sana kuin aamunkoitto. (Ed. Wahlström: Aurora!) Lausunto oli kyllä hartaudessaan mielestäni lähes sekopäinen. Kun mm. ministeri Kanerva, suuri sanakubisti, julkisuudessa piti tätä lausumaa romanttisena, jopa naiivina, silloin sen toden teolla pitää sellainen olla.

Väitän kyllä, että kapitalismin sarastus tulee jäämään sosialismin sarastusta lyhyemmäksi. Taivaanrannalla vaivoin savusumun ja saasteen läpi näkyvä kajastus ei ole aurinko, se on setelin reuna, saksalaisen setelin reuna, jota kehystää henkilökohtainen itsekkyyks ja voiman oikeus, omanvoitonpyynti sekä tulevia sukupolvia että tätä sukupolvea kohtaan. Se tapahtuu kyllä varmasti nopeammin, kun porvarinkin nahkaan rupeaa aurinko paistamaan läpi otsonikerroksen. Silloin loppuu aivan samalla lailla kuin sosialismin aamunsarastus myös kapitalismin aamunsarastus, se loppuu siihen, ne molemmat loppuvat suuren luonnon asettamiin rajoihin. Entä sitten, vai pitäisikö nykyään jo sanoa so what? Myönnän, että kapitalismi on elinvoimaisempi oppi, koska se perustuu yksilön itsekkyyteen. Ihminen kun on syntiin langennut ja turmiollinen, itsekäs olio, niin totta kai tällaisella opilla on suurempi menestyspohja. Sehän on selvä asia tietysti.

Vielä sen verran yhdysvaltalaisen yhteiskunnan raaistumisesta, että kun Suomessa surmataan jokaista 100 000:ta asukasta kohden keskimäärin kolme 15—24-vuotiaasta, niin Yhdysvalloissa surmataan vuosittain noin 22 nuorta samaa väestömäärää kohti. Siinä on tavoite, oikein markkinakapitalismin tavoite. Kunhan markkinakapitalismi tulee Venäjälle myöskin, niin siitä tulee oikein rikollisuuden pääpesä. New Yorkissa suosituin artikkeli tänä päivänä, mitä ihmiset ostavat, on koululasten turvaliivit eli luodinkestävät liivit. Tässä voisi sanoa sen sanan, mitä albanian kielellä perestroika tarkoittaa. Mutta kun minä olen niin sivistynyt henkilö ja kun se on niin ruma sana — voitte albanian kielen sanakirjasta katsoa — niin sanotaan, että menee aika huonosti, jos se sanotaan oikein kauniisti. Mutta perestroika

albanian kielellä on se, mitä minä tarkoitan.

Kansanvalta tässä viimeisessä jupakassa meni päälaelleen. Kun me sosialidemokraatit teimme ryhmäaloitteet, niin siinäpä kävi näin, että pääministeri ryhtyi ns. salvuutoimiin. Me peräännyimme. Olin niitä harvoja tovereita, jotka olivat sitä mieltä, ettei silloinkaan olisi pitänyt perääntyä. Sanon, että nyt kun tätä käsitellään täällä eteenpäin, niin missään tapauksessa sosialidemokraattien ei pidä perääntyä, jos meinataan yleensä vaaleihin mennä. Minulla on sellainen käsitys, että sinne mennään.

Tämän pelästyksen olisin aivan hyvin ymmärtänyt vielä kuukausi sitten, ennen kuulusaa parranajoa. Minäkin olisin varmasti peljästynyt ja peljästyinkin. Mutta nyt kun se tulee aivan sileistä leukaperistä, kun parta on ajettu, niin nyt pelästyttään. Sitä minä en yksinkertaisesti ymmärrä enkä voi sitä millään tavoin hyväksyä. (Ed. Virolainen: Mikä pelästytti?) — Katsotaan nyt, eivätköhän ne suurin piirtein ole tulleet hyväksytyiksi, ennen kuin kausi loppuu. Sosialidemokraateilla ei ole mitään muuta mahdollisuutta. (Ed. Vähäkangas: Oliko se vain vaalikysymys?) — Ei se ole vaalikysymys tietenkään, mutta jos sosialidemokraattinen puolue alistuu oikein epäoikeudenmukaiseen politiikkaan, niin silloin tietenkin on aivan päivänselvää, että vaaleissa käy huonosti tällaisen puolueen, jonka pitäisi ajaa oikeudenmukaisuutta. (Ed. Vähäkangas: Miksi edustaja pitää itseään siinä puolueessa?) — Minä olen ollut ikäni sosialidemokraattisessa puolueessa ja 30 vuotta maksanut jäsenmaksuja ja meinaan puolueessa pysyäkin. Nimittäin sosialidemokraattinen puolue tarvitsee kipeästi sosialidemokraatteja.

Nyt on ilmestynyt jostakin ylimääräinen peltotehtaan määrää, 40 000 hehtaaria, pinta-alatuen maksamisen yhteydessä. En voi ymmärtää sitä sen takia, koska luomiskertomuksen jälkeen kai ei ole lisämaata luotu, minun tietojeni mukaan ainakaan. Maa on kyllä noussut, se on mahdollista. Mutta olisi kiva tarkistaa, onko se 40 000 hehtaarin edestä noussut ja oliko maassa salaajaputket jo valmiina, se ainakin olisi syytä tarkistaa.

Meillä sosialidemokraateilla torpparit olivat kantava voima työväenliikkeen alkuaikoina. Meidän on hyvin tärkeä muistaa, että me erotamme raatajat ja riistäjät toisistaan eli kartanonherrat ja raatajat eli perheviljelijät.

Jos olette lukeneet Täällä Pohjantähden alla, niin itse Eetu Salin kysyi aikoinaan torpparinpoika Koskelalta, tulevalta punakaartilaiselta, kun tämä oli kyydissä Salinia, äänestääkö hän sen jälkeen vielä sosialidemokraatteja, kun torpparit on vapautettu sosialidemokraattien vaatimuksen mukaan. Koskela ei ymmärtänyt lainkaan tätä kysymystä ja sanoi, että totta kai. Niinhän siinä on käynyt, etteivät ne sosialidemokraatteja äänestä. Salin oli aivan oikeassa. Mutta yhteisvastuuaatteen pitää olla niin kova, että vaikka ei tulisi yhtään ääntä, niin siitä huolimatta ollaan oikeuden puolella.

Olen todella huolissani siitä, että maatalouden velka ylittää jo nyt liikevaihdon määrän. Mitä tehdä nuorelle perheviljelijälle, kun pellon hinta alkaa laskea? Mitä me sanomme, kun rupeavat vasarat paukkumaan ja kun maatalouden hyväosaiset keinnottelijat iskevät ylituotannon laskun ja kaikki muut torpparin piikkiin? Nimittäin ammattiyhdistysliikkeessä on solidaarisuus heikkoa, mutta vielä heikompaa, täysin olematonta, se on maatalouden sisällä. On muistettava, että maatalous kuitenkin ruokii meidät. Eihän ed. Tiurikaan syö puolijohteita ja proppuja vaan papusoppaa havaintojeni mukaan. Ei meidän pidä purra ruokkijan kättä, mutta tässä täytyy muistaa sellainen kuin oikeudenmukaisuus.

Työllisyyspolitiikassa on päästy eteenpäin. Edelleen tosin on vain kuuden kuukauden työllistämisyksikö, sosiaaliturva heikkenee, eläketurva heikkenee, mutta kuitenkin työllisyysasiassa on päästy edes hiukan eteenpäin. (Ed. Vähäkangas: Työttömyyden määrä on kasvanut!) — Työttömyyden määrä on viime aikoina vähän kasvanut, mutta tämän vaalikauden aikana esimerkiksi nuorisotyöttömyys on lähes kyetty eliminoimaan. Ja jos suoraa marginaalitukea käytettäisiin, niin se merkittäisi käytännössä sitä, että se voitaisiin kokonaankin eliminoida.

Perhepolitiikassa on päästy eteenpäin, mutta lapsilisä ei ole kolminkertaistettu, niin kuin miehemme Brysselissä sanoi. Minun laskuoppini mukaan, että jos tänään saa markan ja huomenna saa kolme markkaa, se on kolminkertaistamista. Mutta silti tämä hallitus on ollut paras hallitus tässä. Se on eniten niitä nostanut, se on alleviivattava, mutta kolminkertaistamista se ei ole tehnyt. Se olisi kannattanut tehdä.

Haittaverot eivät kokonaan myöskään mene ympäristönsuojeluun, sinnehan niiden olisi pitänyt mennä. Aivan täysimääräisesti ministeri Bärhund on siinä taistellut, mutta se ei ole johtanut tuloksiin. Muutenkin haittaverot on vähän kyseenalainen perusteiltaan, mutta se on täysin mahdollon ja naurettava, jos niitä kaikkia rahoja ei käytetä siihen tarkoitukseen. Tällöin ihmisiltä menee usko. Ymmärrän nyt paremmin, minkä takia nimenomaan tätä rahaa piti kerätä näin paljon. Suurituloisten marginaaliverouudistus haukkaa niin ison palan kakusta, että jostakin sitä rahaa on pakko ottaa.

Minun mielestäni ministeri Bärhund on ministereistä parhaita ehdottomasti, hän on pitänyt korkeaa profiilia ja ajanut luonnon asiaa minun mielestäni hyvin. Mutta tuimempi olisi saanut nyt olla, kun tämä vaalikausi loppuu. Kuka tietää, onko tämä viimeinen lähetekeskustelu puheenvuoro tältä paikalta, se nähdään sitten joskus, mutta tuimempi olisi tämän neljä vuotta saanut olla taisto porvareita vastaan, jotka ajavat epäoikeudenmukaisuutta tähän yhteiskuntaan. Paljon lujempi se olisi saanut olla kepin kanssa, mutta tähän nyt kuitenkin on jouduttu.

Lainasin viime kerralla virttä 440 vanhasta virsikirjasta. Sen verran työllisyysasiassa on päästy eteenpäin, että uudessakin virsikirjassa on virsi 440, mutta se on aivan pliisu, että sitä ei kannata edes lukea. Se alkaa näin: "Orjantappuroita kasvaa syntiinlankeemuksen maahan..." Kaikesta muusta voidaan tämä sama sanoa, mutta työllisyyspolitiikka on päästy eteenpäin.

Erään seikan nostan vielä lopuksi esiin esimerkiksi, joka on kovin läheinen, sotainvalidien asia. Siinä jopa kolme vuotta joudutaan odottamaan päätöksiä, ja siellä on todella miehiä, joista päivä paistaa läpi. Mutta päätöksiä ei saada aikaiseksi millään. On ministerin vastuulla, että se asia hoidetaan. Ministeri on ministeriön päällikkö ja hän vastaa ministeriöstään. Toivoisin tässä vauhtia niin kauan, kuin yleensä aikaa vielä on jäljellä. Nimittäin jos yhteiskuntaa kehitetään siihen suuntaan, että henkilökohtainen itsekkyys on kaiken mitta, niin sellaisesta tulee kyllä petojen yhteiskunta.

Luin taas kerran Haanpään tuotannon. Se kannattaa muutaman kerran lukea eduskunnassa, niin muistaa. Pentti Haanpää opettaa

ymmärtämään tätä aikaa. Haanpää kirjoittaa eräässä novellissaan: "Kun Esa tuli metsältä ja kuunteli kyläläisten puheita alkavasta sodasta ja hyötymismahdollisuuksista siitä, hän ajatteli: tuollainen myyränluonto on ihmisellä, kunhan tässä nyt vain pärjäisi oman kasansa ääressä." Jos tällainen myyränluonteelle rakentuva politiikanteko saa kovin paljon valtaa suomalaisessa yhteiskunnassa, niin tästä tulee kyllä petojen ja uhrien yhteiskunta.

Siunatuksi lopuksi ottaisin englantilaisen parlamentaarikon lauseen. Englannissahan on ollut parlamentarismia 700 vuotta. Meillä vasta 70 vuotta olemme olleet itsenäisiä. Tästä johtuu, että Englannin parlamentilla on hyvin vankat perinteet ja siellä käytetään hyvin väkevää kieltä, myös henkilöön menevää. Minä en käy henkilöön, vaan puhun tästä poliittisesta linjasta, tästä budjetista. Tämä parlamentaarikko sanoi, että "edustajatoverin kohdalla on tehty ympärileikkaus, mutta vahingossa on tullut heitetyksi pois väärä pala".

Edustajat Kietäväinen, Mattila ja Westerlund merkitään läsnä oleviksi.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erääseen asiaan haluaisin puuttua ed. Rinteen puheenvuorossa. Hän peräänkuulutti sosialidemokraattien vastuuta veljistä ja sisarista. Kun tätä budjettia on yrittänyt analysoida, niin kyllä eriarvoisuus kasvaa, niin kuin Rinnekin totesi. Siinä ovat sosialidemokraatit olleet avainasemassa budjettia kasatessa.

Kun muutama vuosi sitten tuosta samalta puhujakorokkeelta eräs sosialidemokraatti arvosteli silloista SKDL:n ryhmää, kun me arvostelimme silloista hallitusta korkojen omavastuuosuuksista, niin hän totesi, että eihän se köyhiä ihmisiä koske, koska eihän köyhä ihminen saa edes velkaa. Se löytyy pöytäkirjoista. Niin tulee mieleen, onko totta, mitä Rinne tässä peräänkuuluttaa, että yleisesti sosialidemokraatit kantavat myös vastuuta kanssaihmisistä.

Ed. Röntynen: Herra puhemies! Kun tätä ensi vuoden valtion tulo- ja menoarviota katselee, niin sitä voisi hyvällä syyllä kutsua

suuntabudjetiksi. Budjetin tekijät ovat halunneet ja myös haluavat luoda suuntaa sille, miten ja millä tavalla tätä maata kehitetään tulevaisuudessa. Mutta valitettavasti tuo suunta on vain kielteinen monessakin suhteessa ajatellen ainakin Keski-, Itä- ja Pohjois-Suomea ja noilla alueilla asuvia ihmisiä. Viittaan vain tässä maatalouteen, liikenteeseen, postiin, tiestöön ja kaikkiin niihin muihin palveluihin, mitä ihminen jokapäiväisessä elämässään tarvitsee.

Etenkin tiemäärärahat pientiestön rakentamiseen ja kunnossapitoon ovat vähäiset. Posti, niin kuin usein on todettu, supistaa toimipaikkojaan ja näin ollen vaikeuttaa ihmisten jokapäiväistä asiointia. Myös kunnat joutuvat erittäin tiukoille. Verotulot pienenevät, ja valtion velvoitteet lisääntyvät, puhumattakaan nyt sitten pienituloisista muista ihmisistä.

Meille on myös kerrottu ja sanottu, että maatalous jäisi EY-neuvottelujen ulkopuolelle. Mutta kuinka ollakaan viime viikonlopun uutisissa ja tämän viikon alussa saimme kuulla, että EY-neuvotteluissa otetaan huomioon myös maatalous kaikilta osin. Tämä tieto on aiheuttanut pelkoa ja hätää maaseudulla nimenomaan maatalouden piirissä ja aivan aiheellisesti, kun maataloutta on rasitettu viime vuosina monilla lisämaksuilla. Viittaan vain tässä niihin moniin veroihin ja rasitteisiin, joita maatalouden kannettavaksi on asetettu.

Jos nuo puheet EY:n suhteen pitävät paikkansa, niin on se suurelta osin kuolinisku Suomen maataloudelle ja samalla myös koko maaseudulle. Kymmeniätuhansia tiloja joutuu lopettamaan tuotantonsa, ihmiset joutuvat muuttamaan pois ja etsimään muita toimeentulomahdollisuuksia, jos niitä yleensä on tarjolla. Elintarviketeollisuus kärsii, ja myös maataloudessa käytettäviä koneita valmistanut teollisuus joutuu lomauttamaan työntekijöitä. Asia on erittäin monitahoinen.

Maatalouden piirissä on tällä hetkellä kapinamieliala. Siellä ollaan valmiit nousemaan barrikadeille, puolustamaan omia oikeuksia ja elinmahdollisuuksia. Kaikkien näiden olemassa olevien kielteisten asioiden, kuten kiellot, katot, sakot ja rajoitukset, lisäksi on tullut myös viime aikoina rantojensuojeluohjelma. Tämä lisää epävarmuutta nimenomaan viljelijäväestön piirissä. Esitys rantojensuojelulaiksi on torso, ja se pitää romuttaa.

Mahdollisesti on tulossa vielä ns. pakkokesannointi. Tällainen pakkokesannointi ei sovi missään tapauksessa koko Suomeen. Jos tällainen laki on tulossa, niin kyllä siinä pitää ottaa huomioon se, missä osassa Suomea viljelijä asuu ja mitä mahdollisuuksia hänellä on tuotantoon. Pystyykö hän tuottamaan viljaa, maitoa vai lihaa? Tuo pakkokesannointi ei sovi Nurmi-Suomeen. Nurmi-Suomessa ei tuoteta viljaa, ja budjetissa sanotaan nimenomaan, että "viljaylijäämän supistamiseksi kesannointialaa on tarkoitus lisätä 350 000—400 000 hehtaariin". Lisäksi ehkä otetaan käyttöön peltoalaperusteinen vientikustannusmaksu, jota ei peritä siltä viljelijältä, joka kesannoi tai metsittää vähintään 15 prosenttia peltoalasta. Niin sanotusta Nurmi-Suomessa peltopinta-alat ovat pieniä, ehkä keskimäärin noin 15 hehtaaria. Viljalla siitä on korkeintaan 3—4 hehtaaria. Ja jos koko peltopinta-ala otetaan huomioon kesannoinnissa, niin kyllä vilja-alasta, mitä lihan- tai maidontuottajalla on, hän kesannoi vähintään 70—80 prosenttia, kun sen sijaan viljanviljelijä pääsee 15 prosentilla. Tämä ei voi olla oikein eikä oikeudenmukaista.

Tässä mielessä pakkokesannoinnista tulee luopua. Se ei kerta kaikkiaan sovi. Ei tätä maata voi valaa samaan muottiin, vaan kuten aiemmin sanoin, on otettava huomioon ne lähtökohdat, mitä itse kullakin alueella on tässä maassa ja mitä ammatteja tai mitä tuotantosuuntaa kullakin alueella on mahdollisuus harjoittaa.

Lisäksi maaseudun neuvontaan suhtaudutaan penseästi perinteisen maatalouden osalta. Siellä varoja joustetaan, ja nyt jos koskaan tulisi tehostaa neuvontaa ja ohjata ihmisiä tuotannon suhteen. Myös maaseudun kehittämisvarat ovat pienemmät kuin tämän vuoden talousarviossa. Myös maatalain mukainen rahoitus on jo käytännössä loppunut, ja lainat ovat hakukiellossa.

Kun otetaan huomioon vielä, että moni nuori viljelijä, joka on tehnyt sukupolvenvaihdoksen, ei saa lisätä tuotantoa, mikä on hänelle elintärkeää nimenomaan Maito-Suomessa, ja kun rahan korko on se, mikä se tällä hetkellä on, eli erittäin korkea ja nousee vielä lähitulevaisuudessa, moni talonpoika on erittäin tiukalla. Tilat ovat pakkohuuto-kaupan partaalla.

Nyt jos koskaan tällaisessa tilanteessa toivoisi ymmärtämystä valtiiovallan taholta

niin, että viljelijäväestökin tuntisi tekevänsä arvokasta työtä ja voisi elää omilla kotiseuduillaan ja saada työstään myös kohtuullisen toimeentulon.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua muuten puuttua ed. Röntynen puheenvuoroon, mutta hieman jäi soimaan korvissa, kun hän totesi perustienpidon ja alempiasteisten teiden osalta. Koska itse olen ollut osittain valmistelemaan esitystä siltä osin, haluan korjata, että neljään viime vuoteen tiemäärärahoissa ei ole ollut sellaista nousua kuin tänä vuonna. Nimenomaan nyt, kun on oma momentti perustienpidon osalta, tiepiirit pystyvät päättämään hankkeista. Tosiaan uusi rakennelma muuttaa tilanteen entiseen verrattuna täydellisesti, jolloin pystytään suoraan vaikuttamaan myös paikallisiin viranomaisiin. Kuten sanoin, usealla sadalla miljoonalla markalla rahat ovat nousseet nimenomaan perustienpidon osalta verrattuna aikaisempiin vuosiin.

Ed. Röntynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Se, mitä ed. Vistbacka sanoi, pitää paikkansa. On aivan hyvä, että on toteutunut se, mistä on puhuttu vuosia, että pientiestöllä ja valtateillä on eri momentit. Myös raha on lisääntynyt jonkin verran mutta ei riittävästi. Pientiestö on aika heikossa kunnossa maakunnassa, ja se vaatisi lisää rahaa.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa herra puhemies! Yleisesti ottaen olen tyytyväinen budjettiin, ja koska on aina hyvä lainata suuria ajattelijoita, teen sen nytkin. En lainaa Karl Marxia enkä von Goetheä, mutta ajattelin lainata Pertti Hietalaa, meidän ryhmämme puheenjohtajaa, joka totesi ryhmäpuheenvuorossaan mm. tällaisen lauseen: ”Koko vaalikauden tilinpäätöksenä toteaisin, että hallitus on tehnyt linjakasta työtä erityisesti ympäristö-, koulutus- ja tutkimusasioissa sekä lapsiperheiden aseman kohentamisessa.” Sitten hän jatkaa: ”Sen sijaan elintarvike- ja maatalousongelmien korjaamisessa on epäonnistuttu.”

Allekirjoittanut hyväksyy kokonaisuudessaan tuon ed. Hietalan tekstin. Lisään kuitenkin kielteisiin arvioihin sen, että asuntoasioissa tämä hallitus on luvattomalla tavalla hidastellut. Vasta kun SAK ja erityisesti

sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä mu-rahtivat aika voimakkaasti noin vuosi sitten, alkoi asiassa enemmän tapahtua. Se paperi, joka koski ajankohtaisia asuntoasioita, joka on jaettu meille pöydille, osoittaa, että hallitus on asuntoasiaan lähtenyt pureutumaan viimeisen vuotensa aikana. (Ed. Virolainen: Vuokrat ovat nousseet kovasti!) — Se on hyvä alku ongelmien poistamiseen, ongelmien, jotka ovat syntyneet nimenomaan keskustapuolueen ollessa hallituksessa ja nimenomaan ed. Virolaisenkin monesti kuullessa hallitukseen.

Ruusuja äskeisten arviointien osalta antaisin nimenomaan tässä hallituksessa ministereille Bärhund ja Kasurinen, risuja sen sijaan ministeri Pohjalalle. Hän ei ole seurannut — sieltä ministerin virkahuoneesta käsin on vaikeata varmasti seuratakin — mitä kansa toreilla ja turuilla puhuu. Se puhuu leivän hinnasta, se puhuu elintarvikkeiden hinnoista yleensä. Ministeri Bärhundin toiminta on osoittanut, että ympäristöasiat tässä maassa pystytään hoitamaan vain suurten puolueiden voimin. Esimerkiksi vihreiden ryhmä, riitaisa, piskuinen ryhmä, on kiinnostunut vain valkosekätkästä ja pitää siitä jatkuvaa melua, mutta mihinkään laajempaan ympäristöasioiden hoitoon ei tällä ryhmällä ole mahdollisuuksia, sellaisiin ympäristöasioiden hoitoihin, jotka ovat sopusoinnussa yhteiskuntapoliittisiin uudistuksiin nähden, heillä kun ei ole yhteiskuntapoliittista ohjelmaa vaan ainoastaan perinteinen luonnonsuojeluohjelma.

Ministeri Kasurinen on mielestäni saattanut häpeään ed. Donnerin sekä eräiden muiden arviot kelpoisuudestaan kulttuuriministeriksi. Ministeri Kasurinen on kiertänyt ympäri maata, ottanut huomioon kulttuuri-ihmisten toiveita, hän on uudistanut — tässäkin budjetissa näkyy — ammattikoulutusta, ja hän on elvyttänyt kulttuuria mitä moninaisimmilla alueilla. Mutta kehumiset sikseen. Minun piti etupäässä moitiskella eräitä piirteitä budjetissa, jonka sinänsä jäljempänä tulevin poikkeuksin olen valmis hyväksymään.

Ennen kuin menen eräisiin yksityiskohtiin, toisin esiin eräitä omakohtaisia tunnelmia viime torstaina ja perjantaina. Torstaina olin sosialidemokraattien ryhmäkokouksessa erittäin iloinen, koska siellä hyväksyttiin nämä neljä aloitetta: kansaneläkkeen lisäosan ko-

rotuksesta, opintorahan korotuksesta, postin palvelujen turvaamisesta ja leimaveron poistosta ensiasunnolta. Hyväksyin ne iloisena. Etupäässä niissä lähestytään nimenomaan tiukalla olevia ja huono-osaisia ihmisiä. Hämmästynyt olin torstain kokouksessa siitä, että muutamat ministerit, jotka olivat paikalla, joko eivät ollenkaan tai hyvin vaiastusti vastustivat näitä yksimielisiä päätöksiä. Päätelin silloin pienessä mielessäni, että varmaan asia on sovittu kokoomuksen, toisen hallitusryhmän, kanssa, että ministerit näinkin kevyesti laskevat asian läpi.

Sitten nukuttiin yö, ja perjantaina olin erittäin pettynyt Harri Hermannin Holkerin väitettyyn lausumaan ja myös ryhmämme tekemien edellisen päivän aloitteiden vesittämiseen. Tällöin päätelin, että onkohan nytkin sovittu kenties siitä, mitä Holkeri tai joku muu sanoo. (Ed. Virolainen: Herra se on herrallakin!) Eduskuntaryhmämme mitä todennäköisimmin tulee käsittelemään asiaa — tai toivon niin — jolloin tutkitaan, onko sovittu ja kuka on sopinut ja mitä on sovittu loppujen lopuksi. Joka tapauksessa olen sitä mieltä, että noista neljästä aloitteesta ei viimeistä korttia ole vielä katsottu. Budjetin jatkokäsittelyssä tulen yhtymään niihin edustajiin, jotka ryhmässämme eivät noista aloitteista peräänny.

Sitten yksittäisiin budjettikohtiin. Ensiksi aivan yksittäisiä detaljeja. Asuntoasioita on todella ruvettu vihdoin hoitamaan pitkän murinan ja patistelun jälkeen. On erinomaisen hyvä, että erityisesti vuokra-asuntotuotanto lisääntyy. Kunnallismiehenä pelkään kuitenkin, että monet kunnat voimasuhteistaan riippumatta niin oikeisto- kuin vasemmistoenemmistöisissä kunnissa ovat aika lailla penseitä vuokralotuotantoa kohtaan ja etuoikeusjärjestyksessä asettavat mieluummin omistusasunnot keulille. Mielestäni ministeriön tulisi miettiä keinoja kuntien innostamiseksi vuokra-asuntotuotantoon ja edes lainojen parempaan sijoittamiseen etuoikeusjärjestyksessä.

Seuraavaksi kirjastoasiaan. Valtionosuuksia varten on kirjattu kirjastojen perustamiskustannuksia varten budjetissa 42,5 miljoonaa markkaa, joka on kohtuuttoman vähän tämän vuoden budjetista noussut, ainoastaan 1 miljoonalla markalla. Onhan tilanne se, että peruskouluissa ja lukioissa koulujen kirjastot eivät useinkaan riitä. Syventäviin

opintoihin vaaditaan yleistä kirjastoa mahdollisimman monipuolisesti.

Edelleen voidaan todeta, että kaikesta länsimaisesta viihde- ja kulttuuritarjonnasta huolimatta Suomen kansa edelleen on uskollinen lukuharrastukselle, ja toivon mukaan hallitus ei tätä uskollisuutta katso karsaasti, niin kuin budjetti tältä osin näyttää tekevän. Valtion tulee vastata huutoonsa, koska monet kunnat olisivat valmiit ja innokkaitakin rakentamaan kirjastoja mutta valtion byrokratia, luvan hakemiset ja valtionosuuden saamiset ovat kiven takana.

Esimerkiksi Kymenlaaksossakin — sanotaan noin puolessa Kymen lääniä — on jonossa aivan lähivuosina Haminan pääkirjasto, Iitin pääkirjasto, Kuusankosken pääkirjasto, Elimäen Korian sivukirjasto, Valkealan kirjastoauto, Vehkalahden kirjastoauto, Kotkan kirjastoauto. On laskettu, että vuosittainen valtionosuuksien tarve on 5 miljoonaa markkaa, ja jos Etelä-Karjalassa, toisessa puoliskossa Kymen lääniä, on saman verran tarvetta, se on 10 miljoonaa. Kun koko maahan on vuosittain varattu nyt esimerkiksi 42,5 miljoonaa, varmasti epäsuhte on mitä karsein. Toivon, että tekemääni aloitteeseen määrärahan korottamiseksi tul-taisiin suhtautumaan myönteisesti.

Seuraava otsikko puheenvuorossani sisältää sanan ”myrkkyyvaara”. Rautatien varrellä reitillä Vainikkala —Lappeenranta — Taavetti — Kouvola — Anjalankoski — Kotka — Hamina vallitsee jatkuva myrkkyyvaara. Transitoliikenteessä, joka hyödyttää ja lihottaa valtion kukkaroa ratamaksujen osalta, kuntien satamamaksujen osalta, kulkee bentseeniä, tolueenia, ksyleenejä, kaikki erittäin vaarallisia myrkkyyjä. Vuosi sitten pari myrkkyyvaunua paloi Haminan satamassa, ja ainoastaan onnellinen tuulen suunta pelasti myrkkypilven menemisen Haminan kaupunkiin. Eräs kylä, Hillon kylä, jouduttiin osin evakuoimaan.

Rautatieläisten keskuudessa on sattunut vakavia sairaustapauksia, ja muutaman vuoden sisällä on epäilty, että muutamat kuolemantapaukset johtuvat näistä myrkyistä. Vaarassa ovat rautatieläisten osalta myös ahtaajat ja myös lähellä myrkkysatamia olevien kuivalastistasiamien ahtaajat samoin kuin yksityisten firmojen työntekijät, joilla on varastoja:n alueella.

Bentseeneistä ja muista myrkyistä saatuja

sairauksia ei ole tunnustettu ammattitaudeiksi. Mielestäni olisi valtion erityisvaroin tutkittava kaikki ne työntekijät, jotka joutuvat työskentelemään lähelläkin näitä myrkkysuhteita, varastointia ja purkamisia. Pitää työhön tullessa tutkia, töissä ollessa määrääjien tutkia ja työsuhteen loppumisen jälkeenkin vielä katsoa, ilmeneekö myrkytysoireita. Tähän voidaan kysyä, eikö työsuojelu ja työterveyshuolto hoida nämä asiat. Valittaen on todettava, että resurssit eivät useinkaan riitä ja varsinkaan yksityisillä työnantajilla. Jopa valtiollakaan ei intoa tutkimuksiin tunnu liiemmältä olevan.

Mielestäni pitäisi olla asiantunteva ja objektiivinen taho, joka suorittaa näiden muutaman sadan ihmisen tutkimukset. Siellä on jopa sellaisia myrkkysuhteita kulkemassa, että edellinen henkilö, joka tarkkaan tietää, mitä vaunuissa on, elää Siperiassa ja seuraava Länsi-Saksassa. Kukaan muu ei välttämättä välillä tiedä. Olen esittänyt miljoonaa markkaa näitä erityistutkimuksia varten.

Sitten seuraava aihe ovat valtion laitokset. Suhtauduin erittäin suurella varauksella ja vierastuksella siihen, kun valtionyhtiöitä yksityistettiin ja valtion laitoksista tehtiin liikelaitoksia. Pelkäsin, että palvelut huononevat, ja näin nyt nähdään tapahtuvan. Pääjohtaja Pekka Vennamo teurastaa noin 1 900 posti-toimistoa. Se on tietysti hyvin tehokasta ja taloudellista. Mutta palvelulaitokselta menee pohja pois, palvelu poistuu kuvasta.

Kylissä maaseudulla, kaupunkien esikaupunkialueilla ja taajamissa koulu, kauppa ja posti ovat ne kolme tärkeätä asiaa, jotka antavat kehittämisen edellytyksiä. Kauppa ja koulu ovat monesta paikasta häipyneet, ja nyt kammetaan pois myös postia. Muutama vuosi sitten puhuttiin vakavasti, että postiasemia ei vähennetä, sen sijaan niille keksitään erilaisia muita tehtäviä, yhteiskuntapalveluun liittyviä asioita: toimitetaan ihmisten asioita ja sinne tulee ehkä terveydenhuoltoa ja kaikkea tällaista. Tämä on kokonaan hylätty ja sen sijaan lähdetty teurastuksen tielle. (Ed. Seppänen: Edustaja tulee itse olemaan sen puolella täällä budjettikäsittelyssä!)

Suomen maaseudun puolue yrittää karistaa Pekka Vennamo harteiltaan tämän asian yhteydessä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että silmänkääntötempu ei onnistu, koska SMP:n imago on syntynyt Vennamoista ja heidän varjonsa vielä näkyy. Mikään teko-

hurskas ja tekokansanomainen esiintyminen nykyvennamolaisilta ei tässä asiassa auta. Uskon, että Veikko Vennamo repii hiuksiaan tai kenties muitakin paikkojaan, kun kuulee tai on kuullut, että unohdetun kansan palvelijat rohuavat maaherran ja pääjohtajan virkoja ja nyt vielä se pisara, että unohdettu kansa todella unohdetaan, kun otetaan postitkin pois. (Ed. Virolainen: Veikko itse oli pääjohtaja! — Ed. Seppänen: SDP:hän siellä on mukana!). Minusta SMP:n tekorahvaanomaisen nykyjohdon tulisi vaalien alla muistaa, että rahvasta pitää palvella, jos haluaa olla rahvaanomainen. Ei se keikailu puoluekokouspöytä ja tässä pöytä tässä asiassa auta.

Sitten olisin kajonnut pariin keskustapuoluetta läheisesti koskettavaan asiaan.

60- ja 70-luvulla sosialidemokraatit ajoivat, Virolainen mm. muistaa, voimakkaasti kasvukeskuspolitiikkaa, toisin sanoen sitä, että maakuntakeskuksia kehitettäisiin, läänikeskuksia, mutta keskustapuolue pani jyrkästi ja ankarasti hanttiin ja vastaan. Mutta miten kävi? Kun kehittämisestä ei maakunnallisille kasvukeskuksille keskustan jarrutuksen vuoksi annettu, se väki, joka joutui lähtemään, tuli tämän kaupungin piiriin ja lähellä oleviin pariin muuhun kuntaan, ja nyt sitä itkee ensimmäisenä keskustapuolue.

Keskusta oli siihen aikaan predestinoitu hallituspuolue, joten se pääsi helposti sopimukseen hallituskumppaniensa kanssa, että hylätään kasvukeskuspolitiikka. Toivottavasti keppä nyt ymmärretään, että parempi on, että maaseudun ihmiset olisivat siirtyneet oman maakunnan keskuksiin tai oman läänin keskuksiin kuin tänne pääkaupunkiseudulle. Siitä aiheutui suurelta osin myös asuntopula, jota nyt myös kovasti itketään.

Rantojensuojelusuunnitelman ensimmäisen rahoitus tässä budjetissa on sen parhaita piirteitä. Vastustajat, jotka ovat paljon tästä puhuneet ympäri Suomessa ja eri lehdykissä, eivät ole erästä seikkaa huomanneet lainkaan: Kun menemme Euroopan yhtenytymiseen, ulkomaalaisten mm. rantojen ja kiinteistöjen osto-oikeus tulee miltei samantyyppiseksi kuin suomalaisten. Silloin saksalainen, itävaltalainen, englantilainen, ranskalainen raha, kovempi raha, enemmän rahaa omistavat ihmiset ostavat rantoja, elleimme ole huolehtineet siitä, että niitä säilyy myös

suomalaisten kulkea ja majoittua. Eli suojeleja rantoja olisi oltava mahdollisimman paljon. Meidän rahamme, yksittäisen ihmisen rahat, eivät silloin enää kesämökkkitontin ostoon riitä. Siellä on suuremmat rahat liikkeellä.

Keskustapuolueen taholta on myös heitetty sana sosialismi: että rantojensuojelusuunnitelma on sosialismia. Olisin tässä yhteydessä vain todennut sen, että jos keskustapuolueessa halutaan olla sosialismia vastaan, niin kuin olen eräistä puheista ymmärtänyt, niin maataloustulojärjestelmä on Suomessa nimenomaan sosialistinen tai sanottaisiinko kommunistinen reaaliosialistinen järjestelmä. Siinä on ensimmäinen kohta, jos haluatte sosialismia purkaa.

Jokaisen budjetin yhteydessä lyhyen valtiopäivämiesurani, tähän asti lyhyen urani, aikana olen ottanut esille Urpalanjoki-suunnitelman. Kymen läänissä on Urpalanjoki. Tällä hetkellä, jolloin pellonraivaus on rikollinen, rangaistava teko, josta joutuu maksamaan, jos sitä tekee, tällä hetkellä, jolloin on maataloudessa ylituotantoa, silti valtio sijoittaa miljoonia erään joen järjestelytoimitukseen sen vuoksi, että tulisi noin 1 000 hehtaaria kuivempaa parempaa peltoa kuin tähän asti. Suunnitelma on yli 20 vuotta vanha, ja nykyselvitykset osoittavat, että järjestelytoimitus pilaa vesistön, kalakantaa, huvilarantoja, pohjaeläimistöä jne. Yhteensä projekti maksaa 16,8 miljoonaa.

Ministeri Pohjalan itsepäisten esitysten pohjalta on joka vuosi annettu tähän lisää rahaa niin, että sitä on jo jemmassa 8,65 miljoonaa markkaa. Tämän vuoden budjetissa myönnettiin 3 miljoonaa, mutta nyt on jostain, sanoisinko, oivalluksen valo tullut, koska ei olekaan kuin 1 miljoona maatalouspääluokan kohdalla. Uskoisin, että alussa kehumani ministeri Bärnlund on varmaan antanut valistusta, ja kenties asiaan on vaikuttanut myöskin se, että Kymen läänin lehdissä, osin valtakunnan lehdissä, oli kovasti asiantuntijoiden arvosteluja siitä, miten nyky-Suomessa voidaan toteuttaa valtion rahalla suunnitelmia, jotka on laadittu niiden olosuhteitten pohjalta, jotka vallitsivat lähes 30 vuotta sitten.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Vähänäkki puhui rahvaanomaisuudesta, niin kyllä tämä hänen

puheenvuoronsa oli varsin rahvaanomainen. Onneksi hänellä ei ollut tavanomaista, hänelle kyllä hyvin sopivaa mirriä leukansa alla, jolloin hänen puheensa olisi ollut vielä enemmän ristiriidassa ulkoisen olemuksen kanssa.

Kuluttajaliiton lähetystä vastaanotettaessa mainitsin, että teatteria, jota salissa tänään tehdään ja eilen käytiin, olisi kannattanut kansalaisten tulla laajemminkin katsomaan, koska tämä on teatteriesitys, joka ei maksa mitään. Tänne on vedetty vuoroin valtiovarainministeri todistamaan ja siitä lähdetty teatterikeskusteluun, jossa asiat on käännetty täysin pääläelleen.

Korostan vielä sitä — varmasti ministeri Norrback, jota en nyt haasta todistamaan, tietää varsin hyvin budjettineuvotteluissa oltuaan — että ministeri Vistbacka on useita kertoja kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa vaatinut 200 miljoonan markan arviomäärärahaa postitoimintojen ylläpitämiseksi, arviomäärärahaa, jota hän ei voinut esittää aikaisemmin liikenneministerin ja valtiovarainministerin keskinäisissä neuvotteluissa, koska Postipankin suunnitelmista ei ollut tietoa eikä ole varmasti vielä täydellisesti tänä päivänäkään. Saman esityksen olemme tehneet täällä. Huvittaa, että väitetään kahdeksan kansanedustajan eduskuntaryhmän lopettavan Suomesta postit 200 edustajan parlamentissa tehtävässä päätöksessä. Se on käsittämätöntä.

Totean vielä, että kansaneläkeläiset saavat sen esityksen mukaan, mikä on hallituksen budjettiesitys, 20 miljoonaa markkaa vuodessa lisää ja vielä ensi vuonna valtio ja Kansaneläkelaitos tässä systeemissä jäävät voitolle. Tarkoiton hallituksen tekemää esitystä, siinä on hallituksen tekemä esitys budjettiriihestä ja syy, miksi lähdimme hallituksesta.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkki ilmeisesti luuli pitävänsä ryhmäpuheenvuoroa, kun puhui melkein puoli tuntia. No, se oli niin sekava puhe, että se kyllä olisi nykyiseksi sosialidemokraattien ryhmäpuheeksi sopinut senkin puolesta.

Mutta niin kuin ed. Vähänäkki totesi, Vennamo on yksi pääsyyllinen postien lopettamiseen, mutta toisin kuin nämä SMP:n rahvaanomaiset rippeet koettavat väittää, ei hän kyllä ole ihan puhdas näitten Postipankin toimipaikkojen lopettamisenkaan osalta.

Varsin hyvin ed. Aittoniemikin varmasti tietää, että Vennamo on Postipankissa tekevässä päätöksissä myöskin näitten osalta. On turha ihan pulmusesta puhua siltäkään osin.

Mutta ed. Vähänäkilke sanoisin vielä, että on suorastaan naurettavaa, että suurimman hallituspuolueen edustaja menee pönttöön ja pelottelee kansaa jollakin Vennamolla niin, että koko eduskunta ei hänelle voisi mitään. Meille on ihan turha puhua, kuka on esittänyt, mitä on esittänyt, onko esittänyt tai eikö ole esittänyt budjettiin rahaa. Meillähän on kaikki valta käsissämme. Panemme sen 200 miljoonaa markkaa ja lopetamme turhanpäiväiset höpinät ja jauhamiset. Ei tässä, ed. Vähänäkki, ole sen kummemmasta asiasta kysymys. Turha meidän nyt on yhtä Vennamoa täällä koko Suomen eduskunnan joukolla pelätä.

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Ensin pari sanaa edustajien Röntynen ja Vistbackan äsken käymään lyhyeen tiepoliittiseen keskusteluun. Alemman tieverkon rakentamisen ja korjaamisen määrärahat Pohjois-Savossa, johon Kalle Röntynen viittasi, ovat ensi vuoden budjettiesityksessä niin alakantissa, että meille kerrotun mukaan tietyt pienteiden osalta ovat kerta kaikkiaan kokonaan loppumassa lähiaikoina. Tämä ei ollenkaan tarkoita sitä, ettei ex-ministeri Vistbackan läpiajama rakennemuutos tierahojen osalta olisi aivan oikea. Se oli oikea. Siitä pitää antaa matalan profiilin kiitos, mutta se on eri asia, kuin että rahat ovat kerta kaikkiaan liian pienet.

Jos näin käy, kuten äsken viittasin, se olisi katastrofi Pohjois-Savon maakunnan tulevaisuuden kannalta. Kuopion läänissä on poikkeuksellisen paljon alemman asteen teitä johtuen juuri maakunnan luonteesta. Pohjois-Savossa on paljon sorapintaisia, kelirikkoisia teitä, joiden hoitoon tarvitaan kipeästi lisää määrärahoja. Tämä budjettiesitys on omiaan autioittamaan muutoinkin hallituksen politiikan seurauksena tyhjentymässä olevia harvaanasuttuja kyläalueita.

Ylipäätään nykyinen valtakunnallinen tiepolitiikka, joka painottuu pääteiden investointeihin, ei anna mahdollisuuksia läänin alemman tieverkon tason parantamiseen. Näin on, vaikka eduskunta on moneenkin kertaan toivomuksenaan aivan toista edellyttänyt. Kuvaamani Pohjois-Savon tietilanne

on kaikissa maakunnissa suunnilleen sama, etelässä ja pohjoisessa, lännessä ja idässä. Alemman asteiset tiet rappeutuvat määrärahojen vähyyden tai suorastaan loppumisen seurauksena. Tiebudjetti on hyvin konkreettinen osoitus Holkerin hallituksen aluepoliittisesta tahdosta. Keskitystä keskityksen jälkeen. Harvaanasutut alueet saavat tyhjentyä ja ihmiset elellä siellä oman onnensa varassa. Näin ajattelee Holkerin joukko.

Herra puhemies! Hallituksen budjettiesitys kokonaisuudessaan jatkaa kaikessa olennaisessa hallituksen 3,5 vuotta sitten valitsemalla linjalla. Hallitushan julisti keväällä 1987 liikkeelle lähtiessään, että se toteuttaa Suomessa hallitun rakennemuutoksen. Tämä maaginen sanapari "hallittu rakennemuutos" kohotettiin hallituksen oikein virallisideologian jalustalle. Hallituksen ajama rakennemuutos saattaa olla hallittu, ainakin se on hallituksen haluama, mutta seurauksiltaan ja vaikutuksiltaan se on julma, yhteiskunnallisesti ottaen se on julma. Katsoipa yhteiskunnan rakenteiden muuttamista melkein päältä kantilta hyvänsä, siitä tulee kerta kaikkiaan paha mieli. Alueellisessa mielessä hallitus on toteuttanut määrätietoista keskittämislinjau, josta viimeisimmät todistukset ovat peruspalveluiden vähentäminen ja maatalouden taluttaminen lahtipenkkiin. Hallitus tyhjentää oikein järjestelmän mukaisesti harvaanasuttuja alueita kaikissa maakunnissa kylmällä kädellä.

Sosiaalisessa mielessä erot ihmisten välillä ovat räikeässä kasvussa. Se johtuu tällä kertaa pääasiassa siitä, että perusturvauudistus pitämällä pidetään jäissä ja samaan aikaan annetaan tuntuja verohelpotuksia hyväosaisille ja valmiiksi rikkaille ihmisille. Sosiaalista eriarvoa kärjistää sekin, että peruspalveluiden kuten postien vähentäminen koskettaa aina ensinnä ja pahiten yhteiskunnan vähäväkisiä.

Tässä yhdyn ed. Rinteen analyysiin siitä, kuinka meillä, mutta ennen kaikkea muualla, eriarvoisuuden kärjistyminen ja väkivallan kasvu liittyvät ilman muuta toisiinsa. Jos me annamme erojen koko ajan kasvaa, annamme heikoimmassa asemassa olevien ihmisten olojen heikentyä, saamme varautua merkittävään väkivalta-aaltoon myös koti-Suomessa. Se olisi huono juttu.

Ympäristöllisessä mielessä, kun puhutaan rakennemuutoksesta, hallitus on jatkanut vii-

me vuosien linjalla etupäässä suojelualueita varaamalla pakko-oton hengessä, joka on ympäristön tulevaisuuden kannalta sittenkin toissijainen kysymys. Yhteiskunnan keskittyminen on se todellinen syy, joka tekee hallaa luonnolle ja ympäristölle.

Tämän rakennemuutoksen epäoikeudenmukaisuutta ja julmuutta on syventänyt ja syventää hallituksen epäonnistuminen talouspolitiikassa, jonka laskut lankeavat jo seuraavana talvena tavallisen kansan, jota sentään on 2—2,5 miljoonaa ihmistä, maksettavaksi. Hevoskuuri on edessä, sen kaikki tunnustavat, hallitusherratkin kahden kesken. Ikävintä on, että hallitus on valinnut maksumiehet velallisista, lapsiperheistä, pienyrittäjistä, opiskelijoista, eläkeläisistä ja maaseudun väestä. Nämä väestöryhmät kaipaavat tukea eivätkä niskaan lyöntejä oikein sarjanomaisesti. Edelleen hallituksen epä-määräinen integraatiopolitiikka, joka muistuttaa antaa mennä -ajattelua, on ollut jo tähän mennessä omiaan raastamaan yhteiskunnan sisäistä muutosta keskittämisen ja eriarvoisuuden suuntaan.

Hallitus on tietenkin linjansa valinnut harkiten, siis kunnolla asioita harkiten. Se on tehnyt tietyn arvo- ja linjavallinnan. Harkinnan puutteesta hallitusta ei toki voi syyttää. Hallitus tietenkin toimii omasta mielestään ainoalla oikealla tavalla. Päättäköön kansa puolen vuoden kuluttua maaliskuussa, onko tuo valinta ja sen mukainen politiikka ollut heidän elämänsä kannalta hyvää ja turvallista vai huonoa ja turvatonta. Keskustalaisena täytyy sanoa, että ”hallittu rakennemuutos” olisi edellyttänyt lähes kaikessa täsmälleen päinvastaista politiikkaa kuin Holkerin hallitus on 3,5 vuoden aikana toteuttanut.

Keskusta lähtee siitä, että näin ei voi jatkaa seuraavien parlamenttivaalien jälkeen. Maalle on saatava uusi, terve suunta. On lähdeittävä uudelleen hajautuksen tielle ja tukemaan maakuntien elämää. On palautettava oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, kaikkiin ratkaisuihin, ennen muuta talous-, vero-, sosiaali- ja asuntopolitiikkaan. Ympäristön pelastamisessa on yhteiskunnan rakenteita hajautettava ja pantava päästöt kuriin kotimaisilla keinoilla ja kansojen välisellä yhteistyöllä. Talouden kunnostaminen, joka on seuraavan vaalikauden suurimpia urakoita, on tehtävä perusturvaa ja perusturvallisuutta vahvistaen eikä vetäen yhteiskunnan hei-

koimpia aina vain maksumiehiksi. Yhdentymisessä viimein on säilytettävä kansallinen itsemääräämisoikeus ja kansallisen politiikan mahdollisuus.

Herra puhemies! Lopuksi pari sanaa ympäristöasioista sinällään. Suurten projektien ympäristövaikutusten arviointi alkaa olla jo normaalikäytäntö. Näinhän tapahtuu mm. kehitysyhteistyön osalta ja suurissa rakennusprojekteissa. Toivoisi, että tällainen ympäristöpoliittinen arvio tehdään myös budjetista kirjan liitteeksi kirjan laatijan toimesta, mikä on tämän ja tuon ratkaisun vaikutus ympäristömmä tilaan samaan tapaan kuin yritellään tehdä arviota budjetin aluepoliittisista vaikutuksista.

Ympäristöasioissa on otettava vähintään 30 vuoden horisontti. Muutokset luonnossa ovat hitaita ja palautumattomia, ja vaadittavat investoinnit ovat sellaisia, ettei niitä voida toteuttaa yhdessä eikä useinkaan edes kymmenessä vuodessa. 30 vuoden sisällä suurin kaikkea hallitseva ympäristötekijä on kasvihuoneilmiö. Siihen liittyy energian hintasuhteiden muutos sekä väestönkasvusta johtuneen tai johtuvan ympäristöpakolaisuuden aiheuttama poliittinen epävarmuus. On laadittava investointiohjelma kansantalouden rakenteen muuttamisesta sellaiseksi, että se olisi 10 tai 20 tai 30 vuoden kuluttua kestäväällä pohjalla. Tätä taustaa vasten saakoon Silmu, siis ilmaston muutosta tutkiva projekti, anomansa määrärahan eikä mitään pieniksi leikattuja osuuksia.

Surkeinta on, että vaihtoehtoinen energia-politiikka Suomessa on käytännössä täysin häivytetty. Ruotsissa, jota ei kaikessa aina tarvitse seuraila, kuitenkin vaihtoehtoiseen energiatutkimukseen satsataan miljardi markkaa. Miten on asianlaita Suomessa? Murto-osan murto-osa tuosta.

On ihmeellistä, että Suomessa, joka on vihreiden luonnonvarojen maa ja sellaisena pysyy, ei haluta eikä osata löytää positiivista, rakentavaa ratkaisua meidän maataloutemme ylituotantoon taikka liialliseen peltopinta-alaan. On nimittäin löydettävissä helpostikin yhteys biopolttoainien ja maatalouden ylituotannon välille. Olisi sekä ympäristön, vihreän ajattelun että viljelijöiden intressien mukaista esimerkiksi, että Suomeen perustetaan ministeri Pohjalan vierastama etanolitehdas mahdollisimman nopeaan tahtiin. Tällaista hankettahan voi rinnastaa täy-

sin perustein Nesteen perustamiseen aikoi-
naan. Tällainen ennakkoluuloton kehitty-
minen on jäissä, mikä johtuu hallituksen periaat-
teellisesta vastahankasuhtautumisesta maa-
seutua, maataloutta ja vihreitä luonnonvaro-
ja kohtaan.

Ympäristöpolitiikan kannalta olennaista
on haittaverojen tulevaisuus. Nyt haittaverojen
kehittely on pysäytetty. Selvää on, että
haittaverosta helposti tulee poliittisen huuto-
kaupan kohde. Juuri nykyinen hallitus pohja
on näköjään kyvytön ajamaan muita kuin
maalalouteen kohdistuvia haittaveroja. Int-
ressit sammuttavat toisensa. Budjettiin olisi
saatava selvitys siitä, mitä haittaveroja on
olemassa ja miten niitä aiotaan säätää. Olen-
naista on priorisointi siitä, missä järjestyk-
sessä haittaveroja laaditaan.

Kasvihuoneilmion kannalta, mihin viitta-
sin, energiavero ja hiilidioksidivero ovat etu-
sijalla. Ympäristöuhkien väistäminen tai rat-
kaiseminen pelkistyy energiakysymykseksi,
mitä selvemmin energian kulutuksen ympä-
ristökytkennät oivalletaan. Millaista energia-
politiikkaa ensi vuoden budjetti edesauttaa,
on kysyttävä. Ei siinä ainakaan ole käännet-
tä uudelle, kestävälle tielle.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Ed. Sulo
Aittoniemen, joka nyt on poistunut salista
keskuudestamme, mainostama teatteriesitys
vain jatkuu. Hän on pyrkinyt pääosaan
viime päivinä hyvin voimakkaasti. Kriitikot
voivat tietysti hänen näyttelijänsä jankuvuuttaan
olla montakin mieltä.

Herra puhemies! Kun on viime päivien
aikana kuunnellut erityisesti keskustapuolueen
ja sen edustajien puheenvuoroissa esille
tuotua kritiikkiä ensi vuoden budjettia koh-
taan, niin mielestäni se on ollut älyllisesti
epärehellistä, kaiken tuhoavaa, yliampuvaa
ja ennen kaikkea kansalaisten arvosteluky-
kyä aliarvioivaa. Keskusta on varmuuden
vuoksi moukaroanut oikein raskaalla tykis-
töllä kaikkea ja kaikkia. Tällainen puhe ei
voi olla uskottavaa eikä saavuta vastakaikua
kansan keskuudessa.

Hyvä esimerkki oli edeltäjäni puheenvuo-
ro, kun hän mm. oman vaalipiirinsä osalta
käsittelee tilailemisen rahoja. Kuopion tiepiiri
saa ensi vuonna rahaa budjettiehdotuksen
mukaan 365 miljoonaa markkaa, joka on
enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tästä
rahasta 230 miljoonaa on perustienpitoon ja

135 miljoonaa markkaa kehittämiseen, ja
tässä luvussa ei ole mukana yhtään valtakun-
nalliseen päätieverkkoon kuuluvaa kohdetta,
joita myös on runsaasti Kuopion piirin alu-
eella. Mielestäni äsken kuultu ei ollut kovin
rehellistä puhetta, jos tosiasioita ja lukuja
katsellaan.

Herra puhemies! Viime päivien aikana on
eläkepolitiikasta keskusteltu tässäkin salissa
varsin runsaasti. Erityisen mielenkiinnon
kohteena ovat olleet ns. kansaneläkeuudis-
tusten hännät eli neljäs vaihe ja se, mitä
siinä tapahtuu. Hallituksen eduskunnalle jät-
tämään budjettiesitykseen sisältyy eräitä kor-
jausehdotuksia, jotka liittyvät kansaneläke-
järjestelmän kokonaisuudistukseen, ja erityi-
sesti vuoden 1987 eläkekomitean mietinnön
mukaisia korjausehdotuksia.

Mutta me sosialidemokraatit olemme sitä
mieltä, että hallitukselta kuitenkin loppui
tässä uskallus ja halu viedä asiaa loppuun
asti jäi vähän keskeneräiseksi. Ensi vuoden
budjettiin sisältyvät esitykset kansaneläkkei-
den puoliso-osan korottamisesta ovat kyllä
eläkekomitean mietinnön mukaisia ja oikea-
suuntaisia, mutta mielestämme ei ole perus-
tetta sille, että ne noin 250 000 puolisoliso-
osan saajaa, jotka saavat vanhan nyt voimassa
olevan lain mukaista puolisoliso-osaa, jätet-
täisiin tämän uudistuksen ulkopuolelle. Me
haluamme tämän korjata budjetin eduskun-
takäsittelyn yhteydessä ja tästä me pidämme
kiinni niin pitkälle kuin se meille on mah-
dollista.

Niin ikään budjettiesitykseen sisältyy eräi-
tä opintotukeen liittyviä parannusehdotuk-
sia, jotka sinänsä ovat varmasti hyviä ja
oikeutettuja. Kun katselee sitä prosentuaalis-
ta kasvua, mikä opintotukeen on viime vuosien
aikana ohjattu, se näyttää aika hyvältä,
mutta siinä on aika suurelta osin myös
näköharhaa. Kun opintotuki on ollut velka-
rahopainotteista, niin viimeaikaisista koro-
tuksista suurimman hyödyn ovat napanneet
pankit. Valtio on kerta toisensa jälkeen
joutunut perääntymään pankkien koronko-
rotusvaatimusten edessä. Kun pankit ovat
uhanneet lopettaa opintolainojen myöntämi-
sen, niin kaikki se raha, joka olisi ollut
ohjattavissa opiskelijoitten taloudellisen ase-
man kohentamiseen, onkin valunut pankeil-
le.

Tästä syystä toivoisin, että budjettikä-
sittelyn yhteydessä otettaisiin kantaa siihen,

kuinka opiskelijoitten toimeentulo tulevaisuudessa on syytä järjestää. Ei ole mitään mieltä siinä, että me rahoitamme pankkeja opiskelijoitten kautta. Hyvin merkittävä osa opiskelijoille menevästä tuesta valuu tätä kautta toisarvoisiin tarkoituksiin, lähinnä markkinatalouden ja kapitalistien ehdoilla toimivien pankkien voittojen kasvattamiseen.

Olisi jo aika vihdoinkin saada aikaan käänne tästä velkavetoisesta ja pankkien armoilla olevasta opiskeluaikaisesta toimeentulosta suoraan valtion tukeen nykyistä enemmän, ja siinä mielessä sosialidemokraattien aloite tältäkin osin on ajankohtainen ja hyvinkin perusteltu, ei kertarysäyksellä, vaan otetaan nyt linjapäätös niin, että me vähitellen pääsisimme kohtuulliseen suoraan tukeen ja sen lisäksi valtion toimesta tapahtuvaan suoraan lainoitukseen.

Posti on myös asia, joka on puhuttanut meitä varsin runsaasti viime päivien aikana ja ilmeisesti puhuttaa vielä myös jatkossa. Olen itse valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston jäsen, joka käsitteli Posti- ja telelaitoksen liikelaitoslain. Me kävimme sen hyvin tarkkaan ja perusteellisesti läpi. Mielestäni tämä tilanne ei ole lain hengen mukainen, vaan koko lainsäädäntö perusteluineen, joihin eduskunta yhtyi, lähti siitä, että palvelutaso on se, mistä eduskunta päättää. Minä en ole lainkaan vakuuttunut tällä hetkellä siitä, että Postin raju konttoriverkoston saneerausohjelma turvaisi palvelutasoa sillä tasolla ja sillä tavalla kuin eduskunta on tarkoittanut ja niin kuin lain henki tarkoittaa.

Tästä syystä vaadinkin, että Postin saneerausohjelma otetaan tämän budjettikäsittelyn yhteydessä erityiseen tarkasteluun, sanoisin jopa suurennuslasin alle, Hangosta Utsjoelle jokaisen postipiirin alueelta kunkin lakkautettavan yksikön osalta ja selvitetään, millä toimenpiteillä, joka konttori suljetaan, Posti turvaa tasa-arvoiset palvelut kaikille kansalaisille asuinpaikasta riippumatta.

Asuntopolitiikka on nyt eräs osa-alue, joka on hyvin voimakkaasti ollut paitsi tämän budjettikäsittelyn yhteydessä myös aikaisemmin eduskunnassa esillä. Sitkeän ja pitkän taistelun jälkeen maahan on muodostettu asuntorahasto, jonka toiminnan edellytykset on jatkossa turvattava niin, että sillä on myös taloudelliset resurssit harjoittaa aktiivista asuntopolitiikkaa ja korjata ne virheet meidän asuntopolitiikastamme, jotka

syntyivät vuosien 1984 ja 1987 välisenä aikana, jolloin vuodesta toiseen keskustalaiset valtiovarainministerit tasapainottivat budjetin asuntotuotantomäärärahoilla. Silloin me sukelsimme noin 8 000 asunnon kuoppaan, sen kuopan täyttämiseksi olemme nyt joutuneet suorittamaan varsin monenlaisia ponnisteluja, ja keskusta on luistanut vastuusta kuin koira veräjästä.

Johdonmukainen jatko tälle asuntopolitiiselle linjalle, johon me nyt olemme pääsemässä, on se, että asuntorahastolle turvataan pääomahuolto ja että siitä kehitetään vähitellen asutopankki, joka voisi vapauttaa asunnonostajat pankkien korkoikeudesta, etten sano suorastaan kuristussilmukasta, johon moni asunnonostaja tänä päivänä on joutunut. Päivittäin tipahtelee tuhansia koronkorotusilmoituksia suomalaisiin talouksiin, kylmäkiskoisesti vain ilmoitetaan, että olemme päättäneet korottaa lainanne korkoa jne.

Johdonmukainen jatko myös näille toimenpiteille olisi se, että koko asuntokaupan leimaverojärjestelmä tulisi kyseenalaistaa. Ensisijaisesti leimavero pitää poistaa nuorilta ensiasunnon ostajilta, mutta jatkossa toivoisin, että koko järjestelmää tarkasteltaisiin. Se on mielestäni aikansa elänyt ja se voitaisiin korvata toisenlaisella järjestelmällä, jos yli-päättänsä kansalaisten perustarpeen tyydyttäminen, asunnon osto tai asunnon vaihto, on sen kaltainen toimenpide, että siitä leimaveroa tai mitään maksua tulee lainkaan periä. Ehkä joku asuntokaupan rekisteröimismaksu nykyistä kohtuullisemmassa muodossa olisi vaihtoehtona nykyiselle järjestelmälle. Myös tässä asiassa toivoisin myös, että päästäisiin eteenpäin.

Varsin yllätyttynyt olen myös ollut siitä reaktiosta, jonka pääministeri viime perjantaina julkatoi. On mielestäni varsin outoa se, että valtiopäiväjärjestyksen mukaiseen kansanedustajan aloiteoikeuteen puututaan hallituksen pääministerin toimesta niin rajulla tavalla kuin viime perjantaina tapahtui. Olemme aikaisempinakin vuosina nostaneet tärkeäksi kokemiamme asioita neuvoteltavaksi ryhmäaloitteiksi kutsutuilla kansanedustaja-aloitteilla eikä siitä ole hallituskriisiä uhanut syntyä. Jostakin syystä tämä nyt sitten tässä tilanteessa aiheutti yliherkkyyttä ja yliherkkyyssreaktioita niin pääministerissä kuin monissa muissakin valtioneuvoston jäsenissä. On mielestäni kyllä aika kohtuuton-

ta, että kun asioita halutaan nostaa keskusteltaviksi mahdollisia korjaustoimenpiteitä varten, niin tällaisia ylilyöntireaktioita sitten suunnataan mm. sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään ja sen toimintaan. Kun vanhaksi elää, niin kaiken kokee. Piti hän tämäkin kokea.

Pankit ovat myös viime aikoina kunnos- tautuneet varsin kyseenalaisesti kohtelemalla asiakkaitaan tavalla, jota ei voisi kuvitella missään muussa liikesuhteessa tapahtuvan. Se yksipuolinen korkojen korotuspolitiikka, jota pankit ovat harjoittaneet liitettynä varsin nopeasti tapahtuneeseen erilaisten palvelumaksujen käyttöönottoon ja yleensäkin rahankeräyspolitiikkaan, on sen kaltaista, että tähän pitää vastata kaikkiin kansalaisiin kohdistuvilla tasapainottavilla toimenpiteillä. Mielestäni Suomen Pankin valtuusmiesten eilen tekemä ehdotus yksityishenkilöitten ulkomaisen lainanoton vapauttamisesta on eräs tällainen toimenpide, ei suinkaan ainoa, mutta tässä tilanteessa sellainen, joka pitäisi mahdollisimman nopeasti selvittää, tehdä päätöksiä ja saattaa se käytäntöön.

Elintarvikkeiden hinnat on myös olleet keskustelun kohteena viime aikoina ja tulevat varmasti olemaan jatkossakin, olisi kysymys Eta-neuvotteluista tai meidän omasta sisäisestä hintakehityksestämme. Erityinen huolenaihe elintarvikkeiden hintakehityksessä ja hinnanmuodostuksessa on se, että meidän kotoisissa raaka-aineissamme, kotiossa jalostuksessamme täysin tuonnilta suojattuna olevilla alueilla tapahtuu hintakehitystä, jota ei voida selittää, ei palkkakustannusten nousulla, ei myöskään raaka-aineitten kallistumisella eikä myöskään raaka-aineen tuotantokustannusten kallistumisella.

Keskustelu elintarvikkeiden hinnoista on näköjään hyvin herkkä alue, joka helposti johtaa meidät siihen, että pannaan kuluttajat ja maatalous vastakkain. Tämä on väärin. Mielestäni maanviljelijä on leipänsä ansainnut, tarvitsee tuotteistaan kunnan hinnat, mutta nykyinen järjestelmä, jossa olemme ajautuneet totaaliseen ylituotantotilanteeseen kaikilla sektoreilla, on kohtuuton paitsi kansantaloudelle niin myös jatkossa maataloudelle itselleen. Sen takia me tarvitsemme kaikkia järkeviä toimenpiteitä, joilla tuota ylituotantoa voidaan leikata ja ohjata ne varat maaseudun elinkeinorakenteen kehittämiseen ja ennen kaikkea turvata viljelijälle

työstään kunnan palkka myös jatkossa. Ellei näin tehdä, nämä asiat alkavat heiluttaa meitä, ja me emme sitten enää niitä hallitse.

Sosiaaliturvamaksut on myös eräs sellainen alue, josta haluaisin antaa kyllä varsin reippaasi satikutia tälle hallitukselle. Tämä hallitus, niin kuin edeltäjänsäkin, on pettänyt lupauksensa muuttaa sosiaaliturvamaksujärjestelmää työvoimavaltaisia yrityksiä suosivammaksi. Hyvin pieni liikahdus tässä budjetissa oikeaan suuntaan on, mutta suhdan- netilanne huomioon ottaen se ei mielestäni missään tapauksessa riittävä. Tästä asiasta on eduskunnassa puhuttu ainakin kahdeksan vuotta. Joka vuosi on hallitus budjettia antaessaan vakuuttanut, että ensi vuonna tämä sitten tapahtuu, ensi vuonna tämä asia korjataan, eikä mitään tapahdu.

Aivan samalla tavalla on käynyt myös, kun 1985 uusimme työttömyysturvajärjestelmän ja työttömyysturvaetuudet menivät verolle. Siitä aiheutuva kunnille tuleva verotuo- tto piti palauttaa takaisin järjestelmään, ja se kuntien vastustuksesta huolimatta, tosin kunnallisten keskusjärjestöjen kanssa sovitulla tavalla, sisällytettiin kunnalliseen työhön ylimääräiseksi hinnaksi, jolla palautettiin raha takaisin.

Sen jälkeen on todettu, että se ei ole hyvä keino, ja hallitus on toistuvasti luvannut asian korjata, mutta edelleen ensi vuoden budjetissa on esitys, että kunnilta kerätään ylimääräistä sosiaaliturvamaksua, ja se on tässä tilanteessa, jossa työllisyys on selvästi heikkenemässä ja suhdannekuva muutenkin heikkenee, kohtuuton lisärasite kuntien taloudelle, kun monella muulla sektorilla kuitenkin on vedetty säkinnyörejä kireämmälle kunnallistaloudessa. Tämänkin rahan kunnat joutuvat aikaa myöten keräämään korotetuina veroina kuntalaisilta.

Toivoisi, että hallitus vihdoin näissä asioissa pitäisi lupauksensa ja antaisi eduskunnalle sellaisia esityksiä, joissa sosiaaliturvamaksu voitaisiin porrastaa työvoimavaltaisuuden perusteella nykyistä paremmin, suosia työllisyyden ylläpitämistä heikkenevissä suhdanneolosuhteissa ja työttömyyden kasvun uhatessa ja saattaa kunnan tekemä työntistä enemmän kilpailukykyiseksi myös yksityiseen sektoriin nähdén ottaen huomioon sen, että kuntien eläkejärjestelmässä joudutaan rahastoinnin takia suorittamaan erittäin korkeita eläkevakuutusmaksuja tällä hetkel-

lä. Se on kohtuuton rasite monelle kunnalle.

On budjetissa tietysti jotain hyvääkin, aika paljonkin hyvää. Otan tässä nyt vain muutamia esimerkkejä. Erityisen iloinen olen siitä, että lapsiperheitä ensi vuoden budjetti kohtelee huomattavasti aikaisempia vuosia paremmin. 22 prosentin korotus 1.10.1991 on varmasti tämän vuosikymmenen, ehkä vähän pidemmänkin ajan, kaikkein suurimpia korotuksia, mitä lapsilisiin on tehty, eliikä lapsilisät kasvavat reaalisesti merkittävästi tällä vaalikaudella verrattuna aikaisempiin neljään vuoteen, jolloin ne reaalisesti laskivat.

Myös vanhempainrahakauden jatkaminen on asia, joka erityisesti lämmittää sydäntäni. Samoin asuntotuotannon lisääminen ja siinä erityisesti asumisoikeusasuntojen kohtuullisen suuri osuus ja vuokra-asuntojen osuus ovat sellaisia asioita, jotka on kyllä tämän hallituksen hyviksi töiksi luettava.

Ed. U. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

Opetusministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ensin haluan kiittää kansanedustajia siitä, että opintososiaaliin etuihin on kiinnitetty keskustelussa hyvin paljon huomiota. Se on sen arvoinen kysymys minustakin. On syytä muistaa, että viime kädessä opintososiaaliset edut ovat yhdestä keinosta täysin kiinni eli rahasta. Jos annetaan lisää rahaa, niin opintososiaaliset edut paranevat, ja rahan saanti on myös viime kädessä poliittisesta tahdosta kiinni. Jos poliittista tahtoa löytyy, niin rahaa annetaan lisää, ja jos eduskunta haluaa lisätä opintotukeen määrärahoja, niin minä ainakin kumartelen, mutta oletan, että se hoidetaan sitten normaaleja teitä eli hallituspuolueet sopivat siitä, miten budjettimuutokset täällä tehdään. Näin pitää tehdä.

Haluan kuitenkin sanoa, että opintotuki on enemmän kuin kaksinkertaistunut tämän hallituksen aikana. Vuonna 1987 annettiin vajaa 980 miljoonaa. Ensi vuonna on opintotuen kokonaismäärä 1 915 miljoonaa markkaa. Samanaikaisesti on myös valtion opintotuen osuus valtion budjetista noussut. Se oli vuonna 1987 0,92 prosenttia valtion budjetista, kun se ensi vuonna on 1,2 pro-

senttia, eli poliittista tahtoa on kyllä esiintynyt tämän vaalikauden aikana hallituksen taholta. Mutta toki systeemi vielä on puutteellinen ja toki on niin, että aivan oikeutusti vaaditaan parempia opintososiaalisia etuja, ja tähän pitää jatkossa kiinnittää huomiota.

Opetusministeriö on asettanut selvitysmiehen, joka marraskuun loppuun mennessä tulee antamaan ehdotuksen siitä, mitä voidaan tehdä ja mitä pitää tehdä. Eräs asia on tietenkin se, että jos lisätään rahaa, niin edut paranevat, mutta sen lisäksi voidaan ajatella rakenteellisia muutoksia, ja niihin ennen kaikkea pitää kyllä kiinnittää huomiota.

Siihen löytyy kyllä aika paljon keinojakin. Opiskeluaika on Suomessa aika pitkä. Se on todennäköisesti ongelma, joka liittyy juuri opintososiaalisten etujen ongelmiin. Joudutaan työskentelemään opiskelun aikana aika paljon, eikä myöskään ole kiire valmistua, kun opintososiaalisia etuja voidaan käyttää hyväksi, vaikka muodollisestikin jo opiskelut ovat takana. Ehkäpä tästä syystä joudumme miettimään, miten voidaan muuttaa rakennetta niin, että opiskelut voidaan suorittaa nopeammin, mutta toki on myös niin, että voidaan miettiä opiskelujen sisältöä ja sitä, mitä opetetaan.

On vaadittu myös, että hallitus asettaisi komitean, jonka tehtävä olisi tutkia järjestelmää. Tähän saakka emme ainakaan ole nähneet tarpeelliseksi tehdä sitä, koska siihen joutuisimme varmaan ottamaan kaikki intressitahot. Se olisi aikaa vievä projekti, ja todennäköisesti olisi niin, että se olisi aika lailla ristiriitainen. Olisi vaikeata löytää sopuratkaisua. Selvitysmiehen asettaminen on ainakin tässä vaiheessa nähty parempana keinona, ja kun hänellä on vain pari kuukautta aikaa, niin sen jälkeen otamme kantaa siihen, onko syytä asettaa komitea vai ei.

On myös esitetty ajatus siitä, että erillinen rahasto opintotukea varten olisi hyvä ratkaisu. Minä en ole ottanut siihen lopullista kantaa, mutta epäilen, olisiko siitä kovin suurta hyötyä. Pääoman hinta tässä maassa on sama riippumatta siitä, saadaanko se pankista tai rahastoista, eikä kukaan ole pystynyt kertomaan, mistä saadaan halvempaa rahaa johonkin rahastoon. Toinen ongelma olisi se, että rahasto toimisi keskiteysti jossakin. Jos voidaan sopia pankkien kanssa, niin silloin on palveluverkosto ole-

massa koko maassa. Tällöisiä ongelmia löytyy. Mutta jos joku keksii keinon, miten saadaan halvempia rahoja johonkin rahastoon, niin toki olen valmis ajattelemaan sitä. Ei ole syytä sulkea vaihtoehtoja pois, mutta jotkut näkyvät huonosti toimivilta ainakin tämän päivän valossa.

Muutenkin on puhuttu aika paljon opetusministeriön pääluokasta. Haluan korostaa, että henkilökohtaisesti olen aika tyytyväinen budjettiin ja siihen, mitä siihen tämän pääluokan osalta sisältyy. Kasvu on hyvä. Opetusala on ollut tämän hallituksen painopisteala, ja se näkyy ensi vuoden budjetissa niin kuin se on näkynyt tämän hallituksen aikana kaikissa budjeteissa, mutta ehkä kuitenkin kaikkein selvimmin juuri ensi vuonna.

Sivistysvaliokunnassa käsitellään parasta aikaa selontekoa, jonka hallitus antoi keväällä. Kun se tulee istuntosalin käsittelyyn, voimme käydä laajempaa opetusalaan liittyvää keskustelua.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On miellyttävä todeta, että herra opetusministeri on aika lailla samoilla linjoilla kanssani siitä, että rakenteellisia muutoksia meidän opintososiaaliin järjestelmiimme kipeästi tarvitaan. Mielestäni niitä pitäisi kiirehtiä kaikin mahdollisin keinoin, kuitenkin huomioon ottaen sen, että kun muutoksia tehdään, niin laatu pitää turvata.

On totta, että valmistumisajat ovat jatkuvasti venyneet ja venyneet ja opiskelupaikkoja pidetään turhan kauan kiinni, mikä on tulppana sitten jäljessä tuleville ikäpolville ja estää heidän pääsyään koulutukseen. Elikkä opintososiaalista järjestelmää koskevan muutoksen pitäisi mennä siihen suuntaan, että se kannustaisi nopeampaan valmistumiseen. Mielestäni aivan ensivaiheen uudistus voisi olla se, että opintolainojen maksatus siirtyi pankeilta valtiolle. Minä uskon, että siihen on kaikki reaaliset edellytykset. Se ei muuttaisi tätä rakennetta vielä, mutta silloin meillä olisi aikaa pohtia rakennetta vähän rauhallisemmassa ilmapiirissä ja olisi aikaa vaikka komiteaankin.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Tulevina vuosina Suomi on monien uusien haasteiden edessä. Euroopan yhdentymiskehityksen seuraukset ovat vaikeasti ennustettavissa. Myös Suomen väestörakenteen muutokset

vaativat yhteiskunnallisten palvelujen uudelleenarviointia. Uudenmaan kannalta keskeistä on, kuinka pystymme vastaamaan mm. perusturvallisuuteen liittyviin haasteisiin, kuinka turvaamme heikommassa asemassa olevien ihmisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja miten ratkaisemme asumiseen liittyvät monet ongelmat.

Budjettiesitys ei kohtelee järkevästi Uudenmaan kuntia. Budjetti jatkaa alennettujen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusasteikkojen soveltamista vuonna 1991. Kuntien toimintoja hankaloittaa myös se, että niiden sosiaaliturvamaksu on edelleen korkeampi kuin yksityissektorilla. Ne rasittavat kuntien taloutta ja heikentävät mahdollisuuksia toteuttaa keskeneräisiä ja puutteellisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja asuntotuotantoa.

Mainitsemani rasitteet ovat myös ristiriidassa eräiden budjetissa esitettyjen tavoitteiden kanssa. Todetaanhan sosiaalitoimen palvelujen kehittämisen painopisteeksi avohuollon palvelujen ja sosiaalitoimen toimintamahdollisuuksien lisääminen ja tehostaminen mm. kehittämällä vanhusten avo- ja laitospalvelujen yhteistoimintaa niin terveyskeskusten kuin erikoissairaanhoidon kanssa. Tosiasia on kuitenkin se, että nimenomaan Uudellamaalla niin terveyskeskusten kuin erikoissairaanhoidon palvelujen rakentaminen on pahasti kesken.

Taloudellisessa paineessa kunnissa on etsitty ratkaisuja hallinnon uudistusten ja vapaakuntakokeilujen avulla. Kunnissa odotetaan korjauksia tilanteeseen myös valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta. Mutta budjettikirjauksen keskeisin tavoite onkin, että valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa ei uudistuksella muuteta. Onko todella niin, että vaikka kuntien velvoitteet kasvavat, niille ei jatkossakaan anneta riittäviä voimavaroja? Mielestäni valtionosuusjärjestelmä tulee uusien siten, että sillä pystytään korjaamaan epäkohtia ja vastaamaan tuleviin haasteisiin.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa on viime aikoina yhä korostetummin kiinnitetty huomiota palvelujen hintaan. Myös budjetissa kerrotaan, mitä opetus- ja sivistystoimen, terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen toteuttaminen maksaa yksikökohtaisesti. Tosiasioilta ei ole syytä sulkea silmiä. Mutta jos kirjaukset merkitse-

vät sitä, että sosiaaliturvan kehittämisen pääpainoarvo ja kriteeri on jatkossakin hinnoissa, se voi viedä vaaralliselle tielle. Se johtaa pahimmillaan siihen, että palveluja toteutetaan mahdollisimman halvalla tai vain niille, joilla on varaa maksaa.

Valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa on vaarana epätasa-arvon lisääntyminen eri osissa maata asuvien ihmisten kesken. Jo nyt mm. pitkäaikaissairaiden ja vammaisten kotihoidon tuen osalta on valitettu kuntien erilaisista sovellutuksista. Toivon, että uudistusta valmisteltaessa on maltti valttia, jotta emme vaaranna niitä sosiaalisia saavutuksia ja tavoitteita, joiden ansiosta Suomea pidetään hyvinvointivaltiona.

Budjettiesityksessä on monia tärkeitä parannuksia. Äitiysavustuksen ja lapsilisien korotus, vanhempainrahakauden pidentäminen sekä kotihoidon tuen 6 prosentin korotus ovat oikeudenmukaisia tulonsiirtoja lapsiperheille. Olisin kuitenkin toivonut vanhempainrahakautteen reippaampaa pidennystä ja 16 vuotta täyttäneiden lapsien mukaan ottamista lapsilisien porrastuksen piiriin, sillä tässäkin ikävaiheessa lapsilla on suuret kulut, mutta pienet tulot. Minua huolestuttaa myös budjetin kirjaus siitä, että selvitetään kotihoidon tuen sitominen sairaussvakuutuspäivärahaan. Onko tarkoitus jäädyttää sairausvakuutuspäivärahojen taso erottamalla sairaussvakuutuspäivärahat ja kotihoidon tuki toisistaan, vai mikä idea kirjauksella on?

Maatalousyrittäjien osalta on esitetty poistettavaksi sairausvakuutuksen kolmen vuorokauden karenssiaika. Sama tuki on laajennettava koskemaan myös palkansaajia.

Eräänä yksittäisenä kohteena toivon, että tapaturmaviraston määrärahoja lisätään niin, että sotaveteraanien kuntoutuksen ja invalidiprosenttien käsittelyyn ei kulu vuosia. Sen vaatimat määrärahat ovat pieniä, mutta merkitys päätöstä odottaville suuri. Heillä ei ehkä ole aikaa odottaa.

Arvoisa puhemies! Uudenmaan ongelma on myös asuntojen puute sekä hinta- ja vuokrataso. Kuluneen vuoden aikana on tehty asian ratkaisemiseksi oikean suuntaisia päätöksiä mm. asuntorahastosta, yhtenäislainajärjestelmästä, asumisoikeusasuntotuotannosta ja aravatuotannon lisäämisestä. Asuntokäytösten osalta budjetissa on kuitenkin epäkohtia, jotka saattavat osoittautua todelliseksi sudenkuopiksi. Näitä asioita ovat

vuokra-asuntojen korkotukijärjestelmä, uuden 80 prosentin lainoituksen soveltaminen vasta vuoden 1991 aikana haettaviin omakoti- ja perusparannuslainoihin, peruskorjausmäärärahavaraukset soveltamisohjeineen, tupo-ratkaisussa sovittujen asumistukimäärärahajen riittämättömyys ja kahden asunnon loukkuun joutuneiden asuntovelallisten kohtalo.

Oman uhkatekijänsä koko asuntotuotannolle aiheuttaa myös se, että tällä hetkellä myymättömiä kovan rahan asuntoja on 12 500 ja määrän arvioidaan nousevan 15 000 asuntoon. Millä voitoja rakastavat grynderit saadaan rakentamaan uusia asuntoja, jos entiset ovat myymättä? Ellei asuntokauppaa saada liikkeelle, saattaa asuntotuotanto halvaantua useiksi vuosiksi. Toivonkin, että asiaan etsitään ratkaisu kireällä aikataululla.

Korkotukijärjestelmä on ollut tärkeä Uudenmaan ja erityisesti pääkaupunkiseudun kuntien kannalta. Asuntoja rakentamalla on hieman voitu helpottaa peruspalvelujen henkilöstöpulaa. Asuntohallituksen laskelmien mukaan tilanne on kuitenkin ajautumassa siihen, että vuokra-asuntojen neliövuokrahinnat nousevat pääkaupunkiseudulla keskimäärin 20 markkaa ja kehyskunnissakin noin 15 markkaa. Vuokrissa on kuitenkin ylärajat, jotka eivät sitä salli. Tämä tuleekin johtamaan jatkossa siihen, että näiden asuntojen tuotanto pahimmillaan pysähtyy. Tulevaisuudessa lieneekin helppo todeta, ettei koko varausta tarvita, kun ei ole hakijoita. Mutta itse perusongelma, henkilökunnan ja asuntojen tarve, ei korjaannu. Toivonkin, että tilanne selvitetään mahdollisimman pian.

Moni omakotitaloa ja peruskorjausta suunnitteleva on jättänyt annettujen määräaikojen puitteissa hakemuksensa kuntien asuntovirastoihin ja ottanut vastaan kuntien jakaman ilosanoman siitä, ettei kallista pankkien primäärirahoitusta enää tarvita. Mutta mikä onkaan tilanne? Budjettiesityksessä ilmoitetaan, että lainoitusta sovelletaan vasta vuoden 1991 aikana jätettäviin hakemuksiin. Toivon, että tämä epäkohta selvitetään ja poistetaan päiväjärjestyksestä. Meillä ei todellakaan ole varaa pomotella ihmisiä muutoinkin kimurantissa asuntotilanteessa.

Asuntojen peruskorjauksen on uustuotannon ohella arvioitu olevan 90-luvun tärkeä

painopistealue. Vuosittaiseksi tarpeeksi on arvioitu peräti 65 000 asunnon peruskorjaus, joista noin 20 000—25 000 tulisi tehdä valtion tuella. Peruskorjaustoiminnan tuleekin olla osa asuntorahaston toimintaa. Nykyisessä tilanteessa, jossa korjaukset tehdään vasta sitten, kun talo suurin piirtein katuun niskaan ja tyhjennetään remontin ajaksi, on liian kallis menetelmä. Kiinteistöjä tulee hoitaa koko ajan niin, että moista tilannetta ei edes pääse syntymään.

Asumistukimäärärahat lisääntyvät 270 miljoonaa kuluva vuodesta. Siitä 40 miljoonaa perustuu tuporatkaisuun. Lisäksi asumistukioikeutettujen piiriä laajennetaan. Tuporatkaisun on kuitenkin laskettu maksavan 140 miljoonaa. Toivonkin, että lisätalousarviossa varaudutaan tilanteen korjaamiseen ja lupausten lunastamiseen.

Varsinaisena asuntopolitiittisen tragedian uhreina voidaan pitää kahden asunnon loukkuun jääneitä velkavankeja. Pahimmillaan he ovat joutuneet palaamaan entiseen asuntoonsa, jopa satojentuhansien markkojen velkoja rikkaampina. Useimmat uhrat ovat lisäksi lapsiperheitä, jotka ovat yrittäneet päästä isompaan asuntoon. Onko todella niin, ettei meiltä löydy halua ja keinoja näiden onnettomien auttamiseen? Toivon, että asiassa ryhdytään sanoista tekoihin mahdollisimman pian.

Arvoisa puhemies! Olen halunnut puheen- vuorossani tuoda esille Uudenmaan ongelmia. Tämänkin budjettikeskustelun aikana on esitetty väärää todistelmia olosuhteista ja siitä, miten meillä eletään ja ollaan. Toivon, että talousarvioratkaisuja tehtäessä muistetaan niin nyt kuin tulevaisuudessa perusoikeutemme tasa-arvoon maksukyvyistä tai asuinpaikasta riippumatta.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Tässä budjettipuheen vuorossani tarkastelen tulo- ja menoarvioesityksestä kahta asiaa, nimittäin puolustusbudjettia ja asuntobudjettia.

Sanomalehtien mukaan täällä keskusteltiin eilen jonkin verran puolustusbudjetista. Leh- titietojen mukaan täällä puhui Pohjanmaa. Sehän merkitsee sitä, että rautaa rajalle. Tätä henkeä ei pohjalaisista saa pois edes itkemäl- lä. Usko aseiden ja varustautumisen avulla luoda maailmanrauhaa istuu heissä todella tiukasti. Voin näin sanoa, koska itsekin olen kahdeksasosapohjalainen. Tässä ei siis ole kysymys mistään heimon aliarvioinnista.

Puhe siitä, että Suomeen olisi syntymässä puolustuksellinen tyhjiö, on ainakin budjetin lukujen perusteella täysin perusteeton. Koko tämän hallituksen olemassaolon ajan ovat puolustusmateriaalien hankinta- ja käyttö- menot nousseet budjetin yleistä kasvua enemmän. Ne ovat kehittyneet seuraavasti: vuosina 1988—89 kasvuprosentti oli 16, seu- raavana vuonna 1989—90 se oli 12 ja tässä talousarvioesityksessä se on 13. Vaikka näis- tä kasvuprosenteista vähentäisi puolustusma- teriaalien ns. teknillisen kallistumisen, mer- kitsee kehitys sitä, että Suomi on reaalisesti lisännyt varustautumistaan sekä määrällisesti että laadullisesti. Tässä on meidän viestimme lientyvään ja varustautumista vähentävään Eurooppaan.

Budjetin perusteella tätä viestiä ollaan vankasti edelleen lähettämässä. Ensi vuoden budjettiluonnokseen on kirjattu vuosille 1991—95 ajoittuva lähes 4 miljardin suurui- nen tilausvaltuus, jolla sidotaan tulevan eduskunnan kädet seuraavaksikin vaalikau- deksi. Tässä summassa, siis vajaassa 4 mil- jardissa, eivät perustelujen mukaan ole mu- kana suunnitellut hävittäjähankinnat, vaan ne ilmeisesti tulevat näiden lukujen päälle. Tilausvaltuuksien perusteluissa todetaan mm. seuraavaa: ”Tilausvaltuudella täydenne- tään jääkäri- ja panssariprikaatien sekä yli- johdon yksiköiden liikkuvuutta, tulivoimaa ja taistelukestävyttä sekä hankitaan meri- ja ilmavoimien kalustoa ja valmistellaan” — siis valmistellaan — ”näiden tulevia hankin- toja.” Tämä on valmistelua, josta eduskunta pidetään täysin ulkona.

Olen useissa yhteyksissä tältä paikalta edellyttänyt käynnistettäväksi eduskunnassa laajaa ja julkista keskustelua puolustuspoli- tiikasta. Keskustelu on kätketty parlamen- taarisiiin puolustustoimikuntiin ja -neuvotte- lukuntiin, ja se johtaa juuri tällaiseen kehi- tykseen, josta budjetti on esimerkkinä. Rivi- kansanedustajien puheenvuorot näistä asiois- ta ovat lähes käytetyn huusipaperin arvoisia, ja ne kuitataan hartioiden kohautuksella tai pilkallisilla lauseilla. Vanhojen voimatasapai- nojen, tyhjiöiden täyttymisen jne. teorioiden pohjalta ei enää saisi käydä keskustelua. Kun Eurooppa muuttuu rauhantahtoiseksi, miksi Suomi ei tee sitä samaa siinä mukana?

On puolustusbudjetissa hyvääkin. Hyvää on se, että siellä ollaan tuntuvasti lisäämässä puolustusvoimien palkkausmenoja. Tämä on

toimenpide, joka olisi pitänyt tehdä jo ajat sitten, mutta hyvä kun edes nyt. Näin oikaistaan sitä valtavaa vääristymää ja jälkeenjääneisyyttä, joka on syntynyt puolustusvoimien henkilökunnan palkkauksessa.

Oikean suuntainen, mutta täysin riittämätön on myös määräraha, joka on osoitettu rakennuksien perusparantamiseen. Tämän vuoden tulo- ja menoarviossa on tarkoitettu noin 60 miljoonaa markkaa puolustusvoimien rakennusten ja kiinteistöjen perusrakennuksiin ja energiataloudellisten korjaussien menojen kattamiseksi. Ensi vuoden budjetissa rahaa osoitetaan 65 miljoonaa, siis 5 miljoonaa enemmän. Tämä on pelkästään hyvä asia, sillä Etelä-Suomen rapistuvat varuskunnat ovat puolustusvoimien häpeätahra. Työsuojeluviranomaiset ovat pitkään vaatineet puolustusvoimien palkatun henkilöstön ja varusmiesten tilojen saattamista vastaamaan lain vaatimuksia ja yleistä muussa yhteiskunnassa noudatettavaa tilannetta.

Esimerkkejä huonoista rakennuksista ja surkeasta asumisesta on vaikka kuinka paljon. Kadettikoulu ja Uudenmaan jääkäripataljoona sekä Suomenlinnan rannikkotykistörykmentti Santahaminassa, Hyrylän kasarmit, Riihimäen varuskunta jne. ovat tiloja, joissa majoitutaan ja tehdään töitä täysin ala-arvoisissa, suorastaan terveydelle vaarallisissa tiloissa. Tähän asiaan näyttää puolustusvoimien komentaja amiraali Klenberg kiinnittäneen huomiota eilen käydessään tutustumassa Riihimäen varuskuntaan. Lehtijutun mukaan Klenberg luonnehti tilannetta hankalaksi. Sitähän se onkin, sillä työsuojeluviranomaiset ovat uhanneet sulkea osan Riihimäen varuskunnasta käyttökieltoon.

Syy varuskuntien huonosta kunnosta kuuluu niille, jotka määrittelevät puolustusbudjetin painopisteet. Nyt on linjaksi valittu varustelun kiihdyttäminen, ja se tehdään henkilöstön ja varusmiesten olosuhteiden kustannuksella. Asehankinnoista olisi tullut tinkiä ja sen sijaan osoittaa huomattavasti lisää määrärahoja rakennusten peruskorjaukseen. Tarve on todella suuri. Jos yhden kasarmin peruskorjaus maksaa noin 10 miljoonaa markkaa — tämä on karkea arvio, mutta suuruudeltaan ehkä oikea — voidaan jo pelkästään Etelä-Suomen varuskuntien kohdalla puhua satojen miljoonien markkojen tarpeesta.

Valtiovarainvaliokunnan tulisi ottaa tämä asia vakavasti. Sen tulisi vähentää asehankintamäärärahoja ja siirtää näin säästettyjä varoja perusparantamiseen niin, että budjetin vuotuiseksi tasoksi koko 90-luvun ajan saadaan noin 150 miljoonaa markkaa. Vain tällä tavalla saadaan ala-arvoiset varuskunnat ja kasarmit saatettua edes jonkinmoiseen kuntoon.

Herra puhemies! Sitten jotakin asuntobudjetista. Sinänsä asuntobudjetti sisältää varsin myönteisiä periaatteita. Aravatuotannon määrän nostaminen tämän vuoden 20 000 tasosta 1 175:llä on oikean suuntainen, mutta riittämätön tavoite. Sekä asuntopoliittisista että suhdannepoliittisista syistä olisi tuotantomäärien pitänyt olla tuntuvasti suuremmat. Tähän taustaksi hieman numeroita.

Viimeksi suoritettujen tilastojen mukaan eli vuonna 1988 Suomessa oli noin 2,2 miljoonaa asuntoa. Näistä 514 000 on vuokra-asuntoja, ja vuokra-asunnoista runsas puolet eli noin 283 000 on aravavuokra-asuntoja. Puolet tästä kannasta on rakennettu vuoden 1970 jälkeen. Meidän asuntotuotantolukumme suhteutettuna väkilukuun ovat olleet korkeammat jo pitkään kuin muissa Pohjoismaissa. Tähän ei sisälly kuitenkaan koko totuus, sillä Suomen lähtökohталувut ovat olleet heikot.

Näistä näennäisen korkeista tuotantoluvuista huolimatta meidän asuntotuotantotavoitteemme ovat jo pitkään olleet alimitoitettuja. Tästä osoituksena on esimerkiksi asumisväljyys, joka meillä on huomattavasti alle Ruotsin, jota yleensä pidetään asuntoasioissa vertauskohteena. Meillä asumisväljyys on noin 30 neliötä henkeä kohti, kun se Ruotsissa on 40. Jos haluttaisiin päästä Ruotsin tasoon, edellyttäisi se 660 000 uuden asunnon tuottamista seuraavien kymmenen vuoden aikana. Kun tähän lisätään se, että vuosittain poistuma on noin 20 000 asuntoa, merkitsisi asumisväljyyden saavuttaminen 80 000 uuden asunnon rakentamista vuosittain seuraavien kymmenen vuoden aikana. Silloinkin vasta saavutettaisiin se tilanne, joka Ruotsissa on juuri nyt.

Kun meillä asuntotuotanto on ollut viimeiset kymmenen vuotta noin 50 000 asuntoa vuodessa, lienee Ruotsin kiinni ottaminen vuoteen 2000 mennessä meille täysin ylivoimainen tehtävä. Asuntotuotannon jatkaminen tässä 50 000—55 000 asunnon ta-

sossa vuosittain on edelleen mahdollista, ja se on myös perusteltua. Erityisen perusteltua on lisätä tuntuvasti vuokra-asuntojen osuutta asuntomarkkinoilla. Meidän yhteinen budjettitaloutemme kestää aravavuokra-asuntojen tuotannon kasvattamisen 25 000 asuntoon vuodessa.

Tämän vuoden budjetissa yhteiskunta ohjaa asumiseen noin 11 miljardia markkaa. Ympäristöministeriön osuus on tästä noin puolet. Suurimpia eriä asumisen yhteiskunnan tuessa ovat korkojen verovähennysoikeus, joka on noin 3 miljardia, aravalainat vuokra- ja omistusasuntojen rakentamiseen ja peruskorjaukseen noin 3,5 miljardia, aravalainojen alikorkoisuus 1,7 miljardia ja asumistuen eri muodot 1,6 miljardia ja eräitä muita lukuja, joista tämä 11 miljardia muodostuu. Aravajärjestelmä maksaa kokonaisuudessaan valtiolle kassamenoina noin 2,9 miljardia. Tämä 2,9 miljardia syntyy siitä, että aravalainoja myönnetään 3,5 miljardia, lainoja lyhennetään ja maksetaan takaisin 2,3 miljardia eli tämä vähennetään 3,5:sta, ja kun tähän lisätään aravalainojen alikorkoisuus 1,7 miljardia, saadaan kassavirtasummaksi 2,9 miljardia markkaa. Jos aravalainoja arvioidaan varmoina sijoituksina — sitähän ne ovat, koska niillä on reaalityakuut — on niistä koituva kustannus valtiolle vain alikorosta aiheutuva meno eli noin 1,7 miljardia markkaa. Se on todella vähäinen prosenttiosuus valtion budjetin loppusummasta.

Jos tähän summaan lisättäisiin noin 3 miljardia markkaa uustuotantoon ja valmistauduttaisiin alikorkotuen tasaiseen kasvuun nykyisestä 1,7 miljardista noin 3 miljardiin, voitaisiin näillä rahoilla tuottaa noin 31 000—33 000 arava-asuntoa vuodessa. Jos aravavuokra-asuntojen tuotanto vuosittain olisi noin 25 000, omistusravien noin 8 000 ja vapaarahoitteisten noin 22 000—24 000, oltaisiin vuonna 2000 tilanteessa, jossa meillä olisi noin 2,5 miljoonaa asuntoa. Mutta edelleen, kuten jo aikaisemmin totesin, kaukana Ruotsin väljyydestä. Kuitenkin tällaisiin tavoitteisiin meidän tulee pyrkiä, ja niihin myös päästään, jos tahtoa löytyy.

Nämä luvut osoittavat myös sen, että näinkään rankalla rakentamistahdilla ei asumisen ongelmia ratkaistaisi ei vuokra-asumisen ongelmia kuin yleensä asumisen ongelmia. Tarvitaan monia muitakin ratkaisuja.

Edelleen tarvitaan toimia myös omistusasumisen tukemiseksi.

Lyhytnäköiseksi tueksi on nostettu tässä budjettikeskustelussa leimaveron poistaminen ensiasunnon ostajilta. Se on keino, joka kohtelee kaikkia ostajia täysin samalla tavalla ilman sosiaalista valikointia tai sosiaalista arvostusta.

Parempi ja tärkeämpi keino on ehdottomasti luoda tähän maahan pitkäaikaisten asuntolainojen markkinat, järjestelmä, jossa takaisinmaksuaika on pitkä ja korkotaso kohtuullinen ja ennen kaikkea korkotaso säilyy vakaana. Tällä tavalla parhaiten autetaan niin ensiasunnon ostajia kuin yleensä asunnon ostajia.

Kun julkisuudessa on käyty vilkasta keskustelua vaalien jälkeisistä hallituskumppaneista ja hallituskokoonpanosta, olisi huomattavasti tärkeämpää puhua asioista, joilla hallitusohjelmaa kootaan. Asumisen tulee olla näitten sisältökeskustelujen eräs tärkeimpiä asioita. Sen tulisi määrältään lähestyä lukuja, joita esitin, eli noin 33 000 arava-asuntoa ja yhteensä noin 55 000 asuntoa vuosittain seuraavat kymmenen vuotta. Ainakin meillä sosialidemokraateilla tulisi nämä asiat olla neuvotteluissa päällimmäisinä. Samoin meidän tulisi nostaa tärkeäksi asuntopankin perustaminen ja tällä tavalla keskustellen edetä kohti vaaleja ja vaalien jälkeisiä hallitusneuvotteluja.

Herra puhemies! Tämä budjetista.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Joenpalon puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen. Hän otti minusta ihan asiallisesti kantaa varuskuntien huonoon tasoon. Uudenmaan läänin kansanedustajat ovat vierailleet myös omissa varuskunnissaan ja todenneet tämän tilan ja haluavat todellakin, että tänne panostetaan määrärahoja.

Mutta sitten hän otti esille asevarustelun ja meidän puolustusmäärärahamme tältä osin. Kun Suomen määrärahaa verrataan muihin eurooppalaisiin määrärahoihin, meidän määrärahamme on suhteellisesti huomattavasti alhaisempi asukasta kohti kuin muiden. Ei tätä voi kutsua sotavarusteluksi vaan ainoastaan rauhanaikaiseksi varusteluksi. Kun tiedämme kuitenkin, että lennosto tarvitsee uusia koneita ja ne ovat erittäin kalliita, katson, että määrärahojen osalta tulee jo

ennakoivasti ottaa huomioon myös nämä tekijät.

Ed. Uitto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Drombergille vastauspuheenvuorona puolustusvaliokunnan varapuheenjohtajana totean, että meillä ei ole todellakaan tarvetta varustautua niin paljon kuin budjettiesitys nyt ehdottaa. Olen täysin samaa mieltä kuin ed. Joenpalokin tässä asiassa.

Totean edelleen, että näinä nyt orastavina rauhanaikoina Euroopassa Suomi ei oikeastaan tarvitsisi muuta kuin soittokunnan ja ratsuväen. Ne olisivat paraatissa hyvin kohteita.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Eduskunnalle annettu tulo- ja menoarvio rakentuu heikkenevien kehitysnäkymien varaan. Tulo- ja menoarviosta löytyy luonnollisesti sekä positiivista että negatiivista. Positiivinen asia on se, että sosiaaliturvan alueella kehitetään erityisesti lapsiperheiden toimeentuloturva. Lapsilisät nousevat keskimäärin 22 prosenttia. Sosiaalidemokraattien tavoite ei toteutunut kokonaisuudessaan, mutta korkealla asetettu rima auttoi ponnistamaan mahdollisimman korkealle. Luonnetisin saavutettua tulosta kohtalaiseksi.

Vanhempainrahakausi pitenee 12 arkipäivää, ja miehillä on oikeus omaan kuuden arkipäivän isyyslomaan. Myös kotihoidon tuki nousee. Alle kolmivuotiaille lapsille on turvattu oikeus kunnalliseen hoitopaikkaan, ja vuoteen 1995 mennessä tämän mahdollisuuden tulee olla kaikilla alle kouluikäisillä.

Tulo- ja menoarvion verouudistus kiristää kuitenkin niiden yksinhuoltajien asemaa, joilla on kouluikäisiä lapsia. He eivät saa enää 3—7-vuotiaan lapsen huoltajalle myönnettyä lapsenhoitovähennystä. Yksinhuoltajaperheiden verotuksen kiristyminen ei koske mitään pientä marginaaliryhmää, sillä noin kuudennes lapsiperheistä, yli 100 000 perhetä, on maassamme yksinhuoltajaperheitä. Kun lapsen huoltamisen perusteella myönnettävät vähennykset poistetaan, tulee olla mahdollista korjata tämä epäkohta siirtämällä taloudellinen tuki suoraan lapsilisiin.

Verouudistuksen toteuttaminen on vielä kesken. Sosiaalidemokraattina en voi kiitellä lopputulosta, jossa suurituloisimmat saavat suurimman hyödyn. En myöskään ilahdu

siitä, että liikevaihtoveroa korotetaan kaikkien tuotteiden osalta, kun sitä olisi ehdottomasti tullut laskea elintarvikkeiden osalta. Kokonaisvaltainen liikevaihtoveron uudistus onkin tarpeen, ja siinä vaiheessa on elintarvikkeiden liikevaihtoveroa huomattavasti laskettava.

Arvoisa puhemies! Ilahduttavaa budjetissa on ympäristömäärärahojen lisääntyminen. Rahaa on varattu luonnonsuojelu- ja virkistysalueiden hankkimiseen sekä rantojen suojeleluohjelman aloittamiseen. Pidän myös tärkeänä tutkimus- ja suojelutoimintaa Suomen lähialueilla.

Kehitysyhteistyön määrärahan toteutumista 0,7 prosentilla bruttokansantuotteesta pidän hyvänä ja haluan korostaa sitä, että kehitysaputyön tulee olla määrätietoista ja pitkäjänteistä.

Hyvää budjetissa on myös koulutus- ja tutkimusmäärärahojen nousu. Erityisen kiitoksen haluan antaa aikuisopintotuen kehittämisestä. Aikuisopintorahat kaksinkertaistuvat ensi vuonna. Tulopoliittinen sopimus toteutuu hyvin, ja ainakin tässä asiassa valtio on osoittanut olevansa luotettava sopimus-kumppani. Nyt on vain työmarkkinajärjestöille annettava mahdollisuus hoitaa oma osansa sopimuksesta.

Arvoisa puhemies! Budjetin tavoitteena on asunto-olojen kehittäminen. Vuonna 1991 tapahtuu huomattavaa lisäystä vuokra- ja asumisoikeusasunnoissa. Suunta on oikea mutta täysin riittämätön. Katson asuntorahaston voimakkaan kehittämisen olevan erittäin tärkeää suuren asuntopulan helpottamiseksi. Asuntovelalliset maksavat tänä päivänä sietämättömän korkeita markkinakorkoja. Mikäli pankit nostavat yksipuolisesti vanhojen, peruskorkoon sidottujen asuntoluottojen korkoja, joutuvat entistä useammat asuntovelalliset kestävämpään asemaan.

Budjetissa lisätään asuntovelallisten korkojen omavastuusuutta, kun sitä olisi tullut mielestäni vähentää. Samoin korkojen vähennysoikeutta nipistetään myös toisesta päästä. Tämäkään ei tunnu kovin hyvältä ratkaisulta juuri vallitsevassa tilanteessa. Sosiaalidemokraattien esitys leimaveron poistamisesta ensiasunnon hankkijoilta helpottaisi huomattavasti ensimmäisen asunnon hankkimista.

Arvoisa puhemies! Vaikka kansaneläkejärjestelmää tulo- ja menoarvioesityksessä kehi-

tetäänkin, ei budjetti kohtelee eläkkeensaajia tasapuolisesti. Ei voi olla oikeudenmukaista se, että kansaneläkkeen tulotason ihan selvä ero riippuu ajankohdasta, jolloin kyseinen henkilö on jäänyt eläkkeelle. Eduskunnan tulee suhtautua vakavasti tämän epäkohdan korjaamiseen.

Opiskelijoiden opintorahaa ehdotetaan korotettavaksi aivan oikein. Korotus on kuitenkin riittämätön. Opiskelijat ovat lujilla rahoittaessaan opintojaan. Opintolainojen saanti on ollut entistä vaikeampaa, ja myös opintoajat pitenevät. Opiskelijat joutuvat tekemään jatkuvasti työtä rahoittaakseen opiskelunsa. He ovat myös ryhmä, jolla ei ole koskaan lomaa, koska he joutuvat työskentelemään aina loma-aikoinaan. Opintorahaston perustamismahdollisuudet on tarkasti tutkittava ja opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus käynnistettävä pikaisesti.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä lääninrahasta. Useissa puheenvuoroissa on keskusteltu siitä, että lääninrahan kehittäminen ei ole enää kovin merkityksellistä läänien kannalta, koska yritysten rahoitusta hoidetaan Keran kautta. Näin varmasti voi ollakin joissakin lääneissä. Lääninrahan tarve korostuu kuitenkin esimerkiksi Mikkelin läänissä. Sillä voitaisiin korvata sitä, että lääniin ei ole mahdollisuutta saada korkeakoulupaikkakunnille osoitettuja varoja.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Oppositio ei enää arvosta todellista arvokalaakaan eli silakkaa vaan rakentelee uhkakuvia sen ympärille. Jatkuva vaade elintason noususta ja yhteiskunnallisten palveluiden lisäämisestä on johtamassa tilanteeseen, jossa on tarkasti harkittava, miten edetään, jotta me pärjäämme niin kotimaassa tapahtuvan kehittämisen kuin kansainvälisen kilpailun kanssa.

Suomalaiset ovat saaneet nauttia työnsä hedelmistä enemmän kuin aikaisempien hallitusten aikana, sillä onhan nykyinen hallitus selkeästi suunnannut verotuksen työnteon palkitsevaan suuntaan. Samoin koulutukseen on kiinnitetty erityishuomiota nykyisen hallituksen aikana.

Kokoomuksen peräänantamattomuuden ansiosta korkeakoulu- ja tutkimusrahoihin

saatiin 15 prosentin korotus. Samoin opetushallinnon byrokratiaa tullaan purkamaan niin kuin muidenkin hallintoalojen, jotta toiminnot tehostuisivat ja asioiden hoito nopeutuisi. Tämäkin on tapahtunut nykyisen hallituksen aikana. Valtion koneistoon on useiden vuosien aikana kertynyt poliittisia päälleystakkeja, joita on syytä riisua.

Pienen maan, niin kuin Suomi on, perusta on hyvin koulutetussa väestössä ja yrittämisessä. Se on ainoa voima, jolla me pärjäämme yhdyntävässä Euroopassa ja kiristyvillä kansainvälisillä markkinoilla. Sen on nykyinen hallitus ymmärtänyt. Ainoa vaikeus on hallitusta saada ymmärtämään se, että Uusimaa on osa Suomea, jonka korkeakoulut tarvitsevat oikeutetun osansa korkeakoulujen määrärahoista.

Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta on tehnyt lukuisia aloitteita pääkaupunkiseudun korkeakoulujen rakentamiseen ja peruskorjaukseen. Jätimme jälleen raha-asia-aloitteen kyseisestä asiasta. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toivon, että valtiovarainvaliokunta osoittaisi — ja tietenkin eduskunta — ensi vuoden budjettiin 121,8 miljoonaa markkaa tähän tarkoitukseen. Summa saattaa tuntua korkealta, mutta useiden vuosien jälkeensä jääneisyys kosta- tuu nyt.

Tämän hallituksen saavutuksiin voidaan lukea myös ammattikorkeakoulukokeilun liikkeellelähtö. Lopullisia kokeilulupia myönnettäessä on pidettävä huoli siitä, että kokeilujen lähtötaso on korkeakoululuokkaa. Haluan edelleenkin painottaa, että pelkkä nimenvaihdos ei saa tulla kysymykseen vaan suunnitelmien tulee olla hyvät. Ammattikorkeakoulukokeilun hallintomallissa tulisi antaa mahdollisuus kokeilla perusmallista poikkeavaa hallintoa. Esimerkiksi yhdistettäessä kunnallisia ja yksityisiä oppilaitoksia tulisi olla mahdollisuus hallinnollisesti soveltaa paikallisiin olosuhteisiin kenties paremmin soveltuvia malleja.

Immettelen, jos jollakin paikkakunnalla on valmius aloittaa ammattikorkeakoulukokeilu jo ensi vuonna. Epäilen vahvasti, että silloin ei ole täysin ymmärretty ammattikorkeakoulun tehtävää. Suunnitteluun tulee osoittaa riittävät määrärahat. Hyvin suunniteltu kokeilu on voitto ammattikorkeakoululle ja arvostus opiskelijoille. Tehkäämme tästä koulutusmuodosta arvostettu väylä ammat-

tiin! Se tapahtuu vain luomalla hyvä pohja kokeiluille.

Erityisen ilahtunut olen siitä, että moni kauppaoppilaitos on halukas kokeiluun, sillä kaupallinen koulutus antaa vahvan perustan pärjäämiselle kansainvälistyvässä maailmassa. Kaupallinen koulutus on monipuolista. Se antaa ammatillisen pätevyyden kaupallisille aloille samoin kuin monille palvelu- ja laskenta-aloille. Kaupallisessa koulutuksessa annetaan myös monipuoliset yhteiskunnalliset valmiudet nuorille.

Herra puhemies! Lapsiperheiden aseman parantaminen on ollut tämän hallituksen pääpainoalueita. (Ed. Vähäkangas: Mitä se on tehnyt?) — Paljon, 3,5 miljardin nousu tämän hallituksen aikana on hieno saavutus. Tästä huolimatta on vielä keskustelun varaa parantamisesta. (Ed. Vähäkangas: Ei se keskustelemalla parane!) — Kyllä se paranee.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä olisi halunnut korottaa kotihoidon tukea, jolloin kotihoidon tuesta olisi tullut todellinen vaihtoehto kunnalliselle päivähoidolle. (Ed. Uitto: Täältä tulee tukea!) — Hyvä, kiitos. — Useilla kunnilla on ollut erityisiä vaikeuksia tarvittavien päivähoitopaikkojen järjestämisessä. Kun lasten kotihoidon tuki ei ole ollut riittävä, jotta se olisi korvannut kotihoidosta aiheutuneet ansion menetykset ja tarjonnut todellisen vaihtoehdon kunnalliselle lasten päivähoidolle, ovat kunnat ryhtyneet maksamaan kuntakohtaista lisää valtakunnallisen kotihoidon tuen lisäksi.

Lasten vanhemmat haluavat useissa tapauksissa hoitaa itse lapsiaan näiden pieninä ollessa. Hoitoon vieminen aikaisin aamulla, pitkät hoitopäivät ja jatkuva infektiovaara ovat usein kohtuuton rasitus pienille lapsille. Kuntakohtaisten lisien avulla on alle kolmi-vuotiaiden lasten vanhemmille annettu todellinen valintamahdollisuus kunnallisen päivähoitopaikan ja kotihoidon tuen välillä. Tämänhetkinen tilanne, jossa kunnat pitävät yllä vanhempien valintoikeutta ilman valtionosuutta, ei ole kuitenkaan valtionosuusjärjestelmän mukainen. Tulenkin tekemään lakialoitteen siitä, että alle kolmi-vuotiaiden lasten hoitamisesta aiheutuvat kuntalisät saataisiin SVOLin mukaiseen valtionosuuteen oikeuttaviksi.

1.1.1989 voimaan tulleen esitutkintalain käsittelyn yhteydessä eduskunta edellytti, että poliisihallintoon perustetaan 450 uutta

virkaa nimenomaan esitutkintalain voimaantulosta aiheutuviin lisätarpeisiin, minkä lisäksi on huolehdittava poliisin resurssipulan helpottamisesta ja poliisitoiminnan muusta kehittämisestä. Esitutkintaviroista hallitus on esittänyt perustettavaksi vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesityksessä yhteensä 75 virkaa, joista 50 on esitetty sijoitettavaksi paikallispoliisiin.

Uudenmaan läänin poliisitoiminnan kehittämisen kannalta esitutkintavirkkojen ohella tulee riittävästi huolehtia myös poliisihallinnon muiden virkojen kehittämisestä. Erityisesti järjestyspoliisille kuuluvien hälytystehtävien lukumäärä on huomattavan voimakkaasti kasvaneiden poliisipiirien osalta lisääntynyt. Samoin haaste- ja tiedoksiantotehtävät sitovat merkittävästi näissä poliisipiireissä järjestyspoliisin työaikaa, sillä haastemiehen virkoja ei ole kyseisiin poliisipiireihin esityksistä huolimatta perustettu. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta esittääkin ensi vuoden tulo- ja menoarvioon lisättäväksi 15 poliisin viran ja 5 haastemiehen viran perustamisen Uudellemaalle. Toivomme, että eduskunta käsittelyssään ottaa huomioon esityksemme.

Helsinki-Vantaan lentoasema on tullut jo esille lähetekeskustelussa. Maamme ainoa todellinen kansainvälinen kenttä tarvitsee kunnan tilat kansainväliselle terminaalille. On tietenkin hienoa, että budjetissa on ensi vuodelle määräraha kotimaan terminaalin rakentamiseen, mutta se ei riitä. Kansainvälisen liikenteen matkustajia varten tarkoitettut tilat ovat ahtaat ja vanhanaikaiset. Saniteetitilat aivan kelvottomat varsinkin hoidoltaan. Muutenkin lentoasema on epäsiisti. Lentoaseman kautta tulevat maahamme ja kulkevat maamme kautta lukuisat huomattavat matkailijat, joiden kautta välitetään ensivaikutelmaa maastamme. Vaikutelma ei ole ainakaan tällä hetkellä kovin länsieurooppalainen. Helsinki-Vantaan lentoasemalla tarvitaan pikaista muutosta. Vauhtia suunnitelmiin!

Vielä yksi asia. Pieni Suomi -teatteri tekee arvokasta työtä lastenkulttuurin hyväksi. Sen määrärahaa on kuitenkin pienennetty, pieni kun on, tämän vuoden 6,7 miljoonasta markasta 6,6 miljoonaan ensi vuonna ilman perusteltua syytä. Yleensä tapana on ollut korottaa ainakin inflaation verran määrärahoja. Toivottavasti eduskunta antaa arvon

lastenkulttuurin kehittämiseksi, sillä nykyisenä juurettomana aikana tarvitaan entistä enemmän keinoja lasten ja nuorten ohjaamiseksi hyvien harrastusten pariin.

Herra Puhemies! Asumme korkean elintason maassa, mutta osaammeko sitä itse arvostaa? (Ed. Vähäkangas: Eivät kaikki usko sitä!) — Siltä ei ainakaan kuulosta, kun kuuntelee opposition käyttämiä puheenvuoroja. — Paljon on saatu aikaan, ja paljon on vielä tehtävää varsinkin henkisellä puolella ja nimenomaan asenteissa. Yhdessä se onnistuu.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Ed. Dromberg ansiokkaasti esitteli Uudenmaan kansanedustajien aloitteita, joilla tähdätään mm. korkeakoulujen määrärahojen lisäämiseen Uudellamaalla. Sitä en ole koskaan oppinut ymmärtämään, millä logiikalla kokoomuslaiset useimmissa tapauksissa äänestävät, kun samat aloitteet tulevat käsiteltyyn joulukuussa raha-asia-aloitteita hyväksyttäessä. He äänestävät vastaan niitä samoja aloitteita, joita lähetekeskustelussa tällä tavalla kehutaan ja mainostetaan. Epäilen, että näin tulee käymään taas ensi joulukuussa. Ed. Dromberg ja muut kokoomuslaiset kansanedustajat äänestävät (Ed. Dromberg: Ei äänestä!) omia aloitteitaan vastaan.

Ed. Ikonen (vastauspuheenvuoro): Olen ed. Drombergin kanssa siinä samaa mieltä, että turhia virkoja on syytä lakkauttaa ja sitä kautta saada säästöä. Mutta näin ei kuitenkaan montakaan kertaa käytännössä ole tapahtunut, ei ainakaan vielä. Meillä mm. elinkeinohallitus lakkautettiin, ja sen tilalle tuli kolme uutta virastoa uusine päälliköineen, ja tarvittiin muistaakseni seitsemän uutta virkaa, jotta nämä toimistot pyörisivät. Valiokunnassa kuultiin, että nämä seitsemän virkaa olivat liian vähän ja tarvitaan lisää.

Nyt myöskin on suunnitteilla sosiaali- ja terveysministeriön ja lääkintöhallituksen yhdistäminen ja lääkintöhallituksen puolella jää noin 300 työntekijää paikalleen. Tarvittaisiin maakunnissa lääninhallituksissa kipeästi työapua. Sinne ei siirretä, vaan he jäävät tutkimustyöhön, näin meille on sanottu, mutta ei kuitenkaan tutkimustyöhön ole osoitettu riittävästi varoja. Näin tuntuu, että he ihan turhaan siellä ovat. Eivät ihan käytännössä toimi nämä puheet.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäselä haluaisin kyllä huomauttaa, että silloin kun täällä ovat tulleet esille nämä yhteiset aloitteet, me olemme äänestäneet niiden puolesta. Hän voi tarkistaa kyllä pöytäkirjoista nämä asiat. Näin me olemme menetelleet.

Ed. Ikoselle sanoisin uudesta kulttuurista, mikä on nyt liikkeellä, että vie oman aikansa, ennen kuin se pyörii. Mutta tavoitteet ovat aivan selkeät, ja niin kuin ed. Ikonenkin varmaan on lukenut lehdistöstä, tavoitteena on vähentää 2 800 virkaa hallinnosta.

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Hallituksen budjettiesitys ei sisällä mitään siunauksellista uutta niille kansalaisille, jotka eniten ovat sitä odottaneet. Hallituksen taholta on esitetty ja vakuutettu budjetin oikeudenmukaisuutta ja sanottu valtiontalouden olevan hyvässä kunnossa. Nyt on vain niin, etteivät kansalaiset usko näihin vakuuteluihin. Tavallinen kansa tuntee ja tietää, että budjetti on suurituloisia suosiva eikä elämää helpottava pieni- eikä keskituloisille.

Jokainen, joka on vähänkin kulkenut maakunnassa ja kuunnellut ihmisiä, ei ole voinut sulkea korviaan ihmisten arvostelulta nykyistä menoä kohtaan. Ja tosiasiahan on, ettei tämä budjetti helpota peruspäivärahalla olevaa työtöntä, se ei helpota alimmilla päivärahoilla sairastavaa eikä pelkän kansaneläkkeen varassa kituuttavaa ihmistä. Näitä alle 2 000 markan tulon varassa kuukautta kohti olevia on ainakin puoli miljoonaa suomalaista.

Näitä vähätuloisia ihmisiä ei myöskään markallakaan auta verouudistus, josta piti tulla oikeudenmukainen ja sosiaalinen, mutta tulikin hyväosaisten lottovoitto. Verouudistuksessa pienituloisille tuli maksumiehen osa kohoavien kunnallisverojen ja liikevaihtoveron kautta. Näinhän tässä on käynyt, ja kyllä hallituspuolueidenkin kansanedustajat tämän tietävät, ainakin suurin osa, eivät he niin kuuroja voi olla.

Osoituksena tästä on se sekoilu, jota tämän budjetin tiimoilta on käyty. Kun sosiaalidemokraattisen ryhmän oikean suuntaiset ryhmäaloitteet runtattiin hajalle, oli pakko siirtää vaiheeseen, jossa lupaukset otettiin käyttöön tekojen asemasta. Ellei näin olisi menetelty, olisi hallitus kuulemma kaatunut. Mutta eihän se olisi ollut kunniaton kaatu-

minen. Se olisi osoittanut suoraselkäisyyttä. Hallituksen kaatumisen uhallakin olisi puolustettu vaikeuksissa olevia, olisi puolustettu eläkeläisiä, opiskelijoita, ensiasunnon hankkijoita sekä postipalvelun säilyttämistä maaseudulla.

Budjetin anti monilta osin on miinusmerkkinen. Se on tuloeroja kasvattava, taloudellisten ongelmien puristuksessa olevia kohtaan tunteeton ja aluepoliittisesti lohdon. Tavalliselle ihmiselle tästä budjettiesityksestä ainakin tuolla kehitysalueella jää kuva, että hallitus rupattellee ongelmista, mutta ei tee mitään niiden ratkaisemiseksi. Niitä pieniä korjauksia, joita tämän hallituksen toimesta on tehty perustoimeentulon korjaamiseksi, ei kannata kovin suurin äänenpainoin markkinoida. Niistä voidaan todeta aikaan sopivalla sanonnalla: pieniä ovat silakat joulukaloiksi.

Aluepolitiikasta muutama sana. Hallitusohjelmassa sanotaan: "Hallitus tehostaa toimenpiteitä ongelma-alueilla sekä ponnisteluja Itä- ja Pohjois-Suomen myönteisen taloudellisen ja työllisyyskehityksen jatkamiseksi." Miten tämä aiotaan toteuttaa? Se ei nimittäin toteudu nykyisellä aluepoliittisella lainsäädännöllä. Tämä budjettiesitys ei myöskään lupaa sellaisia korjaavia toimenpiteitä, jotka kertoisivat Etelä-Suomen yrittäjille, miksi heidän kannattaa tulla Pohjois- ja Itä-Suomeen. Aluelainsäädäntöä pitää muuttaa monelta kohdista, jos todella haluamme, että Pohjois- ja Itä-Suomen väestö saa toimeentulon kotiseudullaan.

Pikaisia parannuksia tarvitaan senkin vuoksi, että ongelmat lisääntyvät lähivuosien aikana. Maataloudesta vapautuu yli 90 000 työpaikkaa, huomattava osa niistä kehitysalueella. Tarvitaan todella pikaisia ja tehokkaita toimenpiteitä, muutoin autoituminen on monelta kohdista tosiasia maaseudullamme. Meillä tulee olla halua ja tahtoa toteuttaa sellaisia muutoksia nykykäytäntöön, joilla on todellista merkitystä nykytilanteen korjaamiseksi.

On saatava kuljetustukijärjestelmä, joka tasoittaa pitkistä etäisyyksistä johtuvat lisäkustannukset niin raaka-aineiden kuin valmistusotteidenkin suhteen. On toteutettava porrastettu sosiaaliturvamaksujärjestelmä pohjoisen yrittäjän eduksi ja alennettava puhelin- ja telemaksut niin, ettei niistä muodostu ylimääräisiä kustannuksia. Myös val-

tion asuntolainoitus on saatava sellaiseen kuntoon, vaikka erillismäärärahalla, ettei muutaman asunnon lainoitus muodostu esteeksi teollisten työpaikkojen suhteen, kuten nyt on tapahtunut.

Lopuksi, herra puhemies, että käsikirjoitus kävisi budjetin suhteen toteen, haluan minäkin ennustaa, vaikka en siihen mitään lahjoja omaakaan. Näyttää nimittäin siltä, että muutoksia tähän budjettiin tulee ja näin voidaan todistaa, että onhan sillä eduskunnalla valtaa ja se kykeni muuttamaan hallituksen esityksiä kansalaisten parhaaksi. Näin tämäkin näytelmä on sitten saanut onnellisen lopun.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Viimeksi kuluneet kaksi kolme viikkoa ovat olleet suomalaisessa yhteiskunnassa ja politiikassa jossain määrin poikkeuksellisia, erityisesti päähallituspuolueet kansallinen kokoomus ja sosialidemokraattinen työväenpuolue ensiksi valmistivat budjettiesityksen, ja sitten tuli tilanne, että SDP vetäytyi siitä pois. Viime viikonvaihteessahan tulivat ryhmäaloitteet SDP:n taholta, sinänsä erittäin hyvät aloitteet ja oppositionkin puolelta kannatettavat, mutta nehan eivät koskaan tulleet perille.

Tämä ei ole kovin vakuuttavaa politiikkaa yleensäkin maan suurimmilta ja vaikutusvaltaisimmilta puolueilta, kun tähän vielä lisätään se, että vain muutama viikko sitten radion hallintoneuvostossa päätettiin sallia tv-vaalimainonta ja nyt pari päivää sitten ollaankin yhtäkkiä taas eri mieltä, että ei sallitakaan. Tämä osoittaa, että on syvää hermostuneisuutta nimenomaan hallituspuolueitten keskuudessa, ja jokainen voi arvata, mistä se johtuu.

Tämän vuoden tulo- ja menoarvioesityksestä haluaisin todeta, että ehdotuksella on eräs erityispiirre, ja se on verotuksen uudelleenjärjestäminen. Erillisesti liikevaihtoveron korottaminen 0,5 prosenttiyksiköllä on asia, joka kohdentuu pienituloisten maksettavaksi. On nimittäin niin, että tällä hetkellä maassamme on noin puoli miljoonaa ihmistä, jotka jo nyt joutuvat käyttämään kaikki tulonsa jokapäiväiseen elämiseensä. He eivät vieti kulutusjuhlaa sen kielteisessä mielessä, mutta vuokran ja yleisen hintatason korkeudesta johtuen tuloista ei jää säästöiksi mitään, joten liikevaihtoveron korotuksen johdosta he joutuvat vähentämään kulutustaan, kun hinnat nousevat. Ei voi olla oikein, että

nykyaikana osa kansasta joutuu tinkimään ravinnostaan, asumisestaan tai muusta välttämättömyydestä.

Kun hallituksen taholta on koko vaalikauden ajan puhuttu hallitusta rakennemuutoksesta, on nyt aiheellista kysyä, tämäkö on nyt hallittua rakennemuutosta, kun kaikkein pienituloisimmat joutuvat entistä ahtaammalle. Lyhyesti sanottuna: Liikevaihtoveron korotusta ei pidä toteuttaa, mutta sen sijaan kaikkein suurimpien tuloluokkien marginaalivero tulee jättää nykyiselleen.

Maamme kuntien talous on viime vuosina ajautunut yhä suurempiin vaikeuksiin valtion vetäytyessä vastuusta, aikaisemmin sille kuuluneista velvoitteista mm. sairauden- ja terveydenhoidon aloilla sekä sosiaali- ja opetus-toimen osalta. Tästä nyt näyttää seuraavan valtavat paineet kuntien kunnallisveroäyrien nousuun. Näin on tapahtunut kuluvana vuonna, ja käsittelyssä oleva valtion tulo- ja menoarvioesitys mitä ilmeisimmin jatkaa kymmenissä kunnissa veroäyrien hinnan korotuspainetta myös ensi vuonna.

Puhuttaessa verouudistuksesta yhä useammin unohdetaan kunnallisveron nousu ja sen seuraukset tavallisille kansalaisille. Hallituspuolueitten edustajien taholta kunnallisveroon suhtaudutaan ikään kuin se ei olisikaan mikään vero. Tässäkään lähetekeskustelussa tuskin yksikään hallituspuolueitten edustaja on kunnallisverosta sanonut sanaakaan. Poikkeuksena oli ed. Kautto, joka mainitsi niistä rasitteista, mitä kunnalle seuraa, mutta hänkin pidättäytyi mainitsemasta, että veron korotuksia on sitä kautta tulossa. Pidättäytyminen on tapahtunut tarkoituksellisesti, sillä jos kunnallisveron jo tapahtunut ja odotettavissa oleva nousu otetaan huomioon kokonaisverouudistuksessa, romahtaa koko ajatusrakennelma todellisesta verouudistuksesta. Samalla paljastuisi hallittu rakennemuutos pelkiksi sanoiksi, joilla ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa.

Näinhän kävi aikaisemman ministerin, ministeri Liikasen vuosien takaiselle painotuotteelle ”Verotus kevenee”. Silloin todisteltiin tässäkin salissa, miten tämä painotuote kertoo totuuden, kun sitten samat puolueet joutuivat myöhemmin toteamaan, ettei asia oikein paikkaansa tainnut pitääkään. Hallittua rakennemuutosta leimaa taloudellisen epäoikeudenmukaisuuden lisääntyminen, voidaan todeta.

Autoveron alennuksesta huolimatta näyttää yhä ilmeisemmältä, että tällä vaalikaudella verouudistus on lisännyt erityisesti pienituloisten verotusta, sitä vastoin suurituloiset ja varakkaat ovat selvästi hyötynneet mm. marginaaliveron huimasta alenemisesta. On myös todettava, että veropohjan laajeneminen ei ole sanottavasti leikannut todella suuria omaisuuksia.

Ed. Säilynoja (vastuspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Uitto kiinnitti hyvin tärkeisiin asioihin huomiota. Miten nykyisillä kuntien tuloilla kyetään säilyttämään peruspalvelujärjestelmä ajan tasalla? Parhailaan tehdään budjetteja kuntainliittojen sekä sairaanhoitolaitoksissa että sosiaalihuollon puolella, ja jo nyt näyttää siltä, että ilman rajua veroäyrien hinnan korotusta ainakaan Oulun läänissä ei kyetä tasoa säilyttämään. Joudutaanko leikkaamaan siitä tasosta, johon nyt on päästy, puhumattakaan siitä, että meidän pitäisi vielä pystyä kulkemaan ajan virran mukana, käyttämään ne tiedot ja taidot, joita tässä valtakunnassa on olemassa myös sen alueen ihmisten terveydenhuollon kehittämiseksi ja palvelujen ajan tasalla pysymiseksi?

Kun valtion budjettia käsitellään, niin liian vähän todella puututaan ihmistä lähellä oleviin asioihin. Toivon mukaan kuitenkin tämäkin lähetekeskustelu avaa jollakin tavalla niitä väyliä, jotka johtaisivat siihen, että enemmän päästäisiin ihmistä lähellä oleviin tärkeisiin kysymyksiin. Hyvin laajasti on sosiaalihuollon kenttä retuperällä. Sen kentän saaminen ajan tasalle on edellytys sille, että koko terveystalouden ja sosiaalihuoltojärjestelmä toimii odotetulla tavalla.

Ed. Häkämies: Herra puhemies! Suomen keskustan ryhmäpuheenvuoron tässä budjetin lähetekeskustelussa käytti ryhmänjohtajan sijasta puolueen uusi puheenjohtaja. Odotin puheenvuoroa mielenkiinnolla, onhan uusi puheenjohtaja antamissaan haastattelussa vakuuttanut yhteistyökykyistä ja itsenäistä linjaansa. Puhe oli kuitenkin vanhaan pidättyvä ja pääsanomana oli kaiken säilyttäminen ennallaan.

Ed. E. Aho totesi hallituksen epäonnistuneen täysin talouspolitiikassaan. Syynä hänen mukaansa on vaihtotaseen vaje, jonka suurimpana aiheuttajana keskusta näkee ra-

hamarkkinoiden nopean vapautumisen. Mutta oliko rahamarkkinoiden vapautumiselle vaihtoehtoa. Olisiko Suomen pitänyt muista Länsi-Euroopan maista poiketen harrastaa säätelystä ja holhousta? Siihen puheenvuorossa ei annettu vastausta.

Keskusta toteaa edelleen, että vientimme on yksipuolistunut ja että olemme entistä enemmän riippuvaisia metsäteollisuutemme menestymisestä. Tämä on toki valitettavasti totta, ja luulen, että jokainen täällä toivoo, että meistä tulisi eräänlainen Euroopan Japani. Mutta me kaikki tiedämme myös sen, kuinka vaikeaa esimerkiksi tietotekniikan alalla on Suomen kaltaisen pienen maan pärjätä. Tästä kertovat parhaiten ne vaikeudet, joita eräät suomalaisyhtiöt ovat kohdanneet ollessaan kansainvälistymisessä rohkeita ja ennakkoluulottomia.

Kuinka Suomen keskusta itse on suhtautunut rakennemuutokseen ollessaan hallitusvastuussa, kun se hallitusta moittii rakennemuutoksen huonosta hoitamisesta? Maaseudun ongelmiin puolue on toki tuntenut kiitettävää mielenkiintoa, mutta suurteollisuuden rakennemuutos on jäänyt unholaan. Oma kotilääni Kymen lääni koki tämän hyvin konkreettisesti 80-luvun alussa, jolloin esimerkiksi alle 60 000 asukkaan kotikaupunkini Kotka menetti muutamassa vuodessa useita tuhansia teollisia työpaikkoja. Silloista keskustapuolueen suhtautumistapaa kuvaa hyvin se, että puolue vastusti Kotkan kaupungin nimeämistä erityisalueeksi. Tämän hallituksen aikana se toki on tapahtunut. Perusteena keskustan käyttäytymiselle varmasti tässäkin tapauksessa oli se, että puolue ei perinteisesti ole tämän kaltaisilta seuduilta ääniä saanut. Puoluetaktisesti varmasti viisasta, mutta yksittäisen ihmisen näkökulmasta asiaa tarkasteltuna jokseenkin epäisanmaallista.

Elinkeinorakenteen muuttaminen ei ole helppoa, mutta kyllä tämä hallitus on mielestäni ainakin yrittänyt. Tästä kertovat sataukset koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Ei varmasti tarpeeksi, mutta selvästi kuitenkin enemmän kuin aikaisemmin.

Keskusta valittelee edelleen tuonnin kasvua vientiin verrattuna. Ryhmäpuheenvuorossa todetaan, että kokonaiset tuotannon alat uhkaavat hävitä nopeasti kohonneiden kustannusten ja ulkomaisen kilpailun pai-

neessa. Myönnän, että kustannustasomme on kohonnut liian voimakkaasti, mutta esimerkiksi maltillisten työmarkkinaratkaisujen tekeminen tällaisessa työvoimapulan maassa on toki kovin vaikea asia.

Keskustan puheenvuorosta ei selvästi ilmene, mutta olen ymmärtänyt, että se olisi halunnut noudatettavan nykyistä voimakkaampaa tuontisuojausta. Eikö tämä ole pään pistämistä pensaseen? Meillä on jo nyt elinkeinosektoreita, joiden toiminta on hyvin suojattua ja kilpailusta vapaata. Kilpailua tulee lisätä, ei rajoittaa. Toivon, että keskustan ryhmäpuheenvuorossa oli tältä osin kysymyksessä pelkkä lipsahdus.

Kummallisilta tuntuvat myös keskustan yhteistyötarjoukset. Ainakaan tässä salissa ei sellaista asennetta ole ollut havaittavissa. Minä olen ainakin ymmärtänyt yhteistyökäsitteen niin, että osapuolet ainakin yrittävät löytää yhteistä näkemystä. Keskustalle oli varmasti suuri järkytys jäädä vaalien jälkeen oppositioon, ja tieksi valtaan on valittu yliampuva oppositiopolitiikka, joka pääosin kohdistetaan kokoomukseen.

Puheenjohtaja E. Aho on moneen otteeseen korostanut, että yhteistyökuvioiden tulisi muodostua asia- eikä valtasyiden perusteella. Olen hänen kanssaan samaa mieltä, mutta kenen kanssa keskusta haluaa olla yhteistyössä, kun lähes kaikissa oleellisissa kysymyksissä sen näkemykset ovat ilmiselvästi ja voimakkaasti ristiriidassa hallituspuolueitten näkemysten kanssa? Missä ovat keskustan linjanvedot integraatiopolitiikasta, maatalouspolitiikasta tai vaikkapa energia-politiikasta? Hallituksen näkemysten vastustaminen ei ole mikään linjanveto.

Suomen keskusta ei ole tällä vaalikaudella esimerkiksi tehnyt yhtään ainoaa kertaa ns. varjobudjettia, josta olisi luettavissa se, kuinka keskusta olisi valtiontaloutta hoitanut, jos se olisi ollut hallitusvastuussa. Tämä on tietysti tapahtunut sen vuoksi, että on voitu samaan aikaan syyttää löysästä talouspolitiikasta ja toisella kädellä tehdä miljardiluokan muutosehdotuksia budjettiin kuluneiden lähes neljän vuoden aikana. Jään mielenkiinnolla odottamaan uuden puheenjohtajan linjanvetoja eduskuntavaalien alla.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Häkämies ilmeisesti muistaa kohtalaisen huonosti mm. sen, että

keskustan puoluehallitus on lähestynyt nykyisen hallituksen pääministeriä nimenomaan talouspoliittisella yhteistyötajouksella, jonka tavoitteena oli kansantalouden kuntoon saattaminen, mutta tähän yhteistyötajoukseen hallitus ei ole kerta kaikkiaan halunnut tarttua.

Edelleen ed. Häkämiehelle haluaisin muistuttaa keskustan integraatiopoliittisesta linjanvedosta, joka selviää täysin viime keväänä täällä käydyistä keskustelusta ja erityisesti ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä samoin kuin erikoisvaliokuntien mietinnöistä. Keskustan eduskuntaryhmä ja ryhmän edustajat saivat ulkoasiainvaliokunnassa integraatiomietintöön ne tavoitteet, jotka meillä on. Tämä on luettavissa sieltä ja on pitkälti yhteneväinen hallituksen linjan kanssa. Tosin me lähdemme siitä, että Eta-keskustelussa, jota nyt käydään täysjäsenyyden nimissä, pitäisi ensimmäisenä selvittää uhat ja mahdollisuudet eikä lähteä suin päin ottamaan kantaa, että mennään yhdyntävään Eurooppaan täysjäseneksi. Ensin pitää selvittää, mitä se merkitsee, mitä hyötyä, mitä haittaa.

Ed. Lapiolahti: Arvoisa herra puhemies! Vuoden 1991 budjetti on saanut tähän mennessä osakseen mielestäni poikkeuksellisen paljon erilaisia sävytteitä, johtuneeko sitten poliittisesta ilmapiiristä, sen vaikutuksista, tulevien vaalien läheisyydestä vai mistä.

Hallitus on budjettinsa eduskunnalle antanut ja näin työnsä tehnyt. Ainakin ulospäin on näkynyt, että hallitus on toiminut hyvässä yhteisymmärryksessä. Se, että eduskuntaryhmämme on ottanut budjettiin hieman toisenlaisen kannan, on mielestäni aivan normaalia ja luonnollista. Eduskuntaryhmien tehtävänä on nimenomaan toimia kansan ja hallituksen välissä kansan mielipiteiden tulkkina ja siten tuoda esiin niitä näkemyksiä, jotka tänä päivänä ovat suomalaisen yhteiskunnan kannalta tärkeitä asioita ja joita budjettiin voitaisiin mahdollisimman pitkälti sisällyttää.

Tässä budjetissa on hyvin paljon valtion investointeja toteutettu. Näillä markoilla, jotka vuoden 1991 aikana yhteiskunta käyttää, saadaan paljon aikaan betonia ja asfalttia sekä paljon paljon muuta kaikenlaista sellaista, joka kiinteästi kuuluu normaaliin elämään.

Kuitenkin veronmaksajilla on mielestäni aivan oikeutettu ja täysi syy kysyä sitä, miten veromarkat ohjautuvat yhteiskunnassa ja minkälaiseen käyttöön. Totta kai jokaista veronmaksajaa kiinnostaa omalta kohdaltaan, mitä valtion budjetti tuo tullessaan tulevan vuoden osalta.

Tähän budjettiin kohdistuu mm. eläkeläisten suuri huomio. Eläkeläiset ovat tältä budjetilta toivoneet hyvin paljon, nimenomaan kansaneläkkeen lisäosien korottamista ja niiden epäoikeudenmukaisuuksien poistamista, jotka eläkeviidakkoomme sisältyvät. Mielestäni on kohtuullista, että kun kerran hallitus budjettiesityksessään on näinkin mitavaan vastaantuloon päässyt, mitä se on esittänyt, niin loppurutistuksilla olisi voitu päästä täydelliseen epäoikeudenmukaisuuksien poistamiseen eli puolisoiden lisäosat olisivat olleet yksinäisten eläkeläisten lisäosan kanssa samanarvoisia.

En katso, että tuo lisäosan maksattaminen aloitettaisiin jostakin tietyistä päivästä eläkeelle jäävillä, vaan että se väärä korjattaisiin myös niille ihmisille, jotka ovat aiemmin kansaneläkkeelle jääneet ja siten tätä epäoikeudenmukaisuutta jo vuosia joutuneet kärsimään, eli heille myös samansuuruinen lisä. Se rahasumma, joka tuohon lisää olisi tarvittu, on hyvin pieni, hyppysellinen tämän budjetin loppusummasta. Tarvitaan ilmeisesti vain hyvää tahtoa.

Mielestäni on jotenkin kummallista, että mm. tästä asiasta on noussut ns. hallituskysymys. Kokoomus on pitkin kesää ja syksyä ilmoittanut, että suurituloisten marginaaliverokevennys on heidän kannaltaan hallituskysymys. Kun kokoomus nyt ilmoittaa, että sosialidemokraattien vaatimus eläkeläisten lisäosan maksattamisesta täysimääräisenä ja ulottamisesta kaikkiin kansaneläkeläisiin on heidän kannaltaan myös hallituskysymys, on se minusta tässä suhteessa ristiriidassa siihen kuvaan, jota kokoomus itsestään haluaa antaa. Mielestäni sosialidemokraatit ovat toimineet aivan oikein tuodessaan esiin tämän epäkohdan juuri tämän budjetin käsittelyn yhteydessä. Tietojeni mukaan 70 markkaa kuukaudessa eläkeläisille lisää kansaneläkkeisiin on huomattavasti toisenlainen asia kuin suurituloisten jopa useiden tuhansien markkojen veronkevennykset. Huomattavasti oikeudenmukaisempaa olisi, että yhteiskunnan taholta tuetaan niitä ihmisiä, jotka

todella ovat avun tarpeessa. Kyllä eläkeläinen on eläkkeensä ansainnut.

Eräs keskeinen epäkohta mielestäni liittyy työssäkäyntiin ja matkustamiseen kodin ja työpaikan välillä. On tietysti niin, että hallitus ei välttämättä ole tiennyt budjettia valmistellessaan siitä, mitä esimerkiksi Lähi-idässä tapahtuvat selkkaukset aiheuttavat öljyn ja energian hinnan muutoksina. Mutta sen hallitus on tiennyt, miten paljon se omavastuuosuuksia esimerkiksi työmatkakustannusten osalta lisää, miten verovähennysoikeudet tältä osin kansalaisten kohdalla kapenevat, ja osansa siihen tekevät myös julkiset kulkuneuvot, rautatiet ja linja-autoliikenne, nostaessaan omia taksojaan.

Rautateiden osalta olen jo monen vuoden ajan ihmetellyt ja hämmästellyt sitä hinnoittelupolitiikkaa, joka on henkilöliikenteen tariffeissa näkynyt. Aina on väitetty, että on valtiovallan ja nimenomaan valtiovarainministeriön tahto, että taksat näin nousevat aina huomattavasti enemmän kuin inflaatioprosentti maassamme on ollut. Tulevan vuoden osalta tässä budjetissa on hinnoittelu siirtynyt Valtionrautateiden tehtäväksi. Saatujen huhujen mukaan prosentit liikkuvat korotuksissa jälleen tuolla 10 prosentin tietämillä ja aina niinpäin, että lähiliikenteen korotukset ovat suurempia kuin kaukoliikenteessä eli työmatkakustannukset tulevat entistä suuremmiksi ja kalliimmiksi.

Tietysti toisaalta linja-autoliikenteen osalta ja liikkuessamme maanteilla Neste tekee näköjään kaiken voitavansa korottaessaan lähes viikoittain polttonesteiden hintoja. Tämä kaikki vaikuttaa meidän suomalaisten työssäkäynnin mahdollisuuksiin. On tietysti aivan selvää, että pääkaupunkiseudulla on toisenlaiset mahdollisuudet liikkua työssä kuin esimerkiksi niillä ihmisillä, jotka joutuvat työnsä perässä liikkumaan pitkiä matkoja, esimerkiksi Tampereelta Helsinkiin, Lahdesta Helsinkiin ja Kouvolasta Helsinkiin, jopa Turusta Helsinkiin — nämä vain esimerkkeinä. Nämä ovat pitkiä matkoja, joita ihmiset päivittäin tekevät pelkästään työssäkäynnin vuoksi. Onneksi useimmat ihmiset ovat älynneet käyttää kulkuyhteytensä julkisia kulkuneuvoja, linja-autoja ja rautateitä. Tästä huolimatta aina vain kasvava joukko liikkuu henkilöautoilla maanteilla ja moottoriteillä.

Budjetin perusteluiden eräs kohta hätkäh-

dytti ainakin minua, kun puhutaan liikenteestä. Kaikkien muiden liikennemuotojen osalta oli 80-luvulla tapahtunut huomattavia liikennemäärien kasvuprosentteja, joidenkin liikennemuotojen kohdalla jopa useita kymmeniä prosentteja. Rautateiden osalta sen sijaan puhuttiin ainoastaan noin prosentin kasvusta koko 80-luvulla. Mistähän tällöin on kysymys? Onko yhteiskunnan taholta tehty kaikki voitava, jotta rautatiet olisivat olleet kilpailukykyisiä ja antaneet yhteiskunnalle sen kuljetuspalvelun, minkä yhteiskunta olisi välttämättä tarvinnut, vai onko 80-luvun aikana eduskunnan ja valtiovallan toimesta vain kikkailtu markoilla, tuloksilla ja taseilla?

Huomattava osa tavaraliikenteestämme on näiden vuosien aikana siirtynyt rautateiltä kulkemaan maanteille. Siten suuntaus on yhteiskunnan kehityksen kannalta juuri päinvastainen kuin pitäisi, kun puhutaan mm. ympäristöystävällisyydestä, energian käytöstä, energian säästöstä ym. unohtamatta tie-liikenneturvallisuutta. Ovatko valtiovallan toimenpiteet olleet 80-luvulla oikeita liikennepolitiikkamme hoidossa?

Asuntoasiat ovat olleet kuuma peruna jo usean vuoden yhteiskuntapolitiisessa keskustelussa. Joka vuosi on puhuttu kovasti uusien asuntojen rakentamistarpeesta ja rahoituksen tähän toimintaan ohjaamisesta. Kuitenkin viime vuosina maassamme on rakennettu uusia asuntoja lähes yhtä paljon kuin 70-luvun alkupuolen kuumina vuosina. Siitä huolimatta yhteiskuntamuutos on ollut niin nopeaa, että asuntojen tarjonta ei ole riittävää. Asuntomarkkinoille on syntynyt ylikuumentunut tilanne, joka heijastuu tänä päivänä älyttömän korkeina hintoina kaikille niille, jotka asuntoa tarvitsevat, oli kysymys omasta tai vuokra-asunnosta.

Tämän päivän rakennuskustannukset ovat käsittämätöntä luokkaa. Asuntokustannukset heijastuvat tietysti jokaisen asunnontarvitsijan elinolosuhteisiin joko kalliina vuokrana tai korkeina lainanhoito- tai asumiskustannuksina.

Pankkien toiminta on saanut aivan oikeutetun närän osakseen. Tänä päivänä ollaan yhteiskunnassakin suuresti huolissaan siitä, miten pankit tulevat toimeen ja saavat tuloista, katetta, toiminnalleen. Pankit saivatkin koko 70- ja 80-luvun aikana toimia lähes täysin vapaasti vailla minkäänlaista huolta

tuottaa tulosta niin paljon kuin vain halusivat. Viime vuosina, kuten me jokainen tiedämme, lähes kaikilla pankkiryhmittymillä vuotuiset voitot liikkuiivat kullakin lähes miljarin luokassa. Kansan suussa kuluikin sanonta: ”Kyllä suomalaisella pankkiryhmittymällä meni 80-luvulla heikosti, jos se ei miljardia voittoa vuosittain saanut.”

Tänä päivänä, kun näyttää hiukan toiselta, pankkien ymmärtäjiä näkyy silti löytyvän. Hämmästykseni on suuri, kun pankkitarkastusvirasto on keskeinen elin, josta pankit hakevat tukea ja saavat sitä. Mitä merkitystä pankkitarkastusvirastolla on, jonka minun ymmärtääkseni pitäisi olla juuri kuluttajien, kansalaisten ja yhteiskunnan valvontaelin pankkien toiminnassa? Sen pitäisi olla edistämässä pankkien kilpailutoimintaa ja siten saamassa aikaan kuluttajille edullisempia vaihtoehtoja, oikeudenmukaisempia menettelytapoja pankkimailmassa ja rahamaailmassa.

Kun pankkien suuret voitot on sijoitettu mahdollisesti kasinopeliin ja sen tuotto ei ole ollutkaan sitä, mitä sen on oletettu olevan, on tietysti aika maksattaa odotukset pienvelallisilla, piensäästäjillä. Kun pankit puhuvat siitä, että ne joutuvat ottamaan kallista lainaa voidakseen turvata asiakkailleen mm. lainanannon, niin ne samalla unohtavat täysin sen, että ne ottavat säästäjiltä noin 4 prosentin korolla halpaa rahaa tehdäkseen sillä myös bisnestä. Lainakorot ovat korkeita, säästökorot ovat pieniä. Mutta eipä näytä pankeilla liikettä olevan säästökorkojen nostamisen puolesta yksipuolisella päätöksellä.

Asunto kuitenkin on kaikille perustarve yhteiskunnassa ja totta kai yhteiskunnan toimin tulisi ja pitäisi pystyä niitä luomaan, mutta toisaalta ne ihmiset, jotka ovat itse lähteneet itselleen hankkimaan omin riskkein asuntoa ja ovat sen myös saaneet, ovat mielestäni oikeutettuja myös yhteiskunnan taholta tulevaan tukeen.

Se, että hinnat ovat muodostuneet niin huikeiksi kuin ovat muodostuneet, johtuu ehkä meidän yhteiskunnallisesta osaamattomuudestamme puuttua perustarvikkeiden ja perustavaa laatua olevien asioiden kuten asunnon rakentamiseen. Hinnoittelun päästäminen tällaisille karkuteille kuin Suomessa on mielestäni myös yhteiskunnan vika. Osamattomuus hallinnossa ja tietämättömyys

hinnoittelussa on kuluttajien kannalta suuri kömmähdys.

Se, että rakennusalalla on kolmen vuoden aikana viime päivien tilastojen mukaan tullut yli 4 000 uutta rakennusyritystä, on osoitus siitä, että näillä markkinoilla on ollut löysää rahaa. Tuntuukin siltä, että mitä enemmän yhteiskunta rahaa asuntomarkkinoille, siis rakentajille, ohjaa, sitä enemmän se tuntuu menevän harakoille. Ilmaa todellisten rakennuskustannusten ja asuntojen hintojen välillä on paljon. Yhteiskunnan valvontamekanismi puuttuu tältä osin täysin.

Mielestäni olisi tarpeellista, että kun valtion lainoittamaa asuntotuotantoa tuotetaan ja kun tarkoituksena tulevaisuudessa on hoitaa lainoitus tältä osin täysin valtion varoin, niin olisi myös täysin oikeutettua vaatia, että valtion tai kuntien omistamien yhtiöiden taholta myös rakentamisen tulisi tulevaisuudessa tapahtua näiden rakennushankkeiden osalta valvotusti.

Kyllä budjettiin tietysti hyviäkin asioita mahtuu, mutta niistä ehkä vähemmän puhutaan. Mielestäni eräs keskeinen hyvä asia tässä budjetissa kansalaisten ja suomalaisten perheiden kannalta on lapsilisien 22 prosentin korotus 1.10.1991 alkaen. Tämän hallituksen aikana on lapsilisiä korotettu joka budjetin yhteydessä voimakkaasti, ja se on poikennut mielestäni aiemmin omaksutusta linjasta huomattavasti. Tämän korotuspaineen takana on sosialidemokraattien vaaleissa kansalaisille antama lupaus, jonka me olemme halunneet myös pitää, ja käsitykseni mukaan olemme siinä myös onnistuneet.

Se, että budjetti ei sisällä kuluttajan kannalta minkäänlaisia tarpeellisia toimenpiteitä suomalaisen korkean hintatason ja ennen kaikkea elintarvikkeiden hintatason laskemiseksi, on tietysti huono asia. Mutta eipä tietysti yhdellä budjetilla tällaisia asioita aikaansaadakaan. Tässäkin lähetekeskustelussa on usean edustajan taholta tuotu esiin tarve kuluttajahintojen nopeasta laskusta, ja toivon, että hallitus nämä kannanotot on kirjannut muistiinsa ja lähtee pikaisesti toteuttamaan näitä kansalaisten ja edustajien välittämiä tunteja ja näkemyksiä. Suomalainen ruoka on tänä päivänä äärettömän kallista. Suomalaisella kuluttajalla tulisi mielestäni olla mahdollisuus ja oikeus kohtuuhintaisiin elintarvikkeisiin tänä päivänä.

Samassa yhteydessä on tietysti paikallaan

muistuttaa siitä, että maamme maataloustulolaki on koko elintarvikelainsäädäntömme tarvitsee pikaista ja ripeää kohennusta. Elin-
tarvikkeiden hinnat eivät varmastikaan ole
laskemassa, jos nykyinen maahantuontiorga-
nisaatio on vallalla, joka pystyy päättämään
näistä asioista ilman erillistä lainsäädäntöä ja
uusia organisaatioita.

Maataloustulolaki sinänsä on tarpeellista
uudistaa pikaisesti. Sen ovat jo monet toden-
neet, ja sen toteamme tänään tämän budjetin
yhteydessä. Jos pitää paikkansa, että mm.
maataloustuotteiden vientitukeen joudutaan
tämän budjetin kautta laittamaan lisää rahaa
yli 400 miljoonaa markkaa, on se mielestäni
osoitus siitä, että maataloustulolaki tässä
muodossaan on epäonnistunut ja epäoikeu-
denmukainen.

En väitä sitä, etteivät pientilalliset ja pien-
viljelijät ole tänä päivänä kustannuskriisissä,
mutta heidän auttamisekseen ovat mielestäni
valtion suorat tuet paljon parempia kuin
maataloustulolain kautta tulevat etuudet.
Mielestäni pientilallisia kohtaan on väärin,
että heidät samaistetaan niihin suurtilallisiin,
jotka nauttivat maataloustulolain kautta

huomattavia etuuksia, joita vaille pientilalli-
set jäävät käytännöllisesti katsoen kokonaan.

Kun maatalouden vientituet tulevat lisään-
tymään tämän budjetin kautta noin 400
miljoonaa markkaa ja kun raha on rajallista,
niin olisikohan tässä 400 miljoonassa mar-
kassa ollut mahdollisuus kansaneläkkeen li-
säosan täysimääräiseen maksamiseen? Silloin
ainakin olisi päästy kohtalaisen lähelle sitä
tavoitetta, jota sosialidemokraatit ovat bud-
jetissa halunneet.

Kaiken kaikkiaan budjetti mielestäni on
totta kai päällisin puolin täynnä monia
merkittäviä asioita. Valtionaloutta tämän
kautta on hoidettu ymmärtääkseni hyvin.
Vaihtotaseen vaje on ongelma, josta meidän
tulisi pikaisesti päästä eroon.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja
sitä jatketaan kello 18.

Täysistunto keskeytetään kello 16.47.
